

भूविज्ञान मूलभूत शब्दावली (अंग्रेजी-हिंदी-मणिपुरी)

Fundamental Glossary of Geology (English-Hindi-Manipuri)

लैशारोनगी मरुओइवा हिरम-लोनगै (इंग्लिश-हिन्दी-मनिपुरी)

भारत सरकार
वैज्ञानिक तथा तकनीकी शब्दावली आयोग
मानव संसाधन विकास मंत्रालय
(उच्चतर शिक्षा विभाग)

GOVERNMENT OF INDIA

Commission for Scientific and Technical Terminology
Ministry of Human Resource Development
(Department of Higher Education)

भूविज्ञान मूलभूत शब्दावली

(अंग्रेजी-हिंदी-मणिपुरी)

Fundamental Glossary of Geology

(English-Hindi-Manipuri)

लैशारोनगी मरुओइवा हिरम -लोनगै

(इंग्लिश-हिन्दी-मनिपूरी)

वैज्ञानिक तथा तकनीकी शब्दावली आयोग
मानव संसाधन विकास मंत्रालय
(उच्चतर शिक्षा विभाग)
भारत सरकार

Commission for Scientific and Technical Terminology
Ministry of Human Resource Development
(Department of Higher Education)
Government of India

© भारत सरकार
© Government of India

प्रथम संस्करण, 2020

मूल्य : निःशुल्क

प्राप्ति स्थल :

1. बिक्री एकक
वैज्ञानिक तथा तकनीकी शब्दावली आयोग
पश्चिमी खंड-7, रामकृष्णपुरम्
नई दिल्ली - 110066
फोन नं - 011-26105211
2. प्रकाशन नियंत्रक, भारत सरकार
सिविल लाइन्स, दिल्ली - 110054
फोन नं. - 011-23817823, 23819689

प्रकाशक :

वैज्ञानिक तथा तकनीकी शब्दावली आयोग
मानव संसाधन विकास मंत्रालय
(उच्चतर शिक्षा विभाग)
पश्चिमी खंड-7, रामकृष्णपुरम्
नई दिल्ली-110066
वेबसाईट - www.cstt.mhrd.gov.in

विषय सूची

Introduction	v
भूमिका	vii
Editorial	ix
संपादकीय	xi
शब्दावली निर्माण के सिद्धांत	xiii
Principles for Evolution of Terminology	xvi
संपादन एवं समन्वय	xix
शब्दावली समिति के सदस्य	xx
शब्दावली	1-184

Introduction

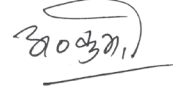
Manipuri language is a Tibeto-Burman language spoken widely in Manipur. Not only in Manipur state some native people who live in other Indian states such as of Assam, Mizoram, and Tripura, as well as in Bangladesh and Myanmar (Burma) also speak the language. There are around 200,000 native speakers of Manipuri language abroad. Manipuri is taught as a subject up to the post-graduate level and research in some universities of India, apart from being a medium of instruction up to the undergraduate level in Manipur.

As per mandate receive to the Commission, it is the duty of CSTT to coin equivalent technical terms of all the subjects in all languages listed in VIII schedule of Indian Constitution. CSTT not only prepare Glossaries of all subject in Hindi but also prepare in other in Indian Languages too. The present Glossary is an effort to make available all the Manipuri equivalent terms of English and Hindi terms of Geology in Manipuri. Sincere efforts have been made to reach the exact or nearest concepts of every term while coining the terms. With the help of Expert advisory team including language experts apart from the Subject Experts, the present Trilingual Fundamental Glossary of Geology has got its final shape. I take this opportunity to present the Glossary to all the concern Teachers, Students, geologist. I have firm believe that the glossary will be beneficial to all. I congratulate all the Expert Advisory Members for their immense hard work and dedication to make themselves available for the project all the time. CSTT is thankful to the Principal of the Imphal college and its Department of Geology and Manipur University, for providing necessary facilities Special Thanks to Dr. Khuraijam Mohan Singh, HOD, Department of Geology, Imphal College, Manipur

University for coordinating all the meetings and making each and every arrangement timely.

Please send your feedback/ suggestions so that any required additions, updation, and correction may be incorporated in next edition.

Thank you.

New Delhi

(Prof. Avanish Kumar)
Chairman

भूमिका

मणिपुरी भाषा व्यापक रूप से मणिपुर में बोली जाने वाली तिब्बती-चीनी परिवार की भाषा है। भाषा का प्रयोग मणिपुर राज्य में ही नहीं बल्कि अन्य भारतीय राज्यों जैसे असम, मिजोरम, त्रिपुरा बांग्लादेश और म्यानमार (बर्मा) में रहने वाले मणिपुर के निवासी करते हैं। विदेश में भी मणिपुरी भाषा के लगभग 200,000 बोलने वाले हैं। मणिपुर में स्नातक स्तर तक की शिक्षा का माध्यम होने के साथ-साथ, मणिपुरी को भारत के कुछ विश्वविद्यालयों में स्नातकोत्तर एवं शोध स्तर तक एक विषय के रूप में पढ़ाया जाता है।

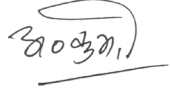
आयोग को प्राप्त आदेश के अनुसार, भारतीय संविधान की आठवीं अनुसूची में सम्मिलित भाषाओं में सभी विषयों के तकनीकी शब्दों को उपलब्ध करना आयोग का कर्तव्य है। आयोग न केवल हिंदी में सभी विषय की शब्दावली तैयार करता है, बल्कि अन्य भारतीय भाषाओं में भी शब्दावली निर्माण करता है। प्रस्तुत शब्दावली में भूविज्ञान के अंग्रेजी और हिंदी शब्दों के समकक्ष मणिपुरी शब्दों को उपलब्ध कराने का प्रयास किया है। शब्दावली निर्माण के समय सभी शब्दों के सटीक या निकटतम अवधारणाओं को ध्यान में रखते हुए संभवतम प्रयास किए गए हैं। विशेषज्ञ सलाहकार सदस्यों की सहयोग से, यह त्रिभाषी भूविज्ञान मूलभूत शब्दावली आप सभी संबंधित शिक्षक, छात्रों, भूवैज्ञानिकों के समक्ष प्रस्तुत करते हुए प्रसन्नता हो रही है। मुझे विश्वास है कि यह शब्दावली सभी के लिए एक लाभदायक सिद्ध होगी।

में सभी विशेषज्ञ सलाहकार समिति के सदस्यों जिन्होंने हर समय अपना बहुमूल्य समय देकर इस योजना को सफल बनाया, मैं उनकी इस कड़ी मेहनत और समर्पण के लिए बधाई देता हूँ। आयोग इम्फाल कॉलेज के प्रधानाचार्य एवं इसके भूविज्ञान विभाग, मणिपुर विश्वविद्यालय का आभारी है जिन्होंने आवश्यकतानुसार आयोग के अनुरोध पर समय-समय पर बैठक आयोजन में सहयोग दिया मैं डॉ. खुराइजम मोहन सिंह,

विभागाध्यक्ष, भूविज्ञान विभाग, इम्फाल कॉलेज के प्रति विशेष धन्यवाद करता हूँ जिन्होंने इस योजना से संबंधित सभी बैठकों का समन्वय सफलतापूर्वक किया।

आप सभी अनुरोध है कृपया शब्दावली से संबंधित अपनी प्रतिक्रिया / सुझाव आयोग को अवश्य भेजें ताकि किसी भी परिवर्धन, अद्यतन और सुधार की आवश्यकता पड़ने पर अगले संस्करण में उसे शामिल किया जा सके।

धन्यवाद।

नई दिल्ली

(प्रोफेसर अवनीश कुमार)
अध्यक्ष

Editorial

Study of Earth specially, the structure, its formation, study of surface, under beneath, the rocks the sand formation of earth, its structure and study of planetary world is an interesting subject. Compare to Earth Science Geology determines the wider parts as it includes all the geological aspects apart from the earth only, the atmosphere, the moon, the Mars and almost all the planetary Sciences study. Geology is being studied in almost all the Universities as a science stream subject. Compilation of basic technical terms of such subject in a form of glossary is an important task. Above that the most important thing is to coin the equivalent technical terms in other language is a difficult task. Commission for Scientific and Technical terminology is a standing commission which is dedicatedly evolving and coining technical terms in Hindi and other Indian languages which is listed in VIII schedule of Indian constitution. Since 6 decades CSTT is involved in evolution of many of such technical terms in Hindi and other regional languages of India. So far CSTT has published numerous Trilingual Fundamental Glossaries of different subject. In this series CSTT is publishing Trilingual Fundamental Glossary of Geology (English-Hindi-Manipuri). The present Glossary will not only give a treasure to the Teachers, research Scholars, Geologist who want to understand the subject in their mother tongue but also it will enrich the language asset itself by adding many new terms.

Chairman CSTT encourages building a complete database for every subject and every language so that we can have all possible data banks under one roof. Considering the importance of such national project and reach the mass in the

form of E-Book, the digitization of this glossary is also available on our publication website www.csttpublication.mhrd.gov.in. All the feedbacks and suggestions are welcomed.

Thank you.

(Ch. Binodini Devi)

संपादकीय

पृथ्वी का अध्ययन विशेष रूप से इसका गठन, इसकी संरचना, सतह के नीचे , चट्टानों का अध्ययन एवं ग्रह का अध्ययन एक दिलचस्प विषय है। पृथ्वी विज्ञान की तुलना में भूविज्ञान अधिक व्यापक है क्योंकि इसमें पृथ्वी के साथ-साथ सभी भूवैज्ञानिक पहलुओं, वायुमंडल, चंद्रमा, मंगल और सभी ग्रह विज्ञानों का अध्ययन शामिल है। लगभग सभी विश्वविद्यालयों में भूविज्ञान विषय का अध्ययन विज्ञान शाखा के अंतर्गत किया जाता है। इस प्रकार के विषयों के मूलभूत तकनीकी शब्दों का संकलन करना एवं शब्दावली का रूप प्रदान करना एक महत्वपूर्ण कार्य है। इसके अतिरिक्त इन तकनीकी शब्दों को अन्य भाषाओं के समकक्ष तकनीकी शब्द प्रदान करना एक कठिन कार्य है। वैज्ञानिक तथा तकनीकी शब्दावली आयोग एक स्थायी आयोग है जो समर्पित रूप से हिंदी एवं अन्य भारतीय भाषाएँ, जो भारत की संविधान की आठवीं अनुसूची में सूचीबद्ध भाषाओं में तकनीकी शब्दों को विकसित और निर्माण का कार्य करता है । पिछले छः दशकों से आयोग हिंदी एवं भारतीय भाषाओं में ऐसे कई तकनीकी शब्दों एवं शब्दावलियों के विकास करने में कार्यरत है । अब तक आयोग ने विभिन्न विषय के कई त्रिभाषा मूलभूत शब्दावली प्रकाशित किए हैं। इसी कड़ी में आयोग त्रिभाषा भूविज्ञान मूलभूत शब्दावली (अंग्रेजी-हिंदी-मणिपुरी) प्रकाशित कर रहा है। यह शब्दावली न केवल शिक्षकों, अनुसंधानकर्ताओं , भूवैज्ञानिकों को लाभ प्रदान करेगी जो इस विषय को अपनी मातृभाषा में अध्ययन करें के इच्छुक हैं, अपितु कई नए शब्दों के सम्मिलित होने से भाषा भी और समृद्ध होगी ।

आयोग के अध्यक्ष का यह प्रयास है कि हर भाषा में सभी विषयों के लिए एक संपूर्ण डेटाबेस का निर्माण किया जाएँ जिससे कि एक ही स्थान पर सभी संभव डेटा बैंक उपलब्ध हो सकें । इस प्रकार की राष्ट्रीय परियोजना के महत्व को ध्यान में रखते हुए तथा सभी प्रयोगकर्ताओं तक निर्मित शब्दावली को पहुंचाने के ध्येय से इन शब्दावलियों को ई-बुक के

रूप में हमारी प्रकाशन वेबसाइट www.csttpublication.mhrd.gov.in पर भी उपलब्ध कराया गया है। आप सभी का फीडबैक और सुझावों का स्वागत है।

धन्यवाद।

(चक्रप्रम बिनोदिनि देवी)

शब्दावली निर्माण के सिद्धांत

1. अंतरराष्ट्रीय शब्दों को यथासंभव उनके प्रचलित अंग्रेजी रूपों में ही अपनाना चाहिए और हिंदी व अन्य भारतीय भाषाओं की प्रकृति के अनुसार ही उनका लिप्यंतरण करना चाहिए। अंतरराष्ट्रीय शब्दावली के अंतर्गत निम्नलिखित उदाहरण दिए जा सकते हैं:
 - (क) तत्वों और यौगिकों के नाम, जैसे - हाइड्रोजन, कार्बन डाइआक्साइड, आदि;
 - (ख) तौल और माप की इकाइयाँ और भौतिक परिमाण की इकाइयाँ, जैसे - डाइन, कैलॉरी, ऐम्पियर, आदि;
 - (ग) ऐसे शब्द जो व्यक्तियों के नाम पर बनाए गए हैं, जैसे - मार्क्सवाद (कार्ल मार्क्स), ब्रेल (ब्रेल), बायँकाट (कैप्टेन बाँयकाट), गिलोटिन (डॉ. गिलोटिन) गेरीमेंडर (मि. गेरी) एम्पियर (मि. एम्पियर) फारेनहाइट तापक्रम (मि. फारेनहाइट आदि);
 - (घ) वनस्पतिविज्ञान, प्राणिविज्ञान, भूविज्ञान आदि की द्विपदी नामावली;
 - (ङ.) स्थिरांक, जैसे - π , g आदि;
 - (च) ऐसे अन्य शब्द जिनका आमतौर पर सारे संसार में व्यवहार हो रहा है, जैसे- रेडियो, पेट्रोल, रेडार, इलेक्ट्रॉन, प्रोटॉन, न्यूट्रॉन, आदि;
 - (छ) गणित और विज्ञान की अन्य शाखाओं के संख्यांक, प्रतीक, चिह्न और सूत्र, जैसे - साइन, कोसाइन, टेन्जेन्ट, लॉग, आदि (गणितीय संक्रियाओं में प्रयुक्त अक्षर रोमन या ग्रीक वर्णमाला के होने चाहिए)।
2. प्रतीक, रोमन लिपि में अंतरराष्ट्रीय रूप में ही रखे जाएँगे परंतु संक्षिप्त रूप नागरी और मानक रूपों में भी, विशेषतः साधारण तौल और माप में लिखे जा सकते हैं, जैसे - सेंटीमीटर का प्रतीक cm हिंदी में भी ऐसे ही प्रयुक्त होगा परंतु नागरी संक्षिप्त रूप से.मी. भी हो सकता है। यह सिद्धांत बाल-साहित्य और लोकप्रिय पुस्तकों में अपनाया जाएगा, परंतु

विज्ञान और प्रौद्योगिकी की मानक पुस्तकों में केवल अंतरराष्ट्रीय प्रतीक, जैसे - cm ही प्रयुक्त करना चाहिए।

3. ज्यामितीय आकृतियों में भारतीय लिपियों के अक्षर प्रयुक्त किए जा सकते हैं, जैसे - क, ख, ग या अ, ब, स परंतु त्रिकोणमितीय संबंधों में केवल रोमन अथवा ग्रीक अक्षर ही प्रयुक्त करने चाहिए, जैसे- साइन A, कॉस B, आदि।
4. संकल्पनाओं को व्यक्त करने वाले शब्दों का सामान्यतः अनुवाद किया जाना चाहिए।
5. हिंदी पर्यायों का चुनाव करते समय सरलता, अर्थ की परिशुद्धता, और सुबोधता का विशेष ध्यान रखना चाहिए। सुधार-विरोधी प्रवृत्तियों से बचना चाहिए।
6. सभी भारतीय भाषाओं के शब्दों में यथासंभव अधिकाधिक एकरूपता लाना ही इसका उद्देश्य होना चाहिए और इसके लिए ऐसे शब्द अपनाने चाहिए जो-
 - (क) अधिक से अधिक प्रादेशिक भाषाओं में प्रयुक्त होते हों, और
 - (ख) संस्कृत धातुओं पर आधारित हों।
7. ऐसे देशी शब्द जो सामान्य प्रयोग के पारिभाषिक शब्दों के स्थान पर हमारी भाषाओं में प्रचलित हो गए हैं, जैसे - telegraphy/telegram के लिए तार, continent के लिए महाद्वीप, post के लिए डाक, आदि इसी रूप में व्यवहार में लाए जाने चाहिए।
8. अंग्रेजी, पुर्तगाली, फ्रांसीसी, आदि भाषाओं के ऐसे विदेशी शब्द जो भारतीय भाषाओं में प्रचलित हो गए हैं, जैसे - टिकट, सिगनल, पेन्शन, पुलिस ब्यूरो, रेस्तरां, डीलक्स, आदि इसी रूप में अपनाए जाने चाहिए।
9. अंतरराष्ट्रीय शब्दों का देवनागरी लिपि में लिप्यंतरण- अंग्रेजी शब्दों का लिप्यंतरण इतना जटिल नहीं होना चाहिए कि उसके कारण वर्तमान देवनागरी वर्णों में नए चिह्न व प्रतीक शामिल करने की आवश्यकता पड़े। शब्दों का देवनागरी लिपि में लिप्यंतरण अंग्रेजी उच्चारण के अधिकाधिक अनुरूप होना चाहिए और उनमें ऐसे परिवर्तन किए जाएं जो भारत के शिक्षित वर्ग में प्रचलित हों।

10. **लिंग** - हिंदी में अपनाए गए अंतरराष्ट्रीय शब्दों को, अन्यथा कारण न होने पर, पुल्लिंग रूप में ही प्रयुक्त करना चाहिए।
11. **संकर शब्द** - पारिभाषिक शब्दावली में संकर शब्द, जैसे guaranteed के लिए गारंटित, classical के लिए 'क्लासिकी', codifier के लिए 'कोडकार' आदि के, रूप सामान्य और प्राकृतिक भाषाशास्त्रीय प्रक्रिया के अनुसार बनाए गए हैं और ऐसे शब्द रूपों को पारिभाषिक शब्दावली की आवश्यकताओं, यथा सुबोधता, उपयोगिता, और संक्षिप्तता का ध्यान रखते हुए व्यवहार में लाना चाहिए।
12. **पारिभाषिक शब्दों में संधि और समास** - कठिन संधियों का यथासंभव कम से कम प्रयोग करना चाहिए और संयुक्त शब्दों के लिए दो शब्दों के बीच हाइफन लगा देना चाहिए। इससे नई शब्द-रचनाओं को सरलता और शीघ्रता से समझने में सहायता मिलेगी। जहाँ तक संस्कृत पर आधारित 'आदिवृद्धि' का संबंध है, 'व्यावहारिक', 'लाक्षणिक', आदि प्रचलित संस्कृत तत्सम शब्दों में आदिवृद्धि का प्रयोग ही अपेक्षित है परंतु नवनिर्मित शब्दों में इससे बचा जा सकता है।
13. **हलंत** - नए अपनाए हुए शब्दों में आवश्यकतानुसार हलंत का प्रयोग करके उन्हें सही रूप में लिखना चाहिए।
14. **पंचम वर्ण का प्रयोग** - पंचम वर्ण के स्थान पर अनुस्वार का प्रयोग करना चाहिए। परंतु lens, patent, आदि शब्दों का लिप्यंतरण लेंस, पेटेंट न करके, लेन्स, पेटेन्ट या पेटेण्ट ही करना चाहिए।

Principles for Evolution of Terminology

1. 'International terms' should be adopted in their current English forms, as far as possible and transliterated in Hindi and other Indian languages according to their genius. The following should be taken as example of international terms :
 - (a) Names of elements and compounds, e.g. Hydrogen, Carbon dioxide, etc. ;
 - (b) Units of weights, measures and physical quantities, e.g. dyne, calorie, ampere, etc.
 - (c) Terms based on proper names e.g., Marxism (Karl Marx). Braille (Braille), Boycott (Capt. Boycott), Guillotine (Dr. Guillotin, Gerrymander (Mr. Gerry), Ampere (Mr. Ampere), Fahrenheit scale (Mr. Fahrenheit). etc.
 - (d) Binomial nomenclature in such sciences as Botany, Zoology, Geology etc.;
 - (e) Constants, e.g., π , g, etc.;
 - (f) Words like radio, radar, electron, proton, neutron, etc., which have gained practically world-wide usage.
 - (g) Numerals, symbols, signs and formulae used in mathematics and other sciences e.g., sin, cos, tan, log etc. (Letters used in mathematical operation should be in Roman or Greek alphabets).
2. The symbols will remain in international form written in Roman script, but abbreviations may be written in Nagari and standardised form, specially for common weights and measures, e.g., the symbol 'cm' for centimeter will be used as such in Hindi, but the abbreviation in Nagari may be से.मी. This will apply to books for children and other popular works only, but in standard works of science and technology, the international symbols only like cm., should be used.
3. Letters of Indian scripts may be used in geometrical figures e.g., क, ख, ग or अ, ब, स but only letters of Roman and Greek alphabets

should be used in trigonometrical relations e.g., $\sin A$, $\cos B$ etc.

4. Conceptual terms should generally be translated.
5. In the selection of Hindi equivalents simplicity, precision of meaning and easy intelligibility should be borne in mind. Obscuratism and purism may be avoided.
6. The aim should be to achieve maximum possible identity in all India languages by selecting terms.
 - (a) common to as many of the regional languages as possible, and
 - (b) based on Sanskrit roots.
7. Indigenous terms, which have come into vogue in our languages for certain technical words of common use, as तार for telegraph/telegram, महाद्वीप for continent, डाक for post etc. should be retained.
8. Such loan words from English, Portuguese, French, etc., as have gained wide currency in Indian languages should be retained e.g., ticket, signal, pension, police, bureau, restaurant, deluxe etc.
9. **Transliteration of International terms into Devanagari Script**—The transliteration of English terms should not be made so complex as to necessitate the introduction of new signs and symbols in the present Devanagari characters. The Devanagari rendering of English terms should aim at maximum approximation to the standard English pronunciation with such modifications as prevalent amongst the educated circle in India.
10. **Gender**—The International terms adopted in Hindi should be used in the masculine gender, unless there are compelling reasons to the contrary.
11. **Hybrid formation**—Hybrid forms in technical terminologies e.g., गारंटीत for 'guaranteed', क्लासिकी for 'classical', कोडकार for 'codifier' etc., are normal and natural linguistic phenomena and such forms may be adopted in practice keeping in view the requirements

for technical terminology, viz., simplicity, utility and precision.

12. **Sandhi and Samasa in technical terms**—Complex forms of Sandhi may be avoided and in cases of compound words, hyphen may be placed in between the two terms, because this would enable the users to have an easier and quicker grasp of the word structure of the new terms. As regards आदिवृद्धि in Sanskrit-based words, it would be desirable to use आदिवृद्धि in prevalent sanskrit tatsama words e.g., व्यावहारिक, लाक्षणिक etc. but may be avoided in newly coined words.
13. **Halant**—Newly adopted terms should be correctly rendered with the use the ‘hal’ wherever necessary.
14. **Use of Pancham Varna**—The use of अनुस्वार may be preferred in place of पंचम वर्ण but in words like ‘lens’, ‘patent’, etc., the transliteration should be लेन्स, पेटेन्ट and not लेंस, पेटेंट or पेटेण्ट.

संपादन एवं समन्वय

प्रमुख संपादक
प्रोफेसर अवनीश कुमार
अध्यक्ष

प्रभारी अधिकारी एवं समन्वयक
डॉ. अशोक एन. सेलवटकर
सहायक निदेशक

संपादक
श्रीमती चक्रप्रम बिनोदिनी देवी
सहायक वैज्ञानिक अधिकारी

प्रकाशन
श्री शिव कुमार चौधरी
सहायक निदेशक

शब्दावली समिति के सदस्य

1. Dr. Kh Mohon Singh
Associate Professor, Dept. of Geology, Imphal College, Manipur
2. Smt. Salam Motibala Devi
Associate Professor, Dept. of Geology, Imphal College, Manipur
3. Dr. M. Okendro
Associate Professor, Dept. of Geology, Imphal College, Manipur
4. Dr. L Jayajit Singh
Associate Professor, Dept. of Geology, Imphal College, Manipur
5. R.K Gambhir Singh
Associate Professor, Dept. of Geology, Imphal College, Manipur
6. Dr R.K Hemanta Singh
Associate Professor, Deptment of Geology,
United College, Chandel
7. Dr E Ranjit Kumar Singh
Associate Professor, Dept. of Geology, United College, Chandel
8. Dr Sanasam Subhamenon Singh
Dept. of Earth Sciences, ManipurUniversity, Canchipur
9. Dr. Kh. Kumar Singh
Associate Professor, Dept. of Geology,
DM College of Science, Imphal
10. Th. Thambalbi Devi
Associoate Professor, Dept. of Manipuri, Imphal College, Imphal
11. Dr. N. Ibotombi Singh
Associate Professor, Dept. of Geology,
DM College of Science, Imphal
12. Dr. Ch. Mangi Khuman
Assistant Professor, Dept. of Geoogy, Nagaland University, Nagaland
13. Sh.L. Roemndro Singh
Associate Professor, Dept. of Geology, Thoubal College, Thoubal

Aa

aa lava	আলাবা	আলাভা / লৈপালহি
abdominal muscle scar	উদরীয়পেশীচিহন	পুঙ্কী তোংশা মরী
ablation	1. উপক্ষরণ 2. অপক্ষরণাবশেষ	তুমশিলহনবা
abrasion electrode	অপঘর্ষণইলেক্ট্রোড	তরু-তুমশিন ইলেব্রোদ
abrasive	অপঘর্ষণী, অপঘর্ষক	তরু-তুমশিন / খোংগায়নবা
absolute age	নিরপেক্ষআয়ু	অকরুবা / অশেংবা চহী / চহী মপুঙ
abysmal	নিতলিয়	খমথেংবা, ঙুমথৈ লৈতনা, লুবা, ইপাক-খোংনুং
abyssal	বিতলিয়, বিতল	খমথেংনা লুবা / ঙুমথৈ লৈতনা লুবা/ঈরোল-নুং
acceleration	ত্বরণ	য়াঙখৎচাং
accelerometer	ত্বরণমাপী	য়াংখৎচাং ওন্ন খুংলায়
accessory mineral	গৌণখনিজ, উপখনিজ	নাকওইবা নুংশেমচাকশিং
accidental relief	বিষমউচ্চাবচন	খাঙনেম-খাঙরাং
accretion	অভিভৃদ্ধি	লৈহা পৈসিনবা / লোনশিনবা
accumulation	সংচয়, সংচয়ন	তাশিনবা, খোমজিনবা

accumulation zone (glacier)	हिमसंचयन-प्रदेश	लैहाफम (उन तुरेलगी)
acicular	सूच्याकार	येण्ठुम-मान
acidic rock	अधिसिलिकशैल	सिलिकनम नुष्ठ
acclinic	अनतिक	चेपुवा / हायदवा / एक्लिनिक
acoustic energy equation	ध्वानिकऊर्जासमीकरण	एकाओस्तिक इनर्जि इक्वेशन
acrobatholithic deposit	अग्रमहास्कंधीनिक्षेप	नुंपान-गाक लैपै
actinal	मुखदिशी	चिनकोइफम
actiniform	अररूप	शन्दोक-शक्तुम
action	1. क्रिया 2. कर्म	थबक
activation	सक्रियण	मथौ होहनवा / तौहनवा
active	सक्रिय	मथौ थिष्ठवा / थेष्ठवा
active volcano	सक्रियज्वलामुखी	तुमदवा मैगी चीं/अहींवा मैगी चीं
activity	सक्रियता	थौदौ
acute bisectrix	न्यूनकोणीअर्धक, न्यूनकोणीद्विभाजक	अचप्ला लैथाय
adamantine	हरिकसम	अरंवा
adambulacral	समायोजन	एदमबुलेक्रेल
adaptive adjustment	अनुकूलीसमायोजन	चान्हनवा शेम-शावा
adductor	अभिवर्तनी	शादोएंफम
adductor muscle	अभिवर्तनीपेशी	शादोएंफम तोंशा

adhesion	आसंजन	नपशिन्नवा
adhesive	आसंजनशील, आसंजक, आसंजी	नप्न-पौां
adiabatic	रुदधोष्म	लेतद-कांलुप
adjacent	1. संलग्न, निकटवर्ती 2. आसन्न	थंनवा, नरूवा
adjustment	समायोजन	शेसदोक-शेसजिन
adolescence	पाकपूर्वावस्था	नहां ओइवा / मथों कारकप
Adolescent river	पाकपूर्वानदी	अनो तुरेल
adventive cone	अपस्थानिकशंकु	नाक-मैगी चिं
acolian (colian)	वायूद, वातोद	मालंथो
acolian rock	वायूदशैल	मालंथो नुड
aeration zone	वातनक्षेत्र	नुंशिं-चेनवा मफम
aerial	आकाशी, वायव (वि.), एरियल (सं).	नोंथक
aerial photography	वायव फोटोग्राफी	नोंथंते मस्मि लोवा
aerial survey	आकाशी सर्वेक्षण	नोंथंते शिजिनवा
aeromagnetic data	वायुचुंबकीय आँकड़े	मालं योचवी मपाड/ एरोमेगनेटिक मपाड
aerosiderite	लोहउल्का	एरोसिदेराइत
aerosiderolite	लोहाशमीउल्का	एरोसिदेरोलाइत
after-damp	खनिविस्फोटज गैस	इनिल लैवा/लेमहोमनिल
age	1. वय, आयु, उम्र 2. काल, युग (सं.) कालप्रभावित होना, कालप्रभावित करना (क्रि.)	चही, चक

agent	कमक, कारक	शौगायरौरय
agglomerate	संज्वालाशम	एग्लोमेरेट/मैहौनुङ्बौ
aggradation	1. अधिवृद्धि 2. तलोच्चन	लैथोनवा
aggradational plain	तलोच्चन मैदान	लैथोन्दुना शेश्वा लम
aggregate	पुंज	चबुन, पुल्लप
agricultural geology	कृषि-भूविज्ञान	लौड-शिङ्उवगी मालेम लैशारोन
A-horizon	ए-संशतर	ए-मरोल / लैरोल
airborne	वातोद्ध, वायुवाहित	पायखङ्पा, नुंशिङ्ता याओवा
airborne magnetometer	वायुवाहित चुम्बकत्वमापी	नोङ्खुल्ल लैवा मेगनेतेमिटर
air drilling	वायु-वेधन	नुंशिङ्ना छुङ्पा
air photography	वायव फोटोग्राफी, हवाई फोटोग्राफी	नोङ्खुल्लगी मन्मि लौवा/ मालङ्दगी मन्मि लौवा
air surveying	वायव सर्वेक्षण	मालङ्-कुपयेङ्/ मालङ्दै थिजिनवा
alar	पक्षाभ	शेश्गा
alar septa	पार्श्व पट	शेश्गा-काखल
albitisation	ऐल्बाइटीभवन	अलबिताइजेसन
algae	शैवाल, काई	ङ्गशङ्
alkalic rocks	क्षारिक शैल	खर्रीनम नुङ्गशिङ्
alkaline earth	क्षारिय मृदा	खरिनम / अयाकपा मालेम
allochthon	अपरस्थानिक शैलपिंड	होङ्-नुङ्
allochthonous	अपरस्थानिक	मफम होङ्वा

allogene	অন্যত্রজন	হোংলক-পোং
allogenic	অন্যত্রজনিক	হোংলক-থৌওং
allogeneous stream	অন্যত্রজাত ধারা	হোংলক-ঈচেল
allomorph	অপররূপ	খেন্ন-শাওং
allomorphism	1. অপরকায়াंतरण 2. অপররূপতা	শকয়য়াস্বা/ শকওং য়াস্বা
allothigene	অন্যত্রজন	শকয়্যাম পোৎক্রেং
allothigenic	অন্যত্রজনিক	হোংলবা থৌওং
allothigenous	অন্যত্রজাত	হোংলবা শাওং
allothimorph	মূলরূপক	শা হোংদবা
allothogenic (allogenic)	অন্যত্রজনিক	হোংল থৌওং
allogotriomorphic	অস্বরূপী	মায়নায়দবা
allotropy	অপররূপতা	খেন্ন-শাকওং
alloy	মিশ্রাতু (সং.), মিশ্রাত্বন (ক্রি.)	য়ানশিন্নবা শেল / শেনগোয়- য়াংতোয়
alluvial	জলোড়	লৈহৌ লৈচোয়
alluvial deposit	জলোড় নিক্ষেপ	লৈহৌ লৈচোয় লৈপৈ / পোৎপৈ
alluvium	জলোড়ক	লৈহৌ লৈচোয় / লৈরোল
alpha-layer	এল্ফা পরত	অঙ্কা লৈরোল
alpine orogenesis	অল্‌পাইন পর্বতন	আল্লকী চীংশারোল / চীংশেম্মোন
alternate terrace	একাंतर বেদিকা	কান্না খেল
alternation	একাंतरण	কান্নবা

altimeter method	তুংগতামাপী বিধি	ৰাংওন থৌওং
altimetry	তুংগতামাপীকী	ৰাং-ওন্
altitude	1. তুংগতা, উঁচাই 2. উন্নতাংশ 3. শীৰ্ষলম্ব	অৰাংবা
alveoli	কূপিকা	মখুল
amalgam	1. পাৰদধাতু মিশ্রণ, অমলগম 2. সন্মিশ্রণ	স্নাহিদাক কোনয়াল
amalgamation	পাৰদল	কোনয়ানবা
ambulacral area	বীথি ক্ষেত্র	এম্বুলোকেল মফম
ambulacrum	বীথি ক্ষেত্র	এম্বুলোক্রম
amorphous	অক্ৰিস্টলীয়	শকওইদবা
amphimorphic	উভয়রূপী	তুনা শেশ্বা
amphitheatre	1. এম্ফিথিয়েটর 2. রংমন্ডল	য়াকায়পুঙ এমফীথেটর
amplitude ratio	আয়াম অনুপাত	এমপ্লিচুদ রেসিও / অপৌথেৎন-চাং
amygdale (amygdule)	বাতামক	অহোফুন
amygdaloid	বাতামকী (শৈল)	অহোফুন ওইবা
amygdular	বাতামকী	অহোফুন-ওইবা
anabranh	প্রত্যাগত শাখা	ঈখায়
anaclinal	প্রতিনতিক	হনঙম
analogous	1. সদৃশ, অনুরূপ 2. সমবৃত্তি	মানবা,ওং মানবা
anal tube	গুদনলিকা	আমাংথোং উতোং

analysis	विश्लेषण	नैनन्नवा/येथंशिनवा
anatexis	पुनर्गलन	लैननुंहि उनवा
anchor ice	लंगर बर्फ	लैखा उन
anemoclast	पवन खंडाश्म	नुंशिं नुंउचे
anemometer	पवनवेगमापी	एनिमोमिटर
Angara land	अंगारा महाभूखंड, अंगारा लैन्ड	अङ्गरालेन्ड
angle of dip	नमन कोण	मङ्गम चां
angular unconformity	कोणीय विषमविन्यास	पैन लैरोल
angulate drainage	कोणित अपवाह	खुनिंथेक खोंलम
angulation	1. कोणाकृति 2. कोणीभवन	खुनिंथेकशेश्वा
anhedral	अफलकीय	माइनाइद
andedron	अफलक	माइनाइदवा (शकउं)
anhydrous	नर्जल	कांवा / लाइज कांवा
animal kingdom	प्राणि जगत	शारमपाल
anisometric class	त्रिसमलंबाक्षेतर वर्ग	उनमाननदवा कांलुप
anisotropic	विषमदैशिक	उनमाननदवा
anisotropy	विषमदैशिकता	उनमाननदवा
annealing	अनीलन	मथौशुंवा
annular	वलयाकार	अकोय-शकउं
annulations	वलय, वलयन	अकोय-शेम
anomalous	असंगत	माननदवा / तोकथायवा
anomaly	1. असंगति 2. कोणिकांतर	खेन्नचां

anorogenic	অপবর্তনী	লৈপুংহিলৈশেমলোন
anorthic	ত্ৰিনতাৰ্জ	পুঙজৈ ওনমান্দবা/খেন্ন উংজৈ
antecedent	পূৰ্ববৰ্তী	পুঙাকপা/মাঙথংবা
antetheca	প্ৰতিপ্ৰাৱৰক, এন্টীথীকা	এন্টিথেকা/মায়ওকনবা
anticlinal	অপনতিক	ওস্বেক ঙুমথ
anticlinal fold	অপনতিক বালন	ওস্বেকঙুমথ নুঙকোল
anticlinal valley	অপনতিক ঘাটী	ওস্বেকঙুম তম্পাক
anticline	অপনতি	ওনস্বেক-ঙুম
anticlinorium	সমপনতি	ওস্বেকঙুমথ নুঙকোনয়াও
anticlockwise	বামাবৰ্ত	এন্টিক্লোকৱাইজ / ওইওইনবা
antidune phase	প্ৰতিটিব্বা প্ৰাৱস্থা, এন্টীডুয়ন প্ৰাৱস্থা	তৈন-লৈঙোয়পুঙ তাঙ্কক
antiform	অপনতিৰূপ	থঙ্কোন
antisolar point	প্ৰতিসৌৰবিন্দু	কোৱৌ-তৈন মফম
antistress minerals	সমবল খনিজ	তৈন নমশাফু নুংশেমচাক
antithetic fault	এন্টীথেটিক ঙ্গংথ	তৈনচৎ নঙতৎ
aperture	দ্বাৰক	অহোবা/মখুল
apex	শীৰ্ষ, শিখৰ, অগ্ৰক	মতোন/চিদোন/য়াংদোন
aphaneric	অদৃশ্য ক্ৰিষ্টলী	কুপক্ৰেংশক
aphanitic	অদৃশ্য ক্ৰিষ্টলী	কুপক্ৰেং
aphotic	অপ্ৰকাশী	মঙাল ফাওদবা
aphotic zone	অপ্ৰকাশী ক্ষেত্ৰ	মঙালফাওদবা ইৰোলনুঙ
apical	শিখায়া, শীৰ্ষস্থ	মতোন/চিন্দোন

apical angle	शिखाग्र कोण	चिन्दीन काचिन
apogee	भूमि-उच्च, अपभू	लापथोक-हेन-फम
apomagmatic	अपमैग्मी	लैनुंहि-फम / मताई लैकै
apophysis	विवर्ध	नुङ्ग-शा
apparatus	उपकरण	थुंलाई
apparent	आभासी	अमानवा
apparent dip	आभासी नति	अमासा मङ्गम
apparent water table	आभासी भौम जलस्तर	अमासा झैनुंफाल
application	अनुप्रयोग	पानशिखा
applied	अनूप्रयुक्त	पानशिल्लवा
applied science	अनूप्रयुक्त विज्ञान	पानशिन-कांग्लोन
apron	ऐप्रन	कूपयामफि
aquafact	जलघृष्टाश्म	मचेक-नाई नुङ्ग
aquatic animal	जलीय प्राणी	झैशिंशा
aqueduct	जलवाही सेतु	झैचैनफम / झैरम
aqueoglacial	हिमजलीय	झैशिं-डन
aqueo-residual sand	जलावशेषी बालू	झैरम-लैण्णाय
aqueous	जलीय	झैशिंगी / तरंगी
aquiclude	मितजलभृत	झैफाणुदवा
aquifer	जलभर, जलभृत	तरंग-नम (लैरौल)/ तरंग- पु (लैरौल)
aquifuge	जलवर्जित	झैफाणुदवा
Aravalli system	अरावली शैलसमूह	अरावलि सिस्टम

arbitrary	স্বেচ্ছ, যাচ্ছিক	অপাম-চৎ/তংতাদবা
arboreal	1. বৃক্ষীয় 2. বৃক্ষবাসী	উথক/উশাথক
arborescent	বৃক্ষবত, বৃক্ষসম	উমান
Archacan complex	আর্কিয়ন জটিলসংঘ, আদ্যমহাকল্পী জটিলসংঘ	অহৌকোন শাহৌকোন
Archacan orogeny	আদ্যামহাকল্পী পর্দতন	আর্কিয়ান চিংশেম
Archaepzoon	আদ্যাজুআঁন	আর্কিওজুন অহৌশারম
Archeozoic Era	আর্কিয়ন জটিলসংঘ, আদ্যা মহাকল্পী জটিলসংঘ	আর্কিওজোইক ইরা
archipelago	দ্বীপসমূহ	ঈথৎ-মটৈ
arcuate	চাপাকাৰ	অকোনবা/থাচেৎমান
arcuate delta	চাপাকাৰ ডেল্টা	অকোন দেলতা/ থাচেৎমান দেলতা
area	1. ক্ষেত্র 2. ক্ষেত্রফল	মফম, লমকন
areal	1. ক্ষেত্রফলীয় 2. ক্ষেত্রিয়	লমকন
areal mapping	ক্ষেত্রিয় মানাচিত্রণ	লমকন লৈয়েক
areal prospecting	ক্ষেত্রিয় পূর্বক্ষণ	লমকন পোৎচকথি
area of sedimentation	আবসাदन क्षेत्र	লৈহাফম/ লৈহাফম লমকন
arenaceous	1. বালুকাময় 2. বালুকাবাসী	লৈঙোয়নম
argentiferous	রজতময়	লুপাচেন
argillaceous	1. মৃণময় 2. মৃদাবাসী	লৈতাননম
argillaceous rock	মৃণময় শৈল	লৈতান-নম নুঙ

arid	রুক্ষ, শুষ্ক	লমগং
aridity	শুষ্কতা	লমগংওই
Aristotle's lantern	অরস্তু-লালটেন, অরস্তু কী লালটেন	এরিসেটাতলগী থাউমৈ
artesian	উত্সত	ঈকাপ
artesian basin	উত্সত বেসিন, উত্সত দ্রোণী	ঈকাপ লৈকুং
artificial mineral	কৃত্রিত খনিজ	খুংশেমচাক / খুংশেম নুংশেমচাক
ascension theory	আরোহণ-সিদধাঁত	এশেনশন থিওরি অকা চুমলরা
aschistic	অবিপাটী	লৈরোননাইদ
ash	রাখ, ভস্ম	উং
ash bed	ভস্ম সংস্तर	উং লৈরোল
assay	আমাপন	চাংওনবা
assay ton	আমাপন-টন	অয়াও-চাং / অঙান চাং
assimilation	স্বাংগীকরণ	তোংশিন্নবা / যানশিন্নবা
association	1. সাহচার্য 2. সংগুণক 3. সহবাস 4. সহসংগ	লোয়নবা, পুনবা
assortment	বর্গীকরণ	পুময়ান
assumption	1. কল্পনা 2. গৃহীত অধিধারণ	খনবা / ব্রাখলনা লাম্বা
asteriated quartz	তারকিত স্ফটিক	অরং-নুংথৌ
asterism	1. তারকতা 2. তারাপুঁজ	থরান-চবুল

asteroidal meteorite	ক্ষুদ্রগ্রহীয় উল্কাপিণ্ড	থরান মথি
asthenosphere	দুৰ্বলতা-মন্ডল	এস্থেনোস্ফিয়ার
astrogeology	খগোল ভূবিজ্ঞান	অতিয়া লৈশেমলোন
asymmetrical anticline	অসমমিত অপনতি	নাকমান্দবা / ওহোকঙম
asymmetry	অসমমিতি	নাকমান্দবা
ataxic	অপটটিত	চুশিন্দবা / লৈতাদবা / চপ-চাদবা
atmoclast	বায়ু-খঁডাংশম	নুংশিং নুঙচেৎ
atmoclastic	বায়ু-খঁডজ	নুংশিং নুঙচেৎকি
atmosphere	1. বায়ুমন্ডল 2. এটমোস্ফিয়ার 3. পরিমন্ডল	নুংশিংকুয়াম / মালং কুৎয়াম
atmospheric pressure	বায়ুমন্ডলীয় দাৰ	মালং কুয়াম শাফু
atoll	অডল, প্রবালদ্বীপবলয়	কাংগোই-ইথং
atomic structure	পরমাণু-সংরচনা	এতোম নুংশক/অতোন নুঙশক
attached water (adhesive water)	সংসক্ত জল, সংলগ্ন জল	অপকপা-ঈশিং / অনপ্লা ঈশিং
attenuate	সংকীর্ণ	শোকনথহনবা
attenuation	1. ক্ষীণন, ক্ষীণতা 2. সংকীর্ণতা, সংকীর্ণন	শোকনথহনবা
attitude	অভিবৃতি	মওং
attitude of beds	সংস্তর অভিবৃতি	লৈরোলগী মওং
attrition	সংনিঘর্ষণ	তকখাইনবা
aureole	মন্ডল	থবী মকোয়

auriculate	कर्णाकार, कर्णयुक्त	নাওঙ মানবা
auriferous	स्वर्णमय	স্নাচেনবা
auroral zone	ध्रुवीय ज्योति क्षेत्र	থবী মকোয় কাতুপ/ মঙালচাইবী মফম
authigene	तत्रजन	ফমহোঙদনা হৌরকপা
authigenesis	तत्रजनन	ফমহোঙদনা হৌরকপা
authigenic mineral	तत्रजनिक खनिज	ফমহোঙদনা হৌরকপা নুঙচাক
authigenous	तत्रजात	ফমহোঙদনা হৌরকপা
autochthon	स्वस्थानिक शैलपिंड	ফমহোঙদবা নুংপৈ
autochthonous	स्वस्थानिक	ফমহোঙদবা নুংপৈ ওইবা
autoclasts	स्वखंडाश्म	ফমহোঙদনা কায়রকপা নুংচেৎশিং
autocorrelation	स्वसहसंबंध	মদোম-মরিশেশ্বা
autogenesis	स्वतः जनन	মদোম-ওইরকপা
autolith	अग्रजांतर्वेश	য়োমশিল্লনুঙ
automatic	आत्मचालित, स्वचालित, स्वतः	মশা মথন্তা
automatic filling	स्वतः भरण	মদোম ফুনজিনবা
autometamorphism	स्वकायान्तरण	মদোম নুঙশক ওনবা
autometasomatism	स्वतत्वांतरण	মদোম নুঙমচল ওনবা
auxiliary	सहायक , सहकारी, अतिरिक्त	তেংবাং / পাঙশিন/অহেনবা
auxiliary faults	सहायक अंश	পাঙশিন-নুংতৎ/অহেনবা নুংতৎশিং

auxology	जीवविकासिकी	ঔজোলোজি শাহৌলোন
avalanche	1. अवधाव, ऐवेलांश 2. हिमधाव	উন নাহুবা
average height	औसत ऊंचाई	অরাংবা চাংচং
average size	माध्य आमाप	চাওবগী চাংচং
axial	अक्षीय	উংজৈগী / পুংজৈগী
axial angle	अक्षीय कोण	উংজৈ কাচিন
axial plane	अक्षीय तल	উংজৈ মমাই
axial symmetry	अक्षीय सम्मिति	উংজৈ নাকমান্নবা
axis	अक्ष	উংজৈ / পুংজৈ
azimuth of the strike	नितिलंब दिगंश	পরিং মাইয়োন
azoic	प्रागजैविक	থরাই লৈতবা
azure blue	आसमानी, नभोनील	অয়াক-হিগোক

B

back folding	प्रतिपवलन	তুং-নুঙকোনবা
back-land	पश्च-भूमि	নাইতোমলম
back (mining)	पूर्वाग्र	তুং মায়
back-reef	पश्च भित्ति	পোহাম পল মতুং
backset bedding	बैकसेट संस्तर	হনঙম লৈরোন
back slope	पश्चढाल	তুংঙম ঙামথবা
back swamp	पश्च अनूप	ঈচাও লৈপৈফম
backwater	पश्चजल	ঈতুঙ

bad land	उत्खात भूमि	लमगंग
badland erosion	उत्खात-भूमि उपरदन	लमगंग कायथवा
bahada	बहादा	बहादा
balance	1. तुला, तराजू 2. संतुलन 3. शेष, बाकी 4. संतुलित होना, संतुलित करना	थल
balanced rock	संतुलित शैल	चांछा नुण्ड
ball and socket joint	कन्दुक खल्लिका संधि	बोल अमसुंग सोक्लेत लैक्रेक
ball clay	सुघट्य मृत्तिका, बॉल मृत्तिका	लैतान लैतुम
ball coal	कोयला कंदुक, कोयलाबॉल	मैताल नुण्ड मतुम
ball mill	गोला मिल, बॉलमिल	तकथाई खुंलाई
Banded	पट्टित	मरोल नाईवा
banded rock	पट्टितशैल	मरोल नाईवा नुण्ड
banded structure	पट्टित संरचना	मरोल नाईवा शकण्
Banding	1. पट्टरचना, पट्टना 2. पट्टाभन	मरोल नाईवा
Bank	1. व्यूह, पुंज 2. तट, किनारा 3. बैंक	तोर्बान
bar	1. स्तंभ, शालाका, सिल, सिल्लीस, दंड, छड़, पट्टी 2. रोधिका, भिति 3. बार 4. रेखा, रेखिका 5. परीक्षण रेखा, धार	झैथोय
bar-built estuaries	रोधिका-ज्वारनदमुख	पनशावा झैचिन

bar map	স্তম্ভ-মানচিত্র	পল লৈয়েক
Barren	অনুত্পাদক, অয়স্কহীন, অনয়স্কী	লৈহাওচেনদবা
barren measure	অনুত্পাদক শৈল-সংস্কৃত	লৈহাওচেনদবা লৈরোল
Barrier	1. রোধ, রোধিকা 2. নাভিকীয়া রোধিকা 3. ঙ্গিল্লী	পল
barrier lake	রোধিকা ঙ্গীল	পুননুং-পাং
barrier reef	প্রবাল রোধিকা	পনুং-পল্লি
barrier spit	রোধিকা ভূজিহব	পল ঙ্গৈখায়
Barysphere	গুরুমন্ডল	মালেমময়োল-মরোল
Basal	আধারিক, আধারী (বি.), আধারিকা (সং.)	ফমপাক
basal cleavage	আধারিক বিদলন	ফমপাক ময়ি
basal pinacoid	আধার-পিনাকাঁড়	ফমপাক মমায়
basal plane	আধারী তল	ফমপাক লৈতেম
basal plate	আধার প্লেট	ফমপাক মপাক
basal sandstone	আধারী বালুকাশম	ফমপাক লৈঙোইনুঙ
basal stage	আধারী শৈল-সমুদায়	ফমপাককোই
Basalt	বেসাল্ট	বেসাল্ট
basal thrust plane	আধারী ক্ষেপ তল	ফমপাক লৈতেম
Basaltic	বেসালটী	বেসাল্টিকি
basaltic magma	বেসালটী মৈগমা	বেসাল্টিকী লৈনুংহি
base level	1. নিম্নতম তল 2. আধার-স্তর	থুগাই অনেমচাং

base level of deposition	उच्चतम निक्षेपण तल	পৈশিন অনেমচাং
base level of erosion	निम्नतम अपरदन तल	কায়মঅরৌই লৈমায়
base map	आधार मानचित्र, आधार मैप	যুমফম লৈয়েক
Basement	1. आधार 3. तहखाना	যুমফম
basement complex	आधार जटिलसंघ	যুমফম কোন
base size	आधार आमाप	যুমফমগী পাক চাওবা
Basic	अल्पसिलिक	সিলিকা নেমবা
basic rock	अल्पसिलिक शैल	সিলিকা নেমবা নুঙ
Basin	द्रोणी, बेसिन	লৈকুৎ / লৈকুৎচাও
basin-structure	बेसिन-संरचना, द्रोणीसंरचना	লৈকুৎ-শকওং
batholiths (bathylith)	महास्कंध, बैथोलिथ	অরু-নুঙ
Bathyal	गभीर सागर	অরুবগী
bathyal zone	गभीर प्रदेश	অরুবা মফম
bathymetric chart	अनुगभीर चार्ट	অরু-অথেন লাইয়েক
Bathyseism	गभीरकंप	বেথিসিম
Bathysphere	1. क्रोडमंडल 2. बैथीस्फियर	বেথিসফয়ার
Bauxite	बाँक्साइट	বেক্সাইত
Baveno twin	बवेनो यमल	বাভেনো ট্বিন / ফাইবোক
Bay	1. व्यूह खंड 2. कक्ष 3. खाड़ी, उपसागर	ইপাকসোই
bay head	खाड़ी-मुख, खाड़ी शीर्ष	ইপাকসোই মচিন

Beach	1. পুলিন 2. বীচ	ঈপাক খোংবাল / মপাল
beach deposits	পুলিন-নিক্ষেপ	ঈপাক খোংবাল লৈপৈ / পোংপৈ
beach placer	পুলিন-প্লেসর	ঈপাক খোংবাল কান্ন লৈপৈ
Bed	1. সংস্তর 2. তল	লারোল/ লৈরোন/নুঙলোন
bedded formation	সংস্তরিত শৈলসমূহ	লৈরোলনাই-লৈরোন
Bedding	1. সংস্তরণ, সংস্তরীভবন 2. ক্যারী বনানা	নুঙলোন/ লৈরোন
bedding cleavage	সংস্তরণ-বিদলন	নুঙলোন-নুঙউরৈ
bedding plane slip	সংস্তরণ-তল-সর্পণ	নুঙলোনমায় নানথবা / শিংথবা
bedding schistosity	সংস্তরণ শিস্টাভতা	নুঙলোন-সিসতোসিতি
bed joint	ঐতিজ সংঘি	লৈরোল-নঙক্রক
bed rock	আধীর শৈল	ফমবাক নুঙ
beheaded stream	রুঙিত সরিতা	লেমহৌ-ইরম
belt	1. কাটেবন্ধ 2. মেখলা 3. পট্টী, পট্টা	খাংলাক / মশাং পরেং
bench	বেন্চ, বেদিকা, বেঁচ	ফান / থাক
bench mark	নির্দেশ চিহ্ন, তল চিহ্ন	চাংদমফম
benthic	নিতলস্থ	ঈপাক খোংনুংগী ওইবা
benthic zone	নিতলস্থ ক্ষেত্র	ঈপাক খোংনুং মফম
benthonic	নিতলস্থ	ঈপাক খোংনুং শাগী
benthos	নিতল জীবজাত, নিতলক (সং.), নিতল (বি.)	ঈপাক খোংনুং শা
bergschrand	হিমদর, বর্গশ্রাঁড	চিংজাওথক লৈক্রং

Bertrand lens	বেৰত্ৰাঁ লেন্স	বেৰব্ৰেন্দ লেন্স / কোনমায়
beryl	বৈদৰ্য, বেরিল	বেরিল
beta layer	বীটা-পৰত	বিটা মৰোল
betrunked	বিলগিত, রুডিত	থুমজিনথ্ৰবা
betrunked valley	রুডিতঘাটী	থুমজিনথ্ৰবা তম্পাক
bevelling	কোরতলন	কাচিন ওনবা
biaxial	দ্বি-অক্ষীয়	বাইএক্সিয়েল
bilateral faulting	দ্বিপাৰ্শ্বিক ভ্ৰংশন	নাক অনিথোকপা নুংতৎ
binary	1. যুগ্মতারা 2. দ্বি-অংগী	বাইনরি / অনি থোকপি / তুমা চৎপা / চনবা
binary magma	দ্বি-অংগী মৈগ্ৰমা	বাইনরি / অনি-থোকপি লৈনুংহি / তুমা চনবা লৈনুংহি
binocular	দ্বিনেত্রি, বাইনোকুলার	বাইনোকুলার / তুমা য়েং- খুংলাই
bio-chemical	জৈব রাসায়নিক	অহিং পোৎচাক
biochronology	জৈব কালানুক্ৰম	অহিং চাকতাকলোন
bioclastic	জৈব খণ্ডজ	হিং-চেৎকী
bioclasts	জৈব খণ্ডাংশ	হিং-চেৎ
biogenesis	জীবাৎ-জনন	অহিং-মহৌ
biogeochemistry	জৈব-ভূরসায়ন	অহিং-মালেম লৈচাকলোন
biological factor	জৈব কারক	অহিং কাংলোনগী-মচাক
biomass	জৈনমাত্রা; জীবভার	অহিং পোৎ
biostratigraphy	জৈবস্তরিকী, বায়োস্ট্ৰেটিগ্ৰাফী	অহিং-লৈরোল নৈনরোল

biostrome	জৈবস্তর	হিংওন নুঙচন-লৈরোল
biotope	জৈবাবাসক	অহিং কোন
birefringence	দ্বিঅপবর্তন	বাইরেফ্রিজেন্স/ থকতোকথেনচাং
bisectrix	দ্বিভাজন, অর্ধক	বাইসেক্সিস / তুখায়-উংজৈ
bitheca	দ্বিপ্ৰাবরক	বাইথেকা/হয়িং মখল
bitumen	বিটুমেন	বিতুমিন / মহি/মৈতালহি
bituminous shale	বিটুমেনী শেল	মৈতালহি-চেনবাক
bivalve	দ্বিকপাটী	বাইভালব / মখুম অনি পাষা
black coral	কৃষ্ণ প্রবাল	পোহাল অমুবা
bladed	ধ্বুরপত্রিত	পা-পাক
bladed structure	ধ্বুরপত্রিত সংরচনা	পা-পাক নুঙশক
blanket	1. সমাচ্ছদ, ব্ল্যেট 2. কম্বল 3. আবৃত করনা	কাছ / অকুপফি-মরোল
blanket deposit	সমাচ্ছাদী নিষ্কেপ	অকুপ লৈপৈ
bleaching	বিরংজন	পাশ্চোকহনবা
bleb	বুলবুলা	কোঙ্গোল
blind	1. প্রচ্ছন্ন 2. অंध	মীং তাংবা / ফাওরক্তবা
blind vein	প্রচ্ছন্ন শিরা	লৈমায় ফাওদবা নুঙত্রকফুন
block	খঁড, খঁডক, গুটকা, ব্ল্যক	মতুপ
block diagram	ব্ল্যক আরেখ, খঁড আরেখ	তুপ্লাইবা – লাইয়েক
block-faulting	খঁড-ভ্রশান	তুপ্লাই নুঙতং
block lava	খঁড লাভা	তুপনাই-লৈপানহি

block mountain	भ्रंशोत्थ पर्वत, ब्लॉक पर्वत	तूपनाई-चिंजाओ
body centred	अंतःकेन्द्रित	शायरौइवा
bog	दलदल	चां लाओवा / पांथि
bogen structure	वक्र संरचना	पांथि-नुङ्गशक
boggy soil	दलदली मृदा	चां लाओवा लैहाओ / पांथि लैहाओ
boghead coal (torbanite)	बॉगहेड कोयला (टोर्बनाइट)	पांथि लैवाक/ पांथि मैताननुङ्ग
bog iron ore	दलदल-लोह अयस्क	चांलाओफम योत्चाक/ पांथि योत्चाक
bomb (volcanic bomb)	बम (ज्वालामुखी)	तुम
bone	1. अस्थि, हड्डी 2. बोन	शरू
book	संपत्र, बुक	लाइरिक
book clay	संपत्रित मृत्तिका	लैतान लैरौल
bore	1. वेधन करना 2. वेध 3. अभ्यंतर व्यास, बोर 5. ज्वार भित्ति	ह्ंपा
borehole	वेध छिद्र	अह्ं मखुल / मखुल अहोवा / लैखुन
boring (drilling)	वेध, वेधन	लुथना ह्ंपा
boss	वृत्त, बॉस	नुङ्गफै लैतोत्
botryoidal	द्राक्षगुच्छाभ, गुच्छाकार	था-मान
bottom water	अधः तेल-जल	लैखा-गैशिं
boudinage	बूडिनाज	बौदिनेज / अतं मशक

Bouguer anomaly	বুগে-অসংগতি	বুগা এনোমেলি
boulder	গোলাশম, উপল	নুঙজাউ
boulder bed	গোলাশম সংস্तर	নুঙজাউগী লৈরোল
boundary	পরিসীমা, সীমা, সীমাंत	ফিবান / তাইনফম
Brachiopoda	ব্রেকিয়োপোডা	ব্রেকিয়োপোদা
brachy axis	লঘু অক্ষ	ব্রেকি উংজৈ
brachyprism	লঘুঅক্ষপ্রিজম	ব্রেকি প্রিজম
brackish	নুন্খরা, খারা	থুমহিচেনবা
bradyseism	মন্দকंप	লৈকা-লৈকুম
braided	গুঁফিত	মরৈ-তাবা
braided stream	গুঁফিত সরিতা	মরৈ তাবা ইরম
braiding	গুঁফন	মরৈ-তাবা
branch	শাখা	মশা
branchial aperture	কলোম রংধ	অরোংবা মখুল
breaker	1. ভগনোর্মি 2. খঁডিত্র	থুগাইবা
break in succession	অনুক্রম-ভংগ	থঙনাও কায়বা (থুগায়বা) / কায়বা
breccias	সংকোণাশম	চি-নাই নুঙ
brecciated texture	বিখঁডিত গঠন	চি-নাই নুঙচন
brecciation	1. সংকোণাশমন 2. বিখঁডন	চিনাইহনবা
brilliant	1. ভাসুর 2. চমকীলা, চটক	লংনা গানবা/কোরৌলঙ
brine spring	লবণ-জল সোত, লবণ জল झরনা	থুমহি ইফুৎ

brittle	भंगुर	খাকপা, কায়গনবা
brittle rock	भंगुर शैल	অখাকপা / কায়গনবা নুঙ
brook	नाली	তুরেল / খোং মচা
brown coal (lignite)	भुरा कोयला, लिग्नाइट	ৰাওথাংনবা মৈতালনুঙ (লিগনাইত)
brown iron stone	बभ्रु लोहाश्म	ৰাওথাংনবা য়োং-নুঙ
Brunton compass	ब्रन्टन दिक्सूचक	ব্রনতন কমপাস
B-tectonite	बी-टेक्टोनाइट	বি-টেক্তোনাইত
buccal cavity	मुख गुहिका	খৌ
buckling	आकुंचन	পোঙখোকপা
building stone	हमारतू पत्थर, वास्तु प्रस्तर	শাবদা শিজিনবা য়ুমশানুঙ
bulk density	स्थूल घनत्व	বঙ্ক ডেন্সিটি / মপুঙ অকুংচাং
buoyancy	उत्प्लावकता, उत्प्लावन	তাওবা ঙুম্বগী শক্তি / মতিং / তাওঙমবা
buried (fossil) peneplain	अंतर्हित समप्राय भूमि	ফুমজিল্লবা পুমতেমলম
burnt coal	झामा	চাকখ্রবা মৈতালনুঙ
burnt ore	दग्ध अयस्क	চাকখেকখ্রবা কান্নপোচাক
burrowing animal	बिलकारी प्राणी	লৈখুল হুংপা শা
bustite	बुस्टाइट	বসতাইত
buszite	बुस्ज़ाइट	বসজাইত
bulterite	बटलेराइट	বলটেরাইত
butte	ब्यूट	য়ুস্বীমান চিংখাক/ চিংলেমখাক উখোংমান

buttress	वप्र, पुशता	चैष्ठाक
byproduct	उपोत्पाद, उपजात	नाक-पोथोक
byssal	सूत्रगुच्छीय	नपना-मरि
byssiferous	सूत्रगुच्छिल	बेसिफेरस / नपना-मरि पानवा
by-wash	जल-नियामक	नाशिथोएं

C

cable drilling	केबिल वेधन, तार रज्जु वेधन	थोरि-लैह्
cable-tool drilling	तार रज्जु औजार वेधन, केबिल टूल वेधन	थोरि-खुंलाय लैह्
cable-tool wells	तार-रज्जु कूप	थोरि-खुंलाय ँशिंकोम
calc-alkali rock	कैल्क-क्षारीय शैल	सुनु थरि नुङ्
calcareous	चूनेदार, कैल्सियममय, कैल्सियमी	सुनु चेन्
calcareous facies	कैल्सियमी संलक्षणी	सुनु नुङ् फुरूप
calcareous ooze	कैल्सियमी सिंधुपंक	सुनु लैनुंकुप
calcareous rock	कैल्सियमी शैल	सुनु नुङ्
calcareous sediment	चूनेदार अवसाद	सुनु लैहा
calcareous shell	कैल्सियमी कवच	सुनुचेन शाकू
calcareous sinter	कैल्सियमी निसाद, चूनेदार निसाद	सुनुचेन लैपै ँफुं
calcareous soil	कैल्सियमी मृदा	सुनुचेन लैपाक-लैहां

calcareous travertine	चूनेदार ट्रैवर्टाइन	सुनुशोम
calcareous tufa	कैल्सियमी टूफा	शुनुउन
calc-hornblendes-schist	कैल्क हार्नब्लेन्ड शिस्ट	केक्क-होर्नब्लेन्ड-सिश
calcic	कैल्सिक, कैल्सियममय	सुनुओइ
calcification	कैल्सीकरण, कैल्सीभवन	सुनुशेम्
calcified	कैल्सीभूत	सुनुउन
calcinations	निस्तापन	मैशारांत्ना मैइकपा
calcirudite	कैल्सीगुटिकाश्म, कैल्सीरूडाइट	केल्सीरूदाइत
calcite	कैल्साइट	केल्साइट
cale-schist	कैल्क-शिस्ट	केक्क शिष्ट
caldera	ज्वालामुखी कुंड	मैचिंकोम
caldera rim	ज्वालामुखी कुंड नेमि	मैचिंकोमपान्
caldera wall	ज्वालामुखी कुंड भित्ति	मैचिंकोम फक्लां
caliche	कालीचे	कालिंत्
calliper logging	कैलिपर संलेखन	केलिपर लोकिंग
calorimetric analysis	ऊष्मामितीय विश्लेषण	केलोमेट्रिक एनालाइसिस
calving	हिमानी-खंडन	उन् कोइ
calx	1. चूना 2. कैल्क्स	कालक्क
calyciform	प्यालारूपी, चषकरूप	केलिसिफोर्म
calys	चषक	खोकयोम
Cambrian period	कैम्ब्रियन कल्प	केम्ब्रियन मतम
camera	कैमरा	केमेरा
camera alignment	कैमरा संरेखण	केमेरा लेण्ठथोकपा

camera coverage	कैमरा दृश्यक्षेत्र	केमेरा कोभरेज
canal	कुल्या, नहर	कैशिंग्खोङ
canaliculated	नालीदार, नलिकामय, नालिकायुक्त, नालिकित	मयुङशिङ-खोङ
cancellated	जालरेखित	कातु-कारनचन
cannel coal	कैनेल कोयला	मैचाकफा-मैतान-नुङ
cannibalistic	स्वभक्षी	शाहिङचा-लिचङ
canoe fold	कानू वलन	नुङथेक/हिनाओमान नुङकोन
canon	कैननस गभीर खड्ड	अरु-लोकचप
canyon	गभीर खड्ड, कैनियन	अरु-लोकचाउ
capacity	धारिता	मङ्गम
capacity bridge seismograph	धारिता सेतु भूकंपलेखी	केपासिति ब्रिज सिस्मोग्राफ
capacity of a stream	नदी-क्षमता	कैचैन-मङ्गम
cape	1. अंतरीप 2. लबादा, केप	लमकोक्
capillary	केशिका, कैपिलरी	कुप-हो
capillary ascension method	केशिकीय उन्नयन विधि	कुपहो-काखङ मओङ
capillary depression	केशिकीय अवनमन	कुपहो-कुथ
capillary elevation	केशिकीय उन्नयन	कुपहो-थाङगङ/काखङ
capillary interstice	केशिका-अंतराराश	कुपहो-मरक
capillary network	केशिका जाल	कुपहो चबुन/ मपै
capillary porosity	केशिका सरंधता	कुपहो मखुल

capillary rise method	কেশিকীয উন্নয়ন পদ্ধতি, কৈপিলরী উন্নয়ন	কুপহো কাখং মওং
capillary space	কেশিকা অंतरাল	কুপহো অহাং
capillary yield	কেশিকা-লব্ধি	কুপহো মঙম
cap rock	ছাদশৈল	কুপশিন-নুঙ
capture	প্রগ্রহণ	ফাজিনবা
capture area	প্রগ্রহণ ক্ষেত্র, প্রগ্রহণ প্রদেশ	ফাজল-ফম
carbon-14 dating	কার্বন-14 কগলনিধরিণ	কার্বোন ১৪ চহিলেপ দেতিং
carbonaceous	কার্বনময়, কার্বনযুক্ত	কার্বোনেসস, কার্বোন-চেন
carbonate geyser	কার্বোনেট উষ্ণোত্স	কার্বোনেত-অশা-ঝশিং ইফুং
carbonation (=carbonatation)	কার্বোনেটন, কার্বোনেটীকরণ	শুনুশেম
carbon cycle	কার্বন চক্র	কার্বোন সাইকল
carbonic-acid fumaroles	কার্বোনিক অম্ল বাষ্পমুখ	কার্বোনিক এসিদ ফুমারোল
Carboniferous	কার্বনী	কার্বোনিফেরস
Carboniferous coal flora	কার্বনী কোয়লা বনস্পতি জাত	কার্বোনিফেরস মৈতালনুঙ
Carboniferous period	কার্বনী কল্প	কার্বোনিফেরস মতম
carbonification	কার্বনীকরণ	কার্বোন-শেম
carbonisation	কার্বনন	কার্বোন-ওই
carbonised	কার্বনীকৃত, কার্বনীভূত	কার্বোন-ওইর
carbonised plant	কার্বনীকৃত পাদপ	কার্বোন-ওন পাশ্বী
carbonised shale	কার্বনী শৈল	কার্বোন-ওন-চৈনবাক

cardinal	1. हिन्ज, कब्जा 2. मुख्य, प्रमुख 3. गणनसंख्या	हङ्ग
cardinal area (=hinge area)	हिम्ज-क्षेत्र, कब्जा क्षेत्र	हङ्ग-फम
cardinal fossula	मुख्य खातिका	हङ्ग-कुथ
cardinal process	हिन्ज प्रवर्ध	हङ्गकौन
cardinal septum	प्रमुख पट	हङ्ग-तोां
cardinal teeth	हिम्ज दंत	हङ्ग-या
caries texture	क्षरणी गठन	अतेकया-नुंचन
carina	नौतल, कूटक	या-पानफम
carinate fold	कूटकी वलन	मान्न नुङ्गकौन
Carlsbad twin	कार्ल्सबाद यमल	कार्ल्सबाद-फाईबोक
carrier	वाहक	पोांएपुवा/ पोांहापकौल
carved valley	उत्कीर्ण घाटी	अशेम-लमदम / लम
cascade	सोपानी जलप्रपात	मथां-ईशिं-चाईबि
cascade glacier	सोपानी हिमनद	मथां-अचेन-नुङ्ग
cascading	सोपानी अवसर्पण	मथां-तावा
cascading fold	सोपानीवलन	मथांतावा नुङ्गकौन
cast iron	ढलवाँ लोहा	थांयाेां
cataclasis	अपदलन	केताक्लेसिस
cataclasis	अपदलाशम, कैटाक्लेसाइट	केताक्लेसाईत
cataclastic metamorphism	अपदलनी कायांतरण	चपथाय नुङ्गउनशेम
cataract	प्रपात	ईशिंचाईबि
catastrophe	प्रलय, विपद्	माङ्ग-ताक

catastrophical intensity scale	প্রলয়কারী তীব্রতা মাপনী, প্রলয়ংকর তীব্রতা মাপনী	মাঙতাকপগী অকনচাং পথাপ
catastrophism	বিপদবাদ, প্রলয়বাদ	মাঙতাক হৌদৌ
catchment area	জলগ্রহণ ক্ষেত্র	তুরেল হৌফম
catogenetic	অবজননিক	নুংহি / নুংথাউ ওলহনবা
caudal vertebra	পুচ্ছ কশরুক	মমৈরাইশরু
cauldron	মহাকুণ্ড, কল্‌ড্রন	থাঙজাওমান মৈচীং
caustic metamorphism	দহনী কায়াंतरण	খড়িচং-নুংওন
cave animal	গুহাবাসী প্রাণী, গুফা প্রাণী	লৈকোং-শা/ লৈকোংশা
cave breccias	গুফা সংকোণাশম	লৈকোং চিনাইনুঙ
cave collapse breccias	গুহা-নিপাতী সংকোণাশম	লৈকোং নিংখাই নুঙচেংনুঙ
cave coral	গুহা প্রবাল	লৈকোং পোহাল
cave deposit	গুহা-নিক্ষেপ	লৈকোং লৈপৈ
cave in lake	নিপাতী সরোবর	লৈকোং কোম
cavern	কন্দরা	লৈকোংচাউ
cavern deposit	কন্দরানিক্ষেপ	লৈকোং লৈপৈ
cavern limestone	কন্দরী চূনাশম, গুহাময় চূনাশম	লৈকোং সুনুঙ
cavernous	কন্দরী, গুহাময়, কন্দরাময়	লৈকোংচাউগী
cavern tunnel	কন্দরা সুরংগ	লৈকোং ফৈছং
cave system	গুফা তন্ত্র	লৈকোংলুপ
cave travertine	গুহা ট্রৈবরটীন	লৈকোং শুনু-নুঙ
caving	গুহায়ন	কিশ্ববা
cavity	কোটর, গুহিকা, গুহা	অহোবা

cavity filling deposit	गुहिका-भरण-निक्षेप	অহো-ফুনজন-মপৈ
ceiling	1. सीमान्त 2. अंतश्छद 3. उच्चतमांक 4. छादन, छाद	ফমথক
celestial body	खपिंड, खगोलीय पिंड	অতিংঙা-পোৎশক
celestial object	खगोलीय पिंड	অতিংঙা-পোৎ
celluliferous	लघुकोशिकाधर	অহিং-কাতুপ
cement	सीमेन्ट (सं.) सीमेन्ट करना, संयोजित करना (क्रि.)	সিমেণ্ট
cementation	सीमेन्टन, सीमेन्टीभवन	নপশন্নহনবা
cement clinker	सीमेन्ट क्लिंकर	সিমেণ্ট ক্লিনকর
cement gravel	संयोजित बजरी	সিমেণ্ট নুঙতুমজাও
cementing material	संयोजी पदार्थ	নপশিন পোৎচাক
Cenozoic area	सीनोजोईक महाकल्प	সিনেজোইক ইরা
central	1. केन्द्रीय 2. सकेन्द्र	ময়াইগী
central axis	केन्द्रीय अक्ष	ময়াই-পুঙজৈ
central eruption	केन्द्रीय उद्गार	ময়াই-পোথায়
Central Himalayas (=Great Himalayas/ Inner Himalayas)	बृहत् हिमालय, केन्द्रवर्ती हिमालय	হিমালয় ময়াই
central volcanic vent	केन्द्रीय ज्वालामुखी द्वार	ময়াই মৈচীং-মখুল
central volcano	केन्द्रीय ज्वालामुखी	ময়াই-মৈচিং
central zone	केन्द्रीय क्षेत्र	ময়োন
centre of symmetry	सममिति-केन्द्र	নাকমান্ন-ময়াই
centric (texture)	परिकेन्द्री (गठन)	ময়াই

centrifugal	অপকেন্দ্রী	ময়োন্দগী পাইথোকপা
centroclinal fold	কেন্দ্রনতিক বলন	সেন্ট্রোক্লিনেল নুংকোন
centrodorsal	কেন্দ্রপৃষ্ঠীয়	য়ায়নাঙ্গলগী
centrospheres	কেন্দ্রমंडল	য়াইয়োম
centrosymmetric	কেন্দ্রসমমিত	ময়ায়-নাকমান্নবা
cephalic	শিরস্য, শীর্ষ	কোক্লেী
cephalic border	শিরস্য সীমা	কোক্-মতাই/কোকতাই
cephalic index	শিরস্য সূচকাংক	কোক্-তাক/কোকতাক
cephalic plate	শিরস্য পট্ট	কোক-মপাক
cephalic segment	শিরস্য খंड	কোক-শরুক
cephalic scale	শিরস্য শূক	কোক-মকু
cephalic shield	শিরস্য বর্ম	কোক-য়োম
ceramics	মৃত্তিকাশিল্প	চফু-লৈপাক
cervical fold	গ্রীব বলন	তরেংয়োৎ-মান নুংকোন
chain	1. শৃংখলা, শ্রেণী, মালা 2. চৈন, জরীব	চেন, য়োংলী
chain bucket elevator	শৃংখলা ডোল উত্থাপক	চেন-বকেট-ইলিবেটর
chain bucket sampler	শৃংখলা ডোল প্রতিদর্শিত্র	চেন-বকেট-সেমপ্লর
chain-feeder	শৃংখলা-সংভরক	চেন-ফিদর
chain survey	জরীব সর্বক্ষণ	য়োংলি লমওন
chalcedony	কৈল্‌সডোনি	কেলসিদোনি
chalking	1. উপচূর্ণন 2. খটীয়ন, খড়িয়া উপচার	শুনুশেম
chalk marl	চাঁক মার্ল, খড়িয়ামার্ল	চোক-মার্ল
chalk rock	খড়িয়া শৈল, চাঁকশৈল	শুনু-নুঙ

chalk stone	चाक प्रस्तर	शुनु-नुङ
chamber	कोष्ठ, कक्षिका, कक्ष	काथल
champion lode	प्रमुख शिरानिक्षेप, प्रमुख लोड	चेमपियन लोद
channel	1. प्रणाल, चैनल 2. वाहिका 3. जलमार्ग, चैनल	खोङलम
channel spring	प्रणाल झरना	खोङ-इफुङ
channel way	प्रणाल मार्ग	खोङ-लस्यी
character	1. लक्षण, गुण 2. स्वरूप 3. वर्ण	लमचङ
characteristic	1. लक्षण, विशेषता, अभिलक्षण 2. पूर्णांश 3. अभिलक्षणिक जीवाश्म	मतो-मराथ/मचङ
characteristic feature	विशिष्ट लक्षण	मतो-मराथ/मचङ म०७
characteristic fossil	अभिलक्षणिक जीवाश्म	मरु०इ-हि००न-नुङ
chart	चार्ट, संचित्र	येकताक
chatter mark	चैटर चिह्न	शी०चेपमान नु०माई
checker coal	चेकर कोयला	मयेकनाइब-मैताल-नुङ
check plate	रोध पट्टिका	थि०न-मपाक्
check valve	रोधी कपाट, रोधी वाल्व	थि०नबाब्ब, शौ
cheek	कपोल	खजाई चाईरु०
cheek plate	कपोल पट्टिका	खजाई प्लेट / चाईरु० मपाक
chemical composition	रासायनिक संघटन	हिदाक मचल
chemical corrosion	रासायनिक संक्षारण	हिदाकचाथ०पा
chemical examination	रासायनिक परिक्षण	हिदाक मचन-थिवा

chemical generation process	रासायनिक जनन प्रक्रम	हिदाक शेश्वगी शौ००
chemical parameter	रासायनिक प्राचल	पो००यान ले००द मशी००
chemical sedimentary rocks	रासायनिक अवसादी शैल	पो००यान लैरौल-नु००
chemopause	रसोसीमा	केमोपोज
chemosphere	रसोमंडल	पो००यान अयोम
chernozem	चर्नेजेम	चरनोजेम्
cherry coal	चेरी कोयला	०ांलैन-मैताल-नु००
chestnut soil	चोस्टनट मृदा	लै००ां लैबाक
chevron fold	कोणीय वलन	नककनाई नु००कोल
Chilean mill	चिली-चक्की	चिलियान मिल / चक्री
chilled contact	दुतशीतित संस्पर्श	अइं अशा उन्नफम
chilling effect	दुतशीतिन प्रभाव	अंहन महे
chimney	1. चिमनी 2. धुँआरा, धुँआँकक्ष	मैखु मरम
chimney rock	चिमनी शैल	मैखु मरम नु००
china-clay	चीनी मिट्टी	चाइना क्ले
chip	1. छीलन, चिप 2. चिप्पी 3. शकल 4. तष्ट (दोष)	मचेण मकाई
chitin	काइटिन	मशिंपो००
chitinous shell	काइटिनी कवच	मशिंपो०० मकु
chitinous teeth	काइटिनी दंत	मशिंपो०० मकु-या
chlorine fumaroles	क्लोरीन वाष्पमुख	क्लोरीन मैटां
chlorite schist	क्लोराइट शिस्ट	क्लोराइट सिष्ट

chloritization	क्लोराइटन	क्लोराइट शेष / क्लोराइट ओक्साइड
chondrite	कॉन्ड्राइट	नुड्‌चेन थरानथि
chondrule	कॉन्ड्रूल	नुड्‌चेन-थरानमिटाक
chromatities	खनिजवर्णक	क्वोमेटाइट
chrome-ore	क्रोम अयस्क	क्वोम कान्‌पोचक
chrome steel	क्रोम इस्पात	क्वोम स्टील
chronological lithological unit (time rock uni)	कालिकाश्म एकक	चहीलेप-खुजिं
chronological position	कालानुक्रमी स्थिति	चहीलेप मफम
chronological table	कालानुक्रम सारणी	चहीलेप फानरां
chronology	1. कालानुक्रम 2. कालानुक्रमिकी	चही / मतम नैनरोल
chronopleth	समकाल रेखा, क्रोनोप्लेथ	चहि मान्‌ताक लैयेक
chronostratigraphy	कालस्तरिकी	चहि लैरोल नैनरोल
cinder	1. सिंडर 2. अंगार	मैताल
cinder cone	सिंडर शंकु	मैताल शारै
circular lake	वर्तुल झील	अकोई-पां
circular spherolith	अंडकाश्म	अकोई-स्पेरोलिथ
circulating movement	परिसंचारी गति	कोईलें
circulating water	परिसंचारी जल	कोईलेंलिवा ढ़िशिं
circulation	परिसंचरण, , परिसंचरण	कोयनाचपा
circumdenudation	परिअनाच्छादन	अकोय-लैशाहादोकप/ कोयना कायथ लौथोकपा

circumerosion	परिअपरदन	अशेम-चाथंथौ/कोयना शेथेतोकपा
cirque basin	सर्क द्रोणी	उनशेम-लैकुण्चाओ
cirque (corrie)	सर्क, हिमजगहवर	उनशेम-लैकुण्
cirque floor	सर्क तली, सर्क सतह	उनशेम-लैकुण्चाओमाय
cirque glacier	सर्क हिमानी, सर्क हिमनद	उनशेम-लैकुण्
cirque headwall	सर्क शीर्षभित्ति	उनशेम-लैकुण्
cirque lake	सर्क झील	उनशेम-लैकुण् पाण्
cirque-like hollow	सर्क सदृश गर्त	उनशेमलैकुण्मान अहोवा
cirque platform	सर्क वेदी	उनशेम लैकुण् फमपाक
clamp	क्लैम्प, शिकंजा	लाकशिन्पोण्
clam shell	1. सीपी कलच 2. क्लैम शेल	क्लाम मकु
class	1. वर्ग, क्लास 2. संवर्ग	काण्लुप, फुरूप
classification	वर्गीकरण	काण्लुप-खाई/ काण्लुपपा
classified	वर्गीकृत	खायदोक्लवा, काण्लुपलवा
classifier	वर्गीकारक, वर्गीकारित्र, वर्गीकर	काण्लुप नाईहनवा
class interval	वर्ग-अंतराल	काण्लुप मरक / शरक
clastic	खंडज	नुण्चेण्
clastic dikes	खंडजडाइक	नुण्चेण् फेयेप
clastic fragment	संखंडाश्मी खंड	नुण्चेण् मचेण् मकाय
clastic limestone	खंडज चूनाश्म	नुण्चेण् सुनुण्ड
clastic ore formation	खंडज अयस्क रचना	कान्पोण्चाक नुण्चेण् मरोलशिण्

clastic rock	খंडজ শৈল	নুংচেং নুঙ
clastic sedimentary rock	খंडজ অবসাদী শৈল	নুংচেং মরোল নুঙ
clastogenetic lava flow	খंडাশমজনিত লাভা স্তর	নুংচেং ওইবা লৈপান হি
clastolithic sedimentation	খंडাশিমক অবসাদন	নুংচেং লৈরোলশেমবা
clastomorphic	অপরদন রূপান্তরী	নুংচেং মওঙগী
Clausium-Clapey-ron equation	ক্লাসিয়স-ক্লেপেরঁন সমীকরণ	ক্লেসিয়ম-ক্লেপীরোন মান্তাক
clay	মৃত্তিকা	লৈতান
clayband	মৃত্তিকা পট্টী	লৈতান মরোল
clay complex	মৃত্তিকা সংঘাত	লৈতান/ লৈতান কোন
clay dune	মৃত্তিকা টিৰ্ৰা	লৈতান-মপৈ
clayey breccias	মৃন্ময় সংকোণাশম	লৈতান মচেকনাই নুঙ
clayey mineral	মৃন্ময় খনিজ	লৈতানচেন পোংচাক
clay gall	মৃদ্ পিটিকা	কোনখংপা লৈতান
clay gouge	মৃত্তিকা গাউজ	লৈতৎলক্কী লৈতান
clay mineral	মৃত্তিকা খনিজ	লৈতান পোংচাক
clay parting	মৃদ্ অবাंतर স্তর	লৈতান-লৈখায়
clay pocket	মৃত্তিকা কোটরিকা	লৈতান মপৈ
clay rock	হৃদ পঁকাশম	লৈতান নুঙ
clay shale	মৃত্তিকা শৈল	লৈতান-নুঙ
clay soil	চিকনী মিট্টী	লৈতান-লৈহাও
clay stone	মৃত্তিকাশম	লৈতান-নুঙ
cleaned coal	অমিক্রিয়িত কোয়লা	শেংদোক্ক-মৈতান-নুঙ

cleat	1. क्लीट 2. कोयला संधि	शिंচেপা, কাঙদেল
cleavage	বিদলন	কায়গনমরম (ময়ি)
cleavage banding	বিদলন পড়রচনা	মরোল
cleavage face	বিদলন ফলক, বিদলন পাশর্ভ	ময়ি-মমাই
cleavage plane	বিদলন-তল	লৈতেমমান্নবা ময়ি
cleavage structure	বিদলনী সংরচনা	ময়ি শকওঙ
cleavage surface	বিদলন পৃষ্ঠ, বিদলন সতহ	ময়িগী-লৈমায়
cleaved volcano	বিচ্ছিন্ন জ্বালামুখী	চেংথাইরবা-মৈচিং
cleft	1. বিদলিত (বি.) 2. দরার, বিদর 3. বিভ্রংশ (সং.)	অহোবা
cliff	ভৃগু	অয়ুংবা চিংমাই
cliff crest	ভৃগু শিখর	অয়ুংবা চিংমাই-মতোন
cliff dune	ভৃগু মরুটিব্বা	লৈঙেইচিংগী অয়ুংবা মমাই
cliffed coast	ভৃগু তট	অয়ুংবা চিংমাই-ঙ্গপান
cliff landslide	ভৃগু ভূস্বলন	অয়ুংবা চিংমাই-নাস্ত্বা
cliff overhang	প্রলंबী ভৃগু	য়ান্স-অয়ুংবা চিংমাই
clinker	কিলংকর, অবশিষ্ট রাখ	লেমখাক-মপৈ
clinoaxis	প্রবাণ-অক্ষ	অঙম-পুংজৈ/পৈথ-পুংজৈ
clinodome	প্রবাণ-অক্ষ ডোম	অঙম-য়ান্সনাইবা
clinograph	নমনলেখী	লাইয়েক খুংলাই
clinohedral class	প্রবণ অক্ষ ফলকীয় বর্গ	অঙম-মাই কাংলুপ
clinometers	নতি-মাপী, ক্লাইনোমিটার, প্রবণতা মাপী	অঙম-চাংওন-খুংলাই

clinoprisim	प्रवण अक्ष प्रिंज्म	पैथ-पांतिंग्माई
clinopyramid	प्रवण अक्ष पिरेमिड	पैथ-तोमाई
closed basin topography	संवृत द्रोणी स्थलाकृति	कोईशिन कुंथजाओ लमशक
closed fault	संवृत भंश	कोयशल-नुङुतं
closed fold	संवृत वलन	कोयशल-नुङुकोन
closed structure	संवृत संरचना	कोयशल-नुङुओं
closed system	संवृत तंत्र	कोयशल कोन
close jointed	निविड संधित	नरु-नुङुककपा
coal	कोयला, पत्थर का कोयला	मैताल नुङु
coal apple	गोलाभ कोयला	मतूमनाई-मैताल नुङु
coal clay	अग्निसह मृत्तिका, कोयला मृत्तिका	मैताल-नुङु लैतान
coal dust	कोयला धूलि	नैताल-नुङु मरूप
coalescence	सम्मिलन, संलयन	पुनशनवा
coalescing pediment	संधित पेडिमेंट	पुनशल्ललैतेम-मान्चींथों
coal field	कोयला क्षेत्र	मैताल-नुङु लमजाओ
coal formation	कोयला शैलसमूह	मैताल-नुङु शेश्वा
coalification	कोयलाभवन, कोयलीभवन	मैताल-नुङुशेश्मवा
coalfield	कोयलित, कोयलाभूत	मैतामनुङु ओल्लवा
coal liquefaction	कोयला द्रवण	मैतालनुङु नुङुथाओ-ओनवा
coal measure	कोयल युक्त संस्तर	मैतालनुङु-चन मरौल
coal print	कोयल झिल्ली	मैतालनुङु
coal reserve	कोयला-निचम	मैतालनुङु थोकफम
coal scam	कोयला-संस्तर	मैतालनुङु लैरौल

coal seat	अग्निसह मृत्तिका	মৈতালনুঙ সিট
coal shed	कोयला-स्तरिका	মৈতালনুঙ সেদ
coal smit	मृदकोयला	মৈতালনুঙ স্মীৎ
coal smut	मृदकोयला स्तर	মৈতালনুঙ শেৎদ
coal stone	कोल स्टोन	মৈতাল-নুঙ
coal washer	कोयला प्रक्षांलक	মৈতাল-নুঙ শেৎদোকফম
coaly lignite	कोयला लिग्नाइट	মৈতালনুঙ ওই লিগনাইত
coaly rashings	कोयला रैशिंग	শেৎদ-মৈতালনুঙ
coarse	1. स्थूल, मोटा 2. घटिया 3. अपरिष्कृत, कच्चा	অপৌবা
coarse clay	स्थूल मृत्तिका	লৈতান অপৌবা
coarse gravel	मोटी बजरी	নুঙপৌ অপৌবা
coarsely crystalline	स्थूल क्रिस्टली	অপৌ-পোৎব্রেৎ/ পৌব্রেৎ
coarse textured topography	स्थूल गठित स्थलाकृचि	অপৌ-লৈমাই মওং
coast	1. तट 2. लक्ष्यघर (रेडार)	ঈপাক-ইচাও-মপান/ খোংবান/পাংপান
coastal	तटीय	ঈপাক-ইচাউ-মপানগী/ খোংবানগী/পাংপানগী
coastal accretion	तटीय अधिवृद्धि	ঈপাক-ইচাউ-মপান্দা পৈশনবা/খোংবান পৈশনবা/ পাংপান্দা পৈশিনবা
coastal alluvium	तटीय जलोढक	ঈপাক-ইচাউ লৈহাও/ খোংবানগী লৈহাও/ পাংপানগী লৈহাও

coastal area	তটীয় ক্ষেত্র	ঈপাক-খোংবান লাম/ খোংবান লামদম
coastal dune	তটীয় টিভ্বা	ঈপাক-পান লৈঙোইটৈ/ খোংবান লৈঙোইটৈ
coastal dyke	তটীয় ভিত্তি, তটীয় ডাঙ্ক	ঈপাক/খোংবান নুঙফৈ
coastal facies	তটীয় সংলক্ষণী	ঈপাক/ খোংবান নুঙলুপ
coastal lagoon	তটীয় লৈগুন	ঈপাক/ খোংবানকোইশিনপাং
coastal lowland	তটীয় নিম্নভূমি	ঈপাক/ খোংবানঅকুৎলম
coastal plain estuary	তট মৈদানী জ্বারনদমুখ	ঈপাক খোংবান ইতিনফম
coastal plain swamp	তটীয় মৈদানী অনূপ	লৈতেম-মান ঈপাক খোংবান
coastal region	তটীয় প্রদেশ	ঈপাক/খোংবানলমদম
coast line	তট-রেখা	ঈপাক /খোংবান পরিং
coast of emergence	উন্মজ্জন তট	ঈপাক-ইচাও /খোংবান- থাঙ্গলম
coast of submergence	নিমজেজন তট	ঈপাক-ইচাও /খোংবান কুখলম
coast terrace	তটীয় বেদিকা	ঈপাক /খোংবান অতোঙ- মায়
coast valley glacier	তট ঘাটী-হিমানদী	ঈপাক-খোংবানলম উনপাক্
coaxial	সমাধ্ব	পুংজৈপুন/উংজৈ-পুন
cobble	উপলিকা, গোলাশিমকা	নুঙপৌ
cobblestone	গোলাশিমকা, বটিয়া, উপলিকা	নুঙপৌ নুঙ

coccolith	कोकोलिथ, गुल्याश्म	কোকোলিথ/ঝশং-মকোয়
cockade ore	कोकेड अयस्क	কোককেদ কান্নুঙচাক
cockpit karst	कॉकपिट कार्स्ट	কোকপিং কাশ
cockpit landscape	कॉकपिट दृश्यभूमि	চিংদোন-মচা
coefficient of contingency	आसंग गुणांक	অপুন চাং শিংতাক
coefficient of land slope	भूप्रवणता गुणांक	লনঙম চাং শিংতাক
coefficient of viscosity	श्यानता गुणांक	অনং-চাং শিংতাক
cogenetic	सहजात	হৌরকফম-মান্ন/ হৌদোকমীন্নরকপা
cognate	सजात	হৌরকফম-মান্ন/ হৌমিন্নরকপা
cognate ejecta	सजात बहिः क्षेप	হৌরকফম-মান্ন কাপথোক পোৎ/ হৌমিন্নরকপদগী কাপথোকপা
cognate fissure	सजात विदर	হৌমিন্নরকপদগী চেকখায়বা
cognate inclusion	सजात अंतर्वेश	হৌরকপা-নুঙয়ান নুঙচংকুপ
cognate xenoliths	अग्रजान्तर्वेश	হৌরকপা নুঙচং
cohesion	संसंजन	তিন্নবা/নপম্বা
coiling	कुंडलीकरण, कुंडलीभवन, कुंडलन	মকোই শেম্বা/কোনশিনবা
coiling axis	कुंडलन अक्ष	মকোই শেট্টৈ পুংজৈ/ কোইশিন উংজৈ
coincident lode	संपाती लोड	মান্ন-অশাংকোন

coke	कोक	কোক, অশেং-মৈতানুঙ
coke coal	कोक, कोक कोयला	অশেং-মৈতান শুংফম নুঙ
coke handing device	कोक हस्तन युक्ति	কোক পাই খুংলায়
coking	कोकन	অশেং-মৈতাল নুঙসুং
coking coal	कोककारी कोयला	অশেং-মৈতাল নুঙ
coking period	कोकन अवधि	অশেং-মৈতাল নুঙশেম মতম
col	कोल	চীংয়াং অকুৎলম/চিংয়াংকুৎ
cold area	शीत क्षेत्र	অয়িংলম
cold climate	शीत जलवायु	অয়িং-ঐশিং-নুংশিং
cold desert	शीत मरुस्तल	অয়িং-লৈকংলা
collapse breccias	निपात संकोणाश्म	নাস্ত-মচেকনাই-নুঙ
collapse caldera	निपात ज्वालकुंड	নাস্ত মৈচিংকোম
collapse canal	निपात-नाल	নাস্ত-ঐরম
collapse depression	निपात-गर्त	নাস্ত কোংকুৎ
collapse fault	निपातित भ्रंश	নাস্ত নুঙতং
collar	कॉलर	ঙকশমগী
collision	संघट्ट, टक्कर, संघट्टन	থেঞ্জাইনবা
collision phenomena	संघट्टात्मक घटना	থেঞ্জাইন থৌওং
collidion impression	कोलोडियन छाप	গোম-মমি
colloform texture	कोलाँडडी गठन	কোলোফোর্ম নুংচন
colloidal	कोलाँडडी	কোলোইদেল
colloidal texture	कोलाँडडी गठन	কোলোইদেল শক্তং/ মতুমনাই নুংচন
collum	दंडग्रीवा	ঙক

colluvial	मिश्रोढ	चांखोखंगी-लैचाक
colluvial deposit	मिश्रोढ-निक्षेप	चांखोखं लैपै
colluvial soil	मिश्रोढ मृदा	चांखोखं लैबाक
cononial	निवही, उपनिवेशी	अपुनवगी
colonial animal	निवह-प्राणी	पुन लैबा शा/पुनमिन्ना शा
colony	कॉलोनी, निवह	अपुनफम
colour	रंग, वर्ण	मचु
colouration	रंजन	मचुशंवा
colour extinction	वर्ण विलोपन	मचु-माङ्गवा
colouring agent	रंग कारक, वर्ण कारक	मचु थोकहन-पोण
columella	स्तम्भिका, कॉल्यूमेला	कोलुमेला/युमविमान
columellar	स्तम्भिकीय, कॉल्यूमेलीय	कोलुमेलागी/ युमविमान
columellar folds	स्तम्भिकीय वलन	कोलुमेलागी थुपचिनशरुक
columellar lip	स्तम्भिकीय ओष्ठ	कोलुमेला-चिनवान
columellar muscle	स्तम्भिकीय पोशी	कोलुमेला शदोण/तोणशा
columellar plicae	स्तम्भिकीय वलन	कोलुमेला प्लिका
columnar jointing	स्तम्भी संधि	कलमनाई-नुण्कक/युण्नाई- नुण्कक
columnar structure	स्तम्भी संरचना	युष्मिनुण्कक/ युण्नाई-नुण्कक
columns of ore	अयस्क-स्तम्भ	युष्मिमान-कान्नुण्चाक/कान्- नुण्चाक लैफम
comb	1. करंड 2. विदर-कंकत	शमजेण
combed veins	कंकती-शिरा	शमजेणमान परिण
combination riddle	रिफल पुंज	रिफल अपुन

comb-like ridge	কংকতরূপী কটক	শমজেৎমান-চীংয়াং
comb structure	কংকতী সংরচনা	শমজেৎ-মওং
cometary density	ধূমকেতু-ঘনত্ব	শঙ্গাইশেল অপা-অকুং
commercial ore	বাণিজ্য অয়স্ক	কান্নলৌঙম-পোংচাক
common salt	নমক, সাধারণ লবণ	থুম
common vein	মূল শিরা	আচম অফুন লৈক্রক
common wall	উভয়নিষ্ঠ দীवार	আচম্বা নুঙবল, পল
compact	সংহতি, সুসংহতি (সং.) সংহত, সুসংহত (বি.) সংহত করা, সংহত হোনা (ক্রি.)	কুঙবা, চেৎশিনবা
compaction	সংহনন	কুঙহনবা, চেৎশিনহনবা
comparative morphology	তুলনাत्मক আকারিকী	চাংদম-শাওং-কাঙলোন
compass	কুতুবনুমা, দিকসূচক, কম্পাস	কমপাস, অরাং মাইকৈ উৎন খুংলায়
compass error	দিকসূচক অশুদ্ধি	কোমপাস ইরর/কোমপাসগী অশোয়বা
compass survey	দিকসূচক সর্বেক্ষণ, কম্পাস সর্বে	কোমপাস লমওন
compass traverse	কম্পাস চক্রম	কোমপাস পায়চৎ
competent fold	সমর্থ বলন	অকন-নুঙকোন
competent stratum	সমর্থ স্তর	অকন লৈরোল
complementary rock	পূরক শৈল	মান্ন নুঙ
complementary shear fracture	পূরক অপরূপণ বিভ্রং	মান্ন-লৈখায় ময়ি

complex	1. सम्मिश्र 2. संकुल, जटिल 3. जटिल संघ, जटिल शैलसंघ	पुनश्नवा
complex fault	जटिल भ्रंश	चयेत्नवा नुङ्गतं
complex fold	जटिल वलन	चयेत्नवा-मपुङ्ग
complex form	सम्मिश्र रूप, जटिल रूप	चयेत्नवा म०
complex lode	जटिल लोड	यानशिनवा कान्नपोत्ताक मपै
complex mountain	सम्मिश्र पर्वत	चहिंनवा चींजा०
complex ore	सम्मिश्र अयस्क	यानशिनवा कान्न-नुङ्गाक
complex pegmatite	जटिल पेग्माटाइट	चयेत्नवा पेग्माताइट
complex refractive index	सम्मिश्र अपवर्तनांक	चयेत्नवा रिफ्रैक्टिभ इन्डेक्स
component mineral	घटक खनिज	नुङ्गशेमचाक मचाक
composite batholiths	मिश्र महास्कंध, मिश्र बैथोलिथ	पुनश्नवा अरु नुङ्गा०
composite cone	मिश्र शंकु	पुनश्नवा शारै
composite conodont	दंड शंकुदंत	पुनश्नवा कोनोदोन
composite corallum	मिश्र प्रवालक	पुनश्नवा कोरेलम्
composite dyke	मिश्र भित्ति, मिश्र डाइक	पुनश्नवा अफै नुङ्गयेप
composite facies	मिश्र संलक्षणी	पुनश्नवा नुङ्ग फुरूप
composite fold	मिश्र वलन	अखोम नुङ्गकोन्
composite glacier	संयुक्त हिमानी	अखोम उन तुरेल
composite metamorphism	मिश्र कायान्तरण	अखोम लै०न-नुङ्ग
composite scarp	मिश्र कगार	अखोम चिंत्सेप-चिंत्दोन

composite sill	মিশ্র সিল	অখোম/ পরিংয়েপ
composite stock	মিশ্র স্কন্ধ	অখোম স্টোক
composite stream	মিশ্র সরিতা	অখোম ইরম/ইচেল
composite vein	মিশ্র শিরা	অখোম অফুন লৈক্রক/ নুংক্রকফুল
composition face	সম্মিলন ফলক	অখোম মমায়
composite plane	সম্মিলন তল	অখোম তেম্মাই
compound cirque	মিশ্র হিমজগহবর, মিশ্র সর্ক	কমপাউন্ড সর্ক
compound conodont	সংযুক্ত শংকুদন্ত	কমপাউন্ড কোনোদোন্ট
compound corallum	সংযুক্ত প্রবালক	কমপাউন্ড কোরেলম
compound crater	সংযুক্ত ক্রেটর	অপুন মৈথোং
compound forest bedding	সংযুক্ত ডেল্টাগ্রনত সংস্তর	অপুন উমং লৈরোল
compound shoreline	সংযুক্ত তটরেখা	অপুন ঐপাক-মপাল
compound stream	সংযুক্ত সরিতা	অপুন ঐচেল/ইরম
compound twin	মিশ্র যমল	অপুন
compound vein	মিশ্র শিরা, বহুখনিজী শিরা	অপুন নুংক্রক ফুল/অফুন লৈক্রক
compressed fold	সংপীড়িত বলন	চপখায়-নুংকোন
compression	সংপীড়াশম	চপখায়বা/চপশিনবা
compression fault	সংপীড়ন ঞ্শ	চপখায় নুংতং
compressive stress	সংপীড়ন প্রতিবল	চপখায়-শাফু
concave	অবতল	ময়াইকুৎ/ কুৎশিনবা
concave cross- bedding	অবতল ক্রাঁস সংস্তর	ময়াইকুৎ কারল লৈরোল

concentration	1. সাंद्रণ, গাঢ়াপন, সাंद्रতা 2. সংক্রেন্দ্রণ	কুংশিনহনবা/তাশিনবা
concentric fold	সংক্রেন্দ্রী বলন	অথা হোংদা নুঙকোল/ পাংতিং নুঙকোল
concentric growth	সংক্রেন্দ্রী বৃদ্ধি	য়ায়পুন-শাহৌ
concentric jointing	সংক্রেন্দ্রী সংধি	য়ায়পুন-লৈতৎ/নুঙতৎ
concentric structure	সংক্রেন্দ্রী সংরচনা	য়ায়পুন-নুঙশক্
concentric sulcus	সংক্রেন্দ্রী পরিখা	মায়পুন-কুংলম
concentrina	কন্সর্টিনা	ময়াইপোং-নুংশক কনসেট্রিনা
concentrina structure	কন্সর্টিনাসংরচনা	অকোইশক
conchoidal fracture	শংখাভ বিভংগ	অকোন-কায়মায়
conchospiral	শংখাভসংরচনা, কান্কাড়ড সংরচনা	অকোন-মইরৈ
conch-shell	শংখ-কোশা	মোইবুং-মকু
concordant	1. সুসংগত 2. সুস্বর, অনুস্তরী	রাংমানফৈ (লৈরোল)
concordant injection	অনুস্তরী অংত: ক্ষেপণ	রাংমানফৈ কাপচন
concordant plutons	অনুস্তরী প্লুটোন	রাংমানফৈ লৈনুংনুঙ
concrete	কংক্রীট	মপং ওই / অকনবা
concretion	সংগ্রথন	তাশিনহনবা / কনশিলহনবা
concretionary nodule	সংগ্রথিত গ্রাংথিকা	কনশিন মরুমান
concretionary texture	সংগ্রথনী গঠন	কনশিন নুংশক
condensation	1. সংঘনন 2. দ্রবণ	কুমথরকপা / তাসিমহনবা/ পুনশিল্লকপা

conductivity	चालकता	मैफाओचां
cone	शंकु, कोन	लारै/कोन
cone in cone	शंकुस्थ शंकु	लारै-नुंलारै
cone of depression	अवनमन-शंकु	नमथलारै
confined aquifer	परिरूद्ध जलभृत	लैचन तरंकोन
confined ground water	परिरूद्ध भौम जल	लैचन लैनुं लाईज
confined bed	परिरोधी संस्तर	लैचन लैरोल
confining pressure	परिरोधी दाब	लैचन अनम शाफु अशाफु
confluent river	संगामी नदी	तुरेल ङैरोंग
Conformable	समविन्यासी	मान-लैचन
conformable coast	अनुदैर्घ्य तट	मान-लैचन थोंगबाल
conformable contacts	समविन्यासी संस्पर्श	मान-लैचन थेंगनमाय
conformity	समविन्यास	मान-लैचन
conglomerate	1. संगुटिका 2. संगुटिकाश्म	कंग्लोमेरेट/नुंङुबौनुङु
conical ball mill	शंकवाकार गोला मिल	कोनिकेल बोल मिल
conical fracture	शांकव विभंग	लारैमान कायमाय
conical structure	शांकव संरचना	लारैमान नुंशक
conjugate	संयुग्मी (वि.). संयुग्मन होना (क्रि.)	पाबोएं/पुंङुवा
conjugate fault system	संयुग्मी भंश समूह	पुंङुवा नुंङुतं कांङुलुप
conjugate joint system	संयुग्मी संधि समूह	पुंङुवा नुंङुक्रक कांङुलुप
conjugate pores	संयुग्मी रंध	पाबोएं लैहो
conjugate sets	संयुग्मी समुच्चय	पाबोएं कांङुलुप
connate water	सहजात जल	लैहो ङैशिंथ/लैहो लाईज

connecting bar	সংযোজী রোধিকা	শমজিন পল্লি
connecting spirals	সংযোজী সর্পিল	শমজিন ফৈজা
conodont	কোনোডাঁন্ট, শংকুদঁত	কোনোদোস্ত ঙ্গারিনমান
conodont apparatus	শংকুদঁত উপকরণ, কোনোডাঁন্ট উপকরণ	কোনোদোস্ত এপরেতস
consequent drainage	অনুবর্তী অপবাহ	ঙমইন-খোংলম
consequent lake	অনুবর্তী সরোবর	ঙমইন-পাৎ
consequent river	অনুবর্তী নদী	ঙমইন-তুরেল
consequent stream	অনুবর্তী সরিতা	ঙমইন-ইরম
consequent valley	অনুবর্তী ঘাটী	ঙমইন-কুংলম/ঙমইন খোংনুং
consolidated	সংপিঁড়িত	তাশিন-খোমজিনবা
constituent	অবয়ব, রচক, সংঘটক	মচল/পোৎচৎ
consulting geologist	পরামর্শদ ভূবিজানী	তানফম লৈশারোল নৈনমী
contact facies	সংস্পর্শ-সংলক্ষণী	থেংন অপুন শকলোন
contact goniometer	সংস্পর্শ কোণমাপী	কন্তেক গোনিওমিটর/ থেকচাক ওন্ন খুংলাই
contact metamorphic deposit	সংস্পর্শ কায়াঁতরী নিক্ষিপ	থেংন লৈওননুঙ লৈপৈ
contact metamorphic zone	সংস্পর্শ কায়াঁতরী মঁডল	থেংন লৈওননুঙ কাতুপ
contact metamorphism	সংস্পর্শ কায়াঁতরণ	থেংন লৈওননুঙ খৌওং
contact twin	সংস্পর্শ যমল	থেংন ফাইবোক
contact vein	সংস্পর্শ শিরা	থেংন অফুন নুংক্রক
contact zone	সংস্পর্শ মঁডল	থেংন-কাতুপ

contaminant	সদূষক	পোৎমাং
contaminated	সদূষিত	পোৎয়ানশিনথ্রবা
contamination	সদূষণ	পোৎ-য়ানশিনবা
content	1. অঁতর্বস্তু; অঁশ 2. আধেয়	মচাক/অয়াওবা
continent	মহাদ্বেপ, মহাদেশ	অকোৎ/কনতিনেস্ত
continental	মহাদ্বেপী, মহাদ্বেপীয়	অকোৎলমগী
continental block	মহাদ্বেপীয় খঁড, মহাদেশীয় খঁড	অকোৎলম মকক
continental borderland	মহাদ্বেপীয় সীমাতঁম্ভূমি	অকোৎলমদাই
continental deposit	মহাদ্বেপীয় নিক্ষেপ	অকোৎলম-লৈপৈ
continental displacement	মহাদ্বেপীয় বিস্থাপন	অকোৎলম-ফমহোং
continental divide	মহাদ্বেপীয় জলবিভাজক	অকোৎলম-ইখায়
continental drift	মহাদ্বেপীয় বিস্থাপন	অকোৎ-লৈচৎ
continental glacier	মহাদ্বেপীয় হিমাদ্বেপীয় হিমনদ	অকোৎলম উনতুরেন
continental island	মহাদেশী দ্বেপ	কোস্তিনেস্তেল আইলেন্দ
continental platform	মহাদ্বেপীয় প্লেটফার্ম	অকোৎ-ফম্বাক
continental rift area	মহাদ্বেপীয় রিফট ক্ষেত্র	অকোৎপল্লিলম
continental shelf	মহাদ্বেপীয় শেল্ফ	ঈপাকখোঙবাল
continental shield	স্থিথর ম্ভূখঁড	কোৎময়োল-লম
continental slope	মহাদ্বেপীয় ঢাল, বেলা প্রবণ	অকোৎঙমথফিবান
continuous interstice	সঁযুক্ত অঁতরাকাশ	চখমরকতৎ-মরকথৎ

continuous profile method	सतत प्रोफाइल विधि	चखनाकयेङ, पाँचै/ कनतिनङअस प्रोफाइल मेथद
continuous reaction series	सतत अभिक्रिया श्रेणी	शमना-थेङनराई परिङ
contorted	कुंचित, व्यावर्तित	लैखायहनबा
contorted drift	कुंचित अपोढ	लैखाय-लैचङ
contorted folding	कुंचित वलन	लैखाय नुङुकोना
contortion	कुंचन	लैखायबा
contour interval	समोच्च रेखांतराल	चाङमान-लैई ताङुकक
contour line	समोच्च रेखा	चाङमान-लैई
contraction	संकुचन	चपशिनबा//चेङशिनबा/ शुपचिन
contraction hypothesis	संकुचन परिकल्पना	चपशिन शागङरा
convection current	संवहन-धारा	नुङजेन-ङ्केल
conventional clerical logging	रुढ वैद्युत संलेखन	यानरबा नोङथाङ लाचनशेस्रा
convergence (isopach) map	अभिसरण मानचित्र, अभिसरण मैप	ताशिन / पुनशिन लैयेक
convex	उत्तल	पोङुथोकपा
convex cross bedding	उत्तल क्रॉस संस्तर	पोङुथोक कारन लैरोल
conveying belt	वहन पट्टा	पुन खाङलाक
conveyor	संवाहक	पोङुथाङ
convolute	संवलित	मरैताबा
convolute bedding	संवलित संस्तरण	मरैताबा लैरोल
cooling effect	शीतलन प्रभाव	इङ्थ थोङुङ

copper	তাঁবা, তাম্র	কোরি
copperas stone	পাড়াইট, কোপোরস প্রস্তর	কোপেরাস ষ্টোন/নুঙ
coquina	কোক্বীনা	কোকুইনা
coral	প্রবাল, কোরল, মূঁগা	পোহাল
coral island	প্রবাল দ্বীপ	কোরেল ঈথৎ/পোহাল লম
coral land	প্রবাল ভূমি	কোরেলগী লম/ পোহাল লম
coral limestone	প্রবাল-চূনাপত্থর, প্রবাল চূনাশ্ম	কোরেল শুনুঙ/ পোহাল শুনুঙ
coralline	1. প্রবালী 2. প্রবালভ জন্তু	পোহামান
coralline limestone	প্রবালী চূনাশ্ম	পোহামান শুনুঙ
coral organism	প্রবাল জীব	পোহালগুয়া জিবা
corduroy	কাঁড়ুয়াঁয়	লৈরুম/কোরদুরোই
core	ক্রোড	লৈয়োন/বেগর কোর
core of the earthe	ভূ-ক্রোড	কোর ওফ আর্থ/মালেম লৈয়োন নুঙকোন ময়োন
core of the fold	বলন ক্রোড	নুঙকোন ময়োন
corneo-calcareous	শৃংগী কৈলসী	খুনুচেন-শা মচি মানবা
corona	কিরীট, কোরোনা	মশক মঙাল মকোয়/ কোরোনা
coronal region	কিরীটী মंडল	কোরোনেল রিজন
corona structure	কিরীট সংরচনা, কোরোনা সংরচনা	মশেক মঙালগী মকোয়/ কোরোনাগী নুংশক
corrasion	অপঘর্ষণ	তকখায়বা/খোংকায়বা

corrosion-valley	অপঘর্ষণ ঘাটী	তকখায়/খোৎকায়-খোঙনুং
correction for dip	নতি-সংশোধন	চুমখোকপা
correlation	সহসংবন্ধ	মরি লৈনহনবা
correlational method	সহসংবন্ধী বিধি	মরি লৈনহনবগী খৌওং
correlation method	সহসংবন্ধ বিধি	মরি-লৈন খৌওং
corrie	হিমজগহ্বর	উনশেম লৈকুৎ
corrode	সংক্ষারিত करना	চাথৎপা
corrosion	সংক্ষারণ	চাথৎপা
corrosion resistance	সংক্ষারণ প্রতিরোধ	চাথৎপা ঙমদবা
corrosion rims	সংক্ষারণ নেমি	চাথৎ ফিবান/ মকোয়
corrosive	সংক্ষারক	চাথৎকনবা
corrugated surface	নালীদার পৃষ্ঠ	ইপোমনাই লৈমায় (কুৎ- তোং)
corrugation	1. বলি 2. বলীয়ন	অকুৎ-অতোং নাইবা/ ইপোমনাইবা
cosmic dust	অন্তরিক্ষ ধূলি	অতিংঙা উফুল
cosmic flotsam	অন্তরিক্ষ নিলংব	অতিংঙা পোৎতাউ
cosmochemistry	ব্রহ্মাণ্ড-রমায়ন	অতিংঙা পোৎচাকলোন
cosmopolitan species	বিশ্বজাতি, সর্বদেশীয় জাতি	মফমঅয়ামবদা ফঙবা অহিংবা কাংলুপ
coulee (flow of lava)	লাবা-প্রবাহ	লৈপানহি ঙ্চেল
country rock	স্থানীয় শৈল	লৈপু নুঙ
coupled reaction	যুগ্মিত অভিক্রিয়া	পুঙবা চাথৎখৌ
cracking (of oil)	ভঞ্জন	পিকহন

crag and tail erosion	शृंगपुच्छ अपरदन	नुङ्गजाओचिं मैथोथोतोक
craggy topography	शृंगीय स्थलाकृति	नुङ्गजाओतोथं लैमायलोन/ लन्निं
crater	1. गर्त 3. ज्वालामुखी-विवर, क्रेटर	मैथोथोथं
crater basin	क्रेटर बेसिन	मैथोथोथं लैकूथं
cratered volcano	क्रेटरी ज्वलामुखी	मैथोथोथंनैहै मैचिं
crater fumaroles	क्रेटर वाष्पमुख	मैथोथोथं मैनिन
crater island	क्रेटरद्वीप	मैथोथोथं क्थं
crater lake	क्रेटर-झील	मैथोथोथं पाथं
crater of eruption	उद्गदन क्रेटर	पोकथाय मैथोथोथं
crater of volcano	ज्वालामुखी-विवर	मै-चिं मैथोथोथं
crater ring	क्रेटर वलय	मैथोथोथं कोय
craton	क्रेटॉन	क्रेथोन/अकोथं अरिवा
cratonic	क्रेटॉनी	क्रेथोनगी/ अकोथं अरिबगी
cratonic region	क्रेटॉनी प्रदेश	क्रेथोनगी लमदम/ अकोथंअरिलम
crawling animal	रिंगी प्राणी	शिचंथं शा
creeping bog	विसर्पी दलदल	अरेथं-फुमदि
crenulated	सूक्ष्मवलित, सूक्ष्मदती	फैजिन्नवा/नुङ्गकोन अपिक
crenulations	1. सूक्ष्मवलन 3. सूक्ष्मदंतन	फैजिन्नवा नुङ्गकोन अपिकशिं
crescent	बालचंद्र (सं), चापाकार, धन्वाकार (वि.)	थाचेथं शावा

crescent beach	ধন্বাकार पुलिन	থাচেং মান খোংবাল (সমুদ্র) থাচেংশা ঈপাকপাল
crest	1. শিখর 2. কলগী	য়াঙ
crestal plane	শীর্ষ-তল	য়াগী তেম্মায়
crest of fold	বলনশীর্ষ	নুঙকোন য়াঙ
creta	খড়িয়া	ক্রিতা
Cretaceous period	ক্রিটেশাস কল্প	ক্রিতেসিয়স মতম
crevasse	হিম-বিদর	উনক্রক
crevassed dome	বিদীর্ণ গুঁবদ	উনক্রক চোঙাবন
crevasse filling	হিমবিদর-কেম	উনক্রক ফুনব
crevasse infilling	হিমবিদর পূরক	উনক্রক ফুনচাক
crevice	বিদরিকা	পীক্কায়
crimson colour	কিরমিজী রং	ঙাংশং ঙাংবা মচু/ঈমুচু
crinkle	ব্যাকুঁচন, বলিকা, শিকন	অশুপ ময়ি
critical density	ক্রান্তিক ঘনত্ব	অকুং-অথা
critical point	ক্রান্তিক বিন্দু	মরুঙইবা তাক্কক
croicolic fumaroles	ক্রায়কোলাইটী বাষ্পমুখ	ক্রোইকোলিতিক মৈনিল
crop coal	ক্রাপ কৌয়লা	ফত্তবা/হত্তবা মৈতালনুঙ
crop ore	ক্রাপ অয়স্ক	ফত্তবা/হত্তবা কান্ন-নুঙ
crop out	হুয়াংশন	লৈমায়দা উরবা নুঙ/ লৈশাফাওবা
cross-bedded	ক্রাস্ সংস্তরিত, তির্যক্ সংস্তরিত	ফৈজিন্নবা লৈরোন/কারন লৈরোন
cross-bedding	ক্রাস্ সংস্তরণ, তির্যক্ সংস্তরণ	অফৈ-লৈরোন/কারন লৈরোন

cross cut	ক্রা়সকট, তির্যক্ সুরং	ফৈকক্
crossed nicols	ক্রা়সিত নিকা়ল	ক্রোস নিকোলস
crossed twinning	ক্রা়সিত যমলন	ফৈজিন্নবা মরোং মওং/ অফৈ ফাইবোক
cross fault	তির্যক্ ঝংশ	নুঙতৎ কারন/ অফৈ
cross hair	ক্রা়স তার	কারন লংলা
cross joint	ক্রা়স সংঘি	কারন নুঙক্রক
cross lamination	ক্রা়স স্তরিকাবিন্যাস	ফৈজিন লারোন
cross lode	লোড প্রতিচ্ছেদী	অফৈ কান্ননুঙ
cross profile	অনুপ্রস্থ পরিচ্ছেদিকা	অফৈ নাকয়েং
cross section	অনুপ্রস্থ কাট, অনুপ্রস্থ পরিচ্ছেদ	কারন কক
cross-stratification	তির্যক্ স্তরণ	কারন লৈরোন
cross striation	অনুপ্রস্থ রেখাংকন	লৈখোং-কারন
cross wire	ক্রা়স তার	কারন লংলা
crown	1. শিখর 2. মুকুট, কিরীট	লুহ্পা
cruciform	ক্রা়সরূপ	কারন মওং
crude	অপরিষ্কৃত, কচ্যা, অশোধিত	শুংদোকত্রিবা
crude mineral-oil	অপরিষ্কৃত পেট্রোলিয়ম, প্রাকৃতিক পেট্রোলিয়ম	শুংদোকত্রিবা নুংশেমথাও নুংশেমচাক
crude oil	কচ্যা তেল, অপরিষ্কৃত তেল	শুংদোকত্রিবা থাও
crude petroleum	কচ্যা পেট্রোলিয়ম, অপরিষ্কৃতপেট্রোলিয়ম	শুংদোকত্রিবা লৈনুং থাও/ অতোয়/নিংখায়

crumble breccias	চুর্ণিত সংকোণাশম	চিন্নাই নুঙ
crumbling phase	চূর্ণন অবস্থা	নিংখায় তাঙ্কক
crura	ক্রুরা	ক্রুরা/মচি
crush-breccia	সঁদলন-সঁকোণাশম	চপখায় (নৈখায়রবা) চিন্নাই নুঙ
crush-conglo-merate	সেদলন-সঁগুটিকাশম	চপখায় (নৈখায়রবা) নুঙবৌয়াও নুঙ
crushed texture	সঁদলিত গঠন	চপখায় (নৈখায়) নুঙচন
crush line	সঁদলন রেখা	নৈখায় লৈই/নৈখায় পরিং
crustal disturbance	ভূপর্পটী বিক্ষোভ	লৈকু লৈকায়
crustal movement	ভূপর্পটী সঁচলন	লৈকু-লৈচৎ
crust fracture	পর্পটী বিভঁগ	লৈকু কায়মায়/ময়ি
crust of the earth	ভূপর্পটী	মালেম লৈকু
crust structure	পর্পটী সঁরচনা	লৈকু নুঙশক
cryopedology	তুধারিতমৃদাবিজ্ঞান	উনখা লৈশেমলোন
cryptic layering	অস্পষ্ট স্তরণ	অরোন লৈরোন
cryptobatholithic deposit	গূঢ়মহাস্কঁধী নিক্ষোপ	অকুপ অরুনুং লৈপৈ
cryptoclastic	গূঢ় খঁডজ	অকুপ নুঙচেৎ
cryptocrystalline	গূঢ়ক্রিস্টলী	অকুপ পোৎক্রেংওই (পোৎক্রেংকুপ)
cryptographic	গূঢ়ালেখী	অরোন ময়েক/লোৎময়েক
cryptomagmatic deposit	গূঢ়মৈগমী নিক্ষোপ	অকুপ/ লৈনুংহি লৈপৈ
cryptovolcanic structure	গূঢ়জ্বালামুখীয সঁরচনা	অকুপ মৈচিং নুংশক

crystal	ক্রিস্টল	পোৎক্রেং
crystal aggregate	ক্রিস্টল সমুচ্চয়	পোৎক্রেং চবুন
crystal-boundaries	ক্রিস্টল পরিসীমা	পোৎক্রেং লংদাই
crystal class	ক্রিস্টল বর্গ	পোৎক্রেং কাংলুপ
crystal growth	ক্রিস্টল বৃদ্ধি	পোৎক্রেং শাহৌ
crystal inter-growth	ক্রিস্টল অঁতবৃদ্ধি	পোৎক্রেং নুঙ শাহৌ
crystal lattice	ক্রিস্টল জালক	পোৎক্রেং ফিবান
crystal lattice parameter	ক্রিস্টল জালক পৈরামূটর	পোৎক্রেং ফিবান চাংওন
crystalline	ক্রিস্টলীয়, রবেদার	পোৎক্রেং ওই
crystalline aggregate	ক্রিস্টলীয় পুঁজ	পোৎক্রেং ওই চবুন
crystalline-granular	ক্রিস্টল কণিকাময়	পোৎক্রেং ওইবা-মরু
crystalline inclusion	ক্রিস্টলীয় অঁতরংক	পোৎক্রেং ওই নুঙজং
crystalline rock	ক্রিস্টলীয় শৈল	পোৎক্রেং ওইবা নুঙ
crystalline structure	ক্রিস্টলীয় সংরচনা	পোৎক্রেং ওই নুঙশক
crystalline texture	ক্রিস্টলীয় গঠন	পোৎক্রেং ওই নুঙচন
crystallise	ক্রিস্টলিত হোনা	পোৎক্রেং শেঘা
crystallite	ক্রিস্টলাণু	পোৎক্রেং যাওবা
crystallithic tuff	ক্রিস্টল অশিমক টফ	পোৎক্রেং ওইবা উং নুঙ
crystalloblastic	কায়াঁতর ক্রিস্টলীয়, ক্রিস্টলোব্লাস্টী	পোৎক্রেং নুঙচন
crystalloblastic fabric	ক্রিস্টলোব্লাস্টী সংবিন্যাস	পোৎক্রেং নুঙচন ময়েক
crystallogenesis	ক্রিস্টলজনন, ক্রিস্টলোত্পত্তি	পোৎক্রেং হৌরকফম
crystallographer	ক্রিস্টল বৈজ্ঞানিক, ক্রিস্টল বিজ্ঞানবেত্তা	পোৎক্রেং নৈনমী

crystallographic	ক্রিস্টল-সংরচনাत्मक	পোৎক্রেং নৈনরোলগী
crystallographical axis	ক্রিস্টলীয় অক্ষ	পোৎক্রেং উংজৈ
crystallographic analysis	ক্রিস্টল সংরচনাत्मक বিশ্লেষণ	পোৎক্রেং নৈনবা
crystallographic anisotropy	ক্রিস্টল সংরচনাत्मক বিষমদৈশিকতা	পোৎক্রেং ওনমান্নদ
crystallographic axis	ক্রিস্টলীয় অক্ষ	পোৎক্রেং উংজৈ
crystallographic direction	ক্রিস্টলীয় দিশা	পোৎক্রেং মাইওন
crystallographic notation	ক্রিস্টল সংরচনাत्मক সংকেতন	পোৎক্রেং ঙাকপা
crystallographic orientation	ক্রিস্টলীয় অম্ভিবিন্ধ্যাস	পোৎক্রেং মায়ওন
crystallographic slip	ক্রিস্টলীয় সর্পণ	পোৎক্রেং নাহু
crystallographic symmetry	ক্রিস্টলীয় সমমিতি	নাকমান্ন পোৎক্রেং
crystallographic texture	ক্রিস্টল-সংরচনাत्मক গঠন	পোৎক্রেং মচং/ নুংচন
crystallography	ক্রিস্টলিকী, ক্রিস্টল বিজ্ঞান	পোৎক্রেংলোন
crystalloid	ক্রিস্টলাভ	পোৎক্রেংমান
crystallogology	ক্রিস্টল বিজ্ঞান, ক্রিস্টলিকী	পোৎক্রেং কাঙলোন
crystal optics	ক্রিস্টল-প্পকাশকী	পোৎক্রেং মঙাল কাঙলোন
crystal orientation	ক্রিস্টল-অম্ভিবিন্ধ্যাস	পোৎক্রেং মাইয়োনলেপ
crystal outline	ক্রিস্টল রুপরেখা	পোৎক্রেং ফিবান
crystal plane	ক্রিস্টল তল	পোৎক্রেং তেম / মাই

crystal structure	ক্রিস্টল-সংরচনা	পৌৎক্রেং-নুঙওং
crystal symmetry	ক্রিস্টল সমমিতি	নাকমান পৌৎক্রেং
crystal system	ক্রিস্টল-সমুদায়	পৌৎক্রেং কাঙলম
cube	ঘন, ক্যুব	ক্যুব
cubical	ঘন, ঘনাকৃতি, ঘনীয়	ক্যুবিকেল
cubical cleavage	ঘনীয় বিদলন	ক্যুবিকেল নুঙউইরৈ
cubical crystal	ঘনীয় ক্রিস্টল, ত্রিসমলংবাঞ্চ ক্রিস্টল	থাতুপ্পা পৌৎক্রেং
cubic dilatation	আয়তন বিস্ফারণ, ঘনীয় আয়তন প্রসার	ক্যুবিকেল দাইলেসন ফাতুপ লাওথোকহনবা
cubic packing	ঘনীয় সংকুলন	ক্যুবিক পেকিং ফাতুপ ময়োম
cubic system	ঘনীয় সমুদায়, ত্রিসমলংবাঞ্চ সমুদায়	ক্যুবিক সিস্টেম/থাতুপনবা লুপ থাতুপ কাঙলুপ
Cuddapahs	কডপ্পা- শৈল সমূহ	কুদাপা
Cuddapah system	কডপ্পা-শৈল সমূহ	কুদাপা সিস্টেম/কোল্লুপ
cuesta	ক্বেশ্টা	হুইতেমশা চিং/হুইতেমচিং
cuesta backslope	ক্বেশ্টা পশ্চদাল	হুইতেমশা হনঙম
cuesta face	ক্বেশ্টা পার্শ্ব	হুইতেমশা চিংমায়
cuesta landscape	ক্বেশ্টা দৃশ্যভূমি	হুইতেমশা লম্মিং
cuesta-maker	ক্বেশ্টাকারী	হুইতেমশা চিং শেষম
cumulose	অবশিষ্টচয়	হিংচাকচেন (লৈপৈ)
cuneiform	ফানাকার	হুইতেমখুংই/শিং-চেপখুংই
cup-and-ball structure	চষক-কঁদুক সংরচনা	অহো মতুম নুংশক

“cup and socker” fracture	कप एंव सॉकेट विभंग	অহো অফুন নুংকায়
cupola	गुम्बद, क्यूपोला	চোঙাপোন (যুমথক)
cupped pebble	चषकित गुटिका	কোংকুৎপু নুঙচাক/কুৎশিন নুঙচাক
cupric	क्यूप्रिक	কোরি
cupriferous	ताम्रयुक्त, ताम्रधारी	কোরিচেন
cuprous	ताम्रमय, क्यूप्रस	কোরি
curly bedding	कुंची संस्तर	অকোন লৈরোল/অখোয় লৈরোল
current	धारा	ইচেল
current bedding	धारा संस्तरण	ইচেল লৈরোল
current marks	धारा चिह्न	ইচেনপু হকশক
current ripple	धारा ऊर्मिका	ইচেলশেম নুং-ইপোম/ ইচেলশেম নুংপোম
current ripple mark	धारा ऊर्मिका चिह्न	ইচেলশেম নুং-ইপোম হকশক
curved lamellar	वक्र पटलित	অকোন অপা-মরোল
curve of erosion	अपरदन वक्र	কোংথোকমায় অকোনমায়
curvilinear fault	वक्ररेखी भ्रंश	অখোয় নুংতং
cuspl	1. उभयाग्र, कस्प 2. दंताग्र, शिताग्र 3. वलन	চিন্দুম/অকোনমায় চিন্দুম
cusplate bar	अग्रवर्धी रोधिका	চিন্দুম ইনুং পল্লি/ চিন্দুমইনুংপল্লি
cusplate foreland	अग्रवर्धी अंतरीप	চিন্দুম পল্লিমাং

cusplate spit	अग्रवर्धी भूजिहवा	चिन्दुम नुङ्गपल्लि
cut off lake	छाड़न, छाड़, चाप-झील	शमत९-पा९/अत९-पा९
cut off meander	छाड़न-विसर्प	शमत९ तुथेक/ अत९ तुथेक
cut off neck	छाड़न-ग्रीवा	शमत९ मङ्क/ङ्क
cut out	छिन्नगर्त	चाथ९ शक/त९लवा
cycle	1. चक्र, आवर्तन 2. साइकिल 3. ढलाई चक्र, संचन चक्र	लाङ्गुन/हनजिन खोङ्गच९
cycle of deposition	निक्षेपण-चक्र	लैपै हनजिन खोङ्गच९/ लैपै ला९गुन
cycle of erosion	अपरदन-चक्र	चाथ९ हनजिन खोङ्गच९ खो९थहो ला९गुन
cycle gradation	तल संतुलन-चक्र	मान्शेम खोङ्गच९
cycle sedimentation	अवसादन-चक्र	लैरोलशेम खोङ्गच९ ला९गुन
cyclic process	चक्रीय प्रक्रम	हनजिन खो९गु९
cyclic series	चक्रीय श्रेणी	हनजिन परि९
cyclic twin	चक्रीय यमल	हनजिन फाईबोक
cylothem	चक्रीय निक्षेप, साइक्लोथेम	हनजिन लैरोलशेम
cylindrical	बेलनाकार, सिलिन्डराकार, बेलनी, सिलिन्डरी	उतो९-मान उतो९मान
cylindrical fold	बेलनाकार वलन	उतो९मान नुङ्गकौल
cylindrical jointing	बेलनाकार संधि	उतो९मान नु९ङ्क

cylindrical vent

বেলনাকার দ্বার

উতোংমান মখুল

Dd

datum

1. দত্ত
2. আধার1. য়ান্ন থাক
2. য়ান্ন লৈয়ি
3. য়ান্ন চাংদমফম

dead mine

রিক্ত খান

অশিখোং

debris

মলবা

অতেক-অকাই

decalcification

বিকৈলসীকরণ,
বিকৈলসীভবন

কেলসাইট লৌথোকপা

decarbonisation

বির্কার্বনন

কারবোন ওইহনদবা

decay

ক্ষয়

পংথ-পুমথবা, শা-হোংবা

deceptive folding

ভ্রামক বলন

শেংদবা লৈকোন

decollement

অপকর্তন, ডিকাল্লেমেন্ট

শিনা তেমমাই

decolourisation

বির্জীকরণ

শিথহনবা

decompose

অপঘটন হোনা

কায়থবা

de-excitation

ব্যুত্তেজন

মতিং হাশ্বহাশ্বা

deflation

অপবাহম, অপস্ফীতি

নুংশিৎনা হুমদোকপা

deformation

1. বিৰূপণ 2. বিকৃতি

শাওং কায়বা

deformational fabric

বিৰূপণী সংবিন্যাস

শাওং কায়বগী লৈচন

deformative

বিৰূপক, বিৰূপ

শাওং কায়বগী

degradation

1. নিম্নীকরণ, তলাবচন
2. অবকর্ষণ

তেমথোকপগী

degrading

তলাবচন

তেমথোকপা

degree of dimorphism

দ্বিৰূপতা অংশ

শাওং অনিদা লৈঙম্বগী চাং

degree of elaboration	अतिशयांश	पाकथोक-चाओथोक चां
degree of extraction	निष्कर्षण अंश	लौथोकपगी चां
degree of hardness	1. कठोरता-क्रमांक 2. दुष्फेनांक	अकन चां
degree of symmetry	समसिति की कोटि	नाकमान चां
dehydration	निर्जलीकरण, व्युदकन	झशिं लौथोकपा
delineation	निरूपण, चित्रण	कूप-ताक
delithification	व्यश्मीभवन	नुंकयाथवा /नुंकू-लैकूप ओनवा
delta	डेल्टा	डेल्टा/तुरेल-झचिन-लैपै
deltaic deposits	डेल्टीय निक्षेप	तुरेल-झचिन /लैपै
delta terrace	डेल्टा वेदिका	तुरेल-झचिन /थेल
demineralization	विखानिजीभवन, विखानिजीकरण	नुंशेश्चाक हाश्चनवा
demoprphism	विरूपण	अनिलोएं
dendritic drainage	दुमाकृतिक अपवाह	डुशालोएंमान तूथोएं
dendritic pattern	दुमाकृतिक पैटर्न	डुशालोएंमान मओं
densitometer	सघनतामापी;कृष्णता घनत्वमापी	अथा-अकुं ओनवा थुंलाइ
denudation chronology	अनाच्छादन-कालानुक्रम	लैओङ्कयाथ-नैनरोल
denuding effects	अनाच्छादन प्रभाव	कायथ-थौकाय मंहे
depletion zone	अवक्षय जोन	अरांफम
depolarisation ratio	विधुवण अनुपात	दिपोलराइजेसन चांदा
deposit	निक्षेप	लैपै/पोएंपै

deposited	নিক্ষেপিত	লৈপৈবা
deposition	নিক্ষৌপণ	লৈপৈবগী/পোংপৈগী খৌওং
depth	গহরাই	অরুবা
derivative rocks	ব্যুত্পন্ন শৈল	থংথরকপা নুঙশিং
derived fossil	বিস্থাপিত জীবাশ্ম	হনজিন-পৈশিন হিংওন- নুঙশিং
derived parameter	ব্যুত্পন্ন প্রাচল	পুথোক-অকক চাং
descriptive mineralogy	বর্ণানাत्मক খনিজ বিজ্ঞান, বর্ণানাत्मক খনিজিকী	ফোংদোকরানা তাক্লিবা নুংশেমচাক্লোন
desert cycle	মরু চক্র	লৈকংলা লৈশেম কোইচং
desiccation	জল শুষ্কন	মনিললৌথোকপা
desmodont	কুটদন্তী	দেস্মোদেন্ট
destructional topographic forms	বিনাশাत्मক স্থলাকৃতিক রূপ	কায়থবা লৈমাইলোনগী শাওং
destructive process	বিনাশী প্রক্রম	কায়থ খৌওংলোন
detailed work	বিস্তৃত কার্য	অকুপপা থবক
detail mapping	বিস্তৃত মানচিত্রণ	কুপথলৈয়েকপা
determination of epicentre	অধিকেन्द्र-নির্ধারণ	ইপিসেন্টর খঙদোকপা
determinative mineralogy	নির্ধারক খনিজিকী, নির্ধারক খনিজ-বিজ্ঞান	নৈন-নুংশেমলোন
detrital	অপরদী	কায়থরকপুঙচং
detritus	অপরদ	কায়থরকনুঙচেৎকী
deviation	বিচলন	খেৎনবা

Devonian period	ডিবোনি কল্প	দেবোনিয়ন তাংকক
devulcanization	বিবল্কনন, বিবল্কনীকরণ	খোৎতোক-হন
dewatering	বিজলন	ঈশিং লৌথোক
dextral	দক্ষিণাবর্ত	য়েৎখঙবদা
dextral fault	দক্ষিণাবর্ত ভংশ	য়েৎখনুৎতৎ
diabase	ডয়াবেস	দায়বেজ
diabasic	ডয়াবেসী	দায়বেসিক
diabasic texture	ডয়াবেসী গঠন	দায়বেসিক নুঙচন
diagenesis	প্রসংঘনন	নুঙকূপপুঙ পোৎচন ওনবা
diagenetic metasomatism	প্রসংঘাতী তত্বাंतरণ	য়ান্ন পোৎচন ওনবা
diagnostic feature	নিদান লক্ষণ	শক্তাক/শকখাঙন খুদম
diagnostic fossil	নৈদানিক জীবাশ্ম	শকতাক-হিংওন নুঙ
diallage	ডায়লেজ	দাইলেজ
diamond drilling	হীরক-বেধন	তম্ফা লৈহুৎপা
diaphragm	তনুপট, ডায়াফ্রাম, মধ্যপট	দাইয়াফ্রাম
diapir fold	ডায়াপীপ বলন, অঁতর্বেধী বলন	ইকারকপা নুঙকোন
diaspore	প্রকীণীশ	দায়স্পোর
diastrophism	পটলবিরূপণ	কুয়োম মওঙ কায়হনবা
diatom	ডায়টম	ডায়তোম
diatomaceous earth	ডায়টমী মৃত্তিকা	সিলিকা অমোৎনুঙ
diatomaceous marl	ডায়টমী মার্ল	সিলিকা-লৈতাল অমোৎনুঙ

diatom ooze	ডায়টম নিপংক, ডায়টম সিঁধুপংক	অরু ঝৈপাক পোৎপৈ
differential	1. বিভেদক, ভেদদর্শী 2. অবকল 3. অন্তরাশ্রয়ী, অন্তরাत्मক, 4. বিভেদী	খেৎনবগী
differential erosion	বিভেদী অপরদন	খেৎনখোৎখাইখৌ
differential faulting	বিভেদী ভংশন	খেৎননুঙতৎপা
differential pressure	বিভেদী দাৰ	খেৎন অনম শাফু
differential dyke	বিভেদিত ডাইক	খেৎন অফৈ নুঙয়েপ
differentiated intrusion	বিভেদিত অন্তর্বৈধ	খেৎন নুঙজন
differentiates	বিভেদনজ	খেৎনহনবা
differentiation	বিভেদন, অবকলন	খেৎনহনবা
diffusion	বিসরণ, বিসার	চায়থোকপা
digitations	অংগলক	খুৎশামান
dihexagonal pyramid	দ্বিষট্‌কোণীয় পিরামিড	অনিফাৎ-তরুককোন লৈপুং
dike	ডাইক, ভিত্তি	অফৈ নুঙয়েপ
dike swarm	ডাইক বৃন্দ	অফৈ নুঙয়েপ/চবুল
dilute	1. তনু(বি.) 2. তনূকরণ, তনু হোনা	1. পাথবা 2. চম্মকপা
dimension	1. বিস্তার, লংবাঈ-চৌড়াঈ, বিমা 2. ঘাত	মশন্দোক
dimensional orientation	বিমীয় অভিবিন্য়াস	মশন্দোককী
diorite	ডাই অরোইট	দাইওরাইত

dip	1. নমন, নতি 2. নিমজ্জন 3. গর্ত	1. মণ্ডম 2. অণ্ডাষ্মা
dip angle	নতি কোণ	মণ্ডম চাং
dip fault	নতি ঞ্শ	মণ্ডম নুঙতং
dip joint	নদি-সংধি	মণ্ডম নুঙক্রক
diploid	1. দ্বিগুণিত, ডিপ্লোইড 2. ডিপ্লোইড	দীপ্লোইত
dip-slip fault	নতি-সর্পণ ঞ্শ	মণ্ডমলাম নাহু নুঙতং
dip slope	নতি ঢাল	মণ্ডমণ্ডম ঙামথা চীংমাই
dip-strike symbol	নতি-নতিলং চিহ্ন	মণ্ডম পরিং খুদম
direct componental movement	প্রত্যক্ষ ঘটকীয় চলন	শরুকশিং হকথেংন্বা লেঙবা
direct observation	প্রত্যক্ষ প্রেক্ষণ	হকথেংন্বা য়েংশিনবা
direct stratification	প্রাথমিক স্তরণ	অপান্না লৈরোন্বা
disconformity	অপসমবিন্যাস	মান্দ লাচন
disconnected sedimentary mantle	অলগ্ন অবসাধী প্রাবার	শম্দবা লৈরোন নুঙপৈ
discontinuous reaction series	অসংতত অমিক্রিয়ামালা	শম্দবা থেংন্বাই পরিং
discordant dome	অননুস্তরী ডোম	মান্দা নুংয়েপ লৈতোং
discordant stratification	অননুস্তরী স্তরণ	মান্দা নুংয়েপ লৈরোন্বা
discrepancy	বিসংগতি	মান্দবা/থেংন্বা
discriminator	বিক্রকর	খায়দোকহল্লিবা
disequilibrium	বিসাম্য	মান্দবা ফিভম
disharmonic folding	বিক্ররূপী বলন	ফৈরেংন্বা লৈকোন্বা

disintegration	1. বিঘটন 2. কণীকরণ	কায়থরকপা
disintegration of rocks	শৈল-বিঘটন	নুঙশিং কায়থরকপা
disk	চক্রিকা, ডিস্ক	পুখাম
dispersion	1. পরিক্ষেপণ 2. প্রকীর্ণন	চায়খায়বা
disrupted strata	বিদরিত স্তর	শম্ভ্রবা লৈইরোনশিং
dissected peneplain	বিচ্ছেদিত সমপ্রায়ভূমি	খায়েদারুবা লৈতা-মান্ন লম
dissected plateau	বিচ্ছেদিত পঠার	খায়েদারুবা রাংখং তেম্- মায়
disseminated	প্রকীর্ণ	য়েহ্ছোকপগী/শন্দোকপগী
dissipating area	বিসরণ ক্ষেত্র	চায়থোরকপা মফম
dissolution	বিলয়ন	দিজোলুসন/লোইশিনবা
distance of epicentre	অধিকেন্দ্র দূরী	ইপিসেন্তরগী অথাপ্লা/অরাপ্লা
distillation	আসবন	মপং-শুংবা/মনিল ওইনা খায়দোরুবা
distortion	বিকৃতি, বিরূপণ	মশক অওং কায়হ্না
distortional elasticity	বিরূপণ প্রত্যাস্থতা	কায়থহ্না হ্নিজন্নাগী মাতৌ
distribution	বিতরণ, বন্টন	য়েহ্ছোকপা
disturbance	বিক্ষোভ	অথিংবা
ditertragonal	দ্বিচতুষ্কোণী	মরিকোন অনি
ditetragonal prism	দ্বিচতুষ্কোণী প্রিজম	মরিকোন অনিগী পাংতিংমাই
ditetragonal pyramid	দ্বিচতুষ্কোণী পিরামিড	মরিকোন অনিগী পিরামিড
diurnal luni-solar potential	দৈনিক চাঁদ্র-সৌর বিম্ব	নিতি লুনি-সোলার মতিং
divergence rate	অপসরণ দর	হায়দোরকপা চাং

division	1. भाग, प्रभाग 2. विभाजन	য়েছোকপা
dodecahedral cleavage	द्वादशफलकी विदलन	তরানিখোই লোংবগী নুঙ উরৈ
dolerite	डॉलराइट	দোলেরাইত
doleritic	डॉलराइटী	দোলেরাইতকী ওইবা
dolioromorphie	मुक्तघटकीय	শক্লোন-নাই
dolioromorphism	मुक्तघटकत्व	শক্লোন-নাইওন
dolomite	डोलोमाइट	দোলোমাইত
dolomitic limestone	डोलोमाइटী चुनापत्थर	দোলোমাইতনম শুনুঙ
dolomitisation	डोलोमाइटী भवन	দোলোমাইত শেশ্বা
dominant rock	प्रमुख शैल	অথোইবা নুঙ
dorsal	अपाक्ष, पृष्ठीय	নাস্কল্লোম থংবা
dorsal cup	पृष्ठ चषक	নাস্কল্লোম থংবা মাকু
dorsal hinge bar	पृष्ठ हिन्ज दंड	দোরসেল হিঞ্জ বার/ মনমহঙচৈ
dorsoventral sulci	पृष्ठाधर परिखा	দোরসোভেল্লেল সলসি
Doryderma	डॉरीडमा	দোরিদর্মা
doubly plunging anticline	द्विधा अवनमनी अपनति	নাক অনি পৈথবা ওছোক- ঙম
down slope	अनुद्वाल	ঙমথ্ মঙম
down stream	अनुप्रवाह	ঙমথ্ ইরম
down throw	अवपात	মখা-চংথ/হস্থচং
down thrown side	अवपात पार्श्व	মখা-চংথ নাকন/হস্থনাকন
downwarping	निम्नावलन	হস্থচং শুপচন

drag fault	कर्षज वलन	चिंशोक नुङतं
drainage	1. अपवाह-तंत्र 2. अपवाह, जलनिकास	तु-शेां
drainage basin	अपवाह द्रोणी, जलनिकास द्रोणी	तु-शेांशिं ईचैनफम
drainage characteristics	अपवाह-अभिलक्षण	तु-शेां शक ७ं
drainage texture	अपवाह-विन्यास, अपवाह गठन	तु-शेां नुंछन
draining	अपवाहन (वि.), अपवाह (सं.)	तेंशोकपा
Dravidian group	द्राविड शैलसंघ	द्राभिदियान फुरूप
drift	1. वाह, अपवाह 2. अपोढ 3. ड्रिफ्ट (खनन) 4. पाँझ (खाद्या) 5. विस्थापन	1. शेांवा 2. ताओवा
drift soil	अपोढ मृदा	उनशेम लैहाओ
drilling	छेद करना; प्रवेधन	लैह्पा
drilling profile	वेधन प्रोफाइल	लैह्पा नाकचि लाईयेक
drumlin	ड्रमलिन, हिमनदोढ टिब्बा	ड्रमलिन
dry ore	अल्पसीस अयस्क	अकं कान नुङशेमचाक
ductile substance	तन्य पदार्थ	अथेांपा पोां
dump moraine	सन्निक्षेप हिमोढ, डम्प हिमोढ	उन-पै
dune	टिब्बा	लैगेाईपुङ

dune range	টিব্বা শৃংখলা	লৈঙোইপুঙ পল্লী
dunite	ডুনাইট	দ্যুনাইট
durain	ড্যুরেন	দ্যুরেন
dust	ধূল, ধূলি	উফুল
dyke (dike)	ডাডক, ভিত্তি	অফৈ নুঙয়েপ
dyke rock	ডাডক শৈল	অফৈ নুঙয়েপ নুঙ
dyke swarm	ডাডক বৃন্দ	অফৈ নুঙয়েপ মপৈ
dykite	ডাডকাইট	দাইকাইত
dynamic geology	গতিক ভূবিজ্ঞান	অৱেং-মালেম লৈশাৰোল
dynamothermal	গতিতাপীয়, ঊষ্মাগতিক	অৱেং-অৰুম
dystrophic	দুষ্পোষী	হিংৱাপাংকী

E

earth	1. ভূ, পৃথ্বী, ভূমি 2. মৃত্তিকা, মৃদা; ভূসংপর্কিত করনা, ভূসংপর্ক করনা (ক্রি.)	1. মালেম 2. লৈবাক
earth-quake	ভূচাল, ভূকম্প	যুহা-হাবা
earthquake intensity	ভূকম্প তীব্রতা	যুহা-চাং
earthquake proof	ভূকম্পসহ	যুহা-চংদ
earthy	মটিয়াল, মৃত্তিকাময়	লৈবাক মচু
eccentric	উতকৈদ্র, উতকৈদ্রক	চাং নাইদবা, মচিং-মশোই নাইবা
eccentric eruption	উতকৈদ্র উদগার	চাংনাইদ-পোকখায়বা

echelon	সোপানক, ঐশেলান	ইচেলোন/ফিরেপ-পরেং
echo	প্রতিধ্বনি	খোস্থং
economic geology	আর্থিক ভূবিজ্ঞান	শেনমিং লৈশারোন
ectoderm	বাহ্যত্বচা, বাহ্যচর্ম	ইন্তোদর্ম/মপানকুয়োম
eddy coefficient	ভ্রম্বর গুণাংক	ইদ্দি কোইফিসেন্ট
effective porosity	প্রভাবী সংরধতা	শম্ম-অহোচাং
efficiency	দক্ষতা	মশা খীঙবা
efflorescence	উত্ফুল্লন, লোনীয়ন	ইফ্লোরোসেসে
effluent stream	1. বহি: প্রবাহী ধারা 2. বহি: স্রাব	ইনুংলাইজ ইফুং
efflux	বহি: স্রাব, বহির্বাহ	পোৎচেন
effusion	উত্খনন	মহিথোক
effusion	নিঃসরণ	মহিথোক
effusive igneous rock	নি: স্রুত আগ্নেয় শৈল	থাদোক মৈহৌনুং
egg stone (oolite)	অঁডকাশম	মরুম নুঙ
ejectamenta	বহি: ক্ষেপ	কাপথোক-পোং
elastic flow	প্রত্যাস্থ প্রবাহ	তনকনপোংফাও মচন
elasticity	প্রত্যাস্থতা	হঞ্জিনথৌ
elbow of capture	অপহরণ-মোড়	ফাজিনবগী খুংনিং খাঙথোকঞ্চেন
electrical conductivity	বৈদ্যুত চালকতা	মৈফাও চাং
electrofiltration	বৈদ্যুত নিস্ক্যন্দন	ইলেক্ট্রোফিলেট্রেশন
electrofurnace	বৈদ্যুত ঞ্চাষট্র, বিজলী কী ঞ্চট্রী	ইলেক্ট্রোফার্নেচ
electrolysis	বিদ্যুত-অপঘটন	ইলেক্ট্রোলাইসিস

electromagnet	বিদ্যুৎ-চুম্বক	ইলেক্ট্রোমেগনেট
electromagnetic method	বিদ্যুৎ-চুম্বকীয় বিधि	ইলেক্ট্রোমেগনেট পাইথ
electron	ইলেকট্রন	ইলেক্ট্রন
electronic	ইলেকট্রনিক	ইলেক্ট্রনিক/নোংথাংগী
electroplating	বিদ্যুৎ-লেপন	ইলেক্ট্রোপ্লেটিং
electroscope	বিদ্যুৎদর্শী	ইলেক্ট্রোস্কোপ
electrostatic seismograph	স্থির বৈদ্যুত ভূকंपলেখী	ইলেক্ট্রোস্টেতিক সিস্মোগ্রাফ
elements of symmetry	সমমিতি তত্ত্ব	য়াংমান্নবা মাচাকশিং/ নাকমান্নবা মচলশিং
elevated	উন্নত, উত্থিত, উন্নয়িত	রাংখংলকপা/তোংখংলকপা
elevation	1. উত্থান, উত্থাপন, উন্নয়ন, উচ্চতা, উঁচাই 2. উন্নতাংশ	অরাংবা/তোংখংপা
elimination	বিলোপন, নিরাকরণ	মাংহ্নখিবা/লৌথোকখিবা
ellipse	দীর্ঘবৃত্ত, ইলিপ্স	য়েরুম মান্ন কোয়বা
ellipsoidal structure	দীর্ঘবৃত্তজীয় সংরচনা	য়েরুম মান্ন শকওং/নুংওন
elongation	1. দীর্ঘীকরণ 2. দৈর্ঘ্যবৃদ্ধি 3. প্রসর কোণ	শাংদোকপা/চিংথোকপা
elutriation	ধাবপৃথকন	পোংকুপ-খায়
eluvial	1. অনুড় 2. অবক্ষালী	চিংখোং লৈপৈ
eluviations	অবক্ষালন	লৈবাক লৈহাও হোংহ্নবা
eluvium	1. অনুড়ক 2. অবক্ষাল	চিংখোং লৈপৈ
emanation	1. প্রসর্জন 2. প্রসর্গ	চেহ্নোরক/কাপথোরক

embankment	তটবন্ধ	লৌনস্বাল
embedded	অন্ত: স্থাপিত	ফুমজন লৈবা
embryonic	ভূণীয়	মমা পুকনুংগী
embryonic volcano	প্রারম্ভিক জ্বালামুখী	শিয়োমনুং মৈ-চাঁং
emergence terrace	নির্গমন বেদিকা	খেল থোক্ককপা
enantiomorphic	প্রতিবিম্বরূপী	নাক-য়েক নুংশেন মমি
enclave	1. বিদেশী অন্ত: ক্ষেত্র 2. অন্তর্বেশ, অপরাশ্রম	এনক্লেব
enclosed	পরিবদ্ধ	খাজিনবা/তোঙান্না থম্বা
enclosure	1. বাড়া, আহাটা, অন্ত: ক্ষেত্র 2. অন্তর্বেশ 3. আবেষ্টন	খাজিনবা মফম
encroachment	অতিক্রমণ	লম লৌশিনবা
encrustation	1. পপড়ী জমনা 2. পপড়ী	মরোল নাইবা
end	সিরা, ছোর, অন্ত, অন্ত্য	অরোবা/লোইবা
endoderm	1. অন্তস্ত্বচা, অন্তশ্চর্ম 2. তর্জন স্তর	এন্দোদর্ম/মনুংকুয়োম
endogene	অন্তর্জাত	লৈনুং-হৌ
endogenetic rock	অন্তর্জাত শৈল, অন্তর্জনিত শৈল	লৈনুং-হৌরক নুং
endogenic	অন্তর্জনিত	লৈনুং হৌগী
endomorph	অন্ত:রূপ	এন্দোমোর্ফ/মনুংয়োম
endosmosis	অন্ত:পরাসরণ	লৈনুং অকুং আপা চেন
endotheca	অন্ত: প্রাৱরক	এন্দথেকা/পোহালনুং

end product	अंतिम उत्पाद, अंत्य उत्पाद	अरोय पोथथोक
enechelon	एनएशलॉन, सोपानी	इनइचेलोन
energy	ऊर्जा	शक्ति/पाङ्गल
energy index	ऊर्जाक	पाङ्गल शक्तिक
engineering geology	इंजीनियरी भुविज्ञान	खुचु लैशारोल
englacial	अंतर्हिमानी	उनुं
englacial moraine	अंतर्हिमानी हिमोढ़, अंतर्हिमानी मोरेन	उनुं उनपै
enhydrous	सजल	अंशिं-याडुवा
enrichment	समृद्धि	हेनगंहन
entrenched meander	गभीरीभूत विसर्प	खुथेकथेकपा
envelope	अन्वालोप, एनवेलप, आवरण (स.) आवृत करना (क्रि.)	कुयोम
environment	पर्यावरण, वातावरण, परिस्थिति	अकोयवगी भिभम
Eocene	इओसीन, आदिनूतन	इओसिन
eolian	1. वायूढ़ 2. वायुकृत	नुंशिकी
eolian rock	वायूढ़ शैल	नुंशिकेशेम नुं
Eozoic	पूर्वपुराजीवी	इओजोइक/हिंशोचक
epeiric sea	अंतर्महाद्वीपीय समुद्र, एपीरिक सागर	हुंचिन अंपाक
epeirogenesis (=epeirogeny)	महादेश-रचना	लम-शेम/लैशेमलोन
ephermeral	अल्पकालिक	हुइहक्की

ephemeral river	অল্পকালিক নদী	ঊঁহাকতুরেল
epicentral	অধিকেন্দ্রী	যুহারহৌফমথক্কী
epicentre	অধিকেন্দ্র	ইপিসেন্টর/ যুহারহৌফমথক
epiclastic	অধিখঁডজ	মৈশেম নুংচেৎকী
epiclasts	অধিখঁডাংম	মৈ শেম নুঙচেৎ/ মৈশেম নুঙচেৎ
epicrystalline	অধিক্রিস্টলীয়	উশিন-পোৎক্রেং
epidermal deformation	অধিভূপটল বিরূপণ	কুয়াম মওং কাই
epigenesis	পশ্চজনন, অনুজনন	কুইদ-হৌরকফম
epigenetic	পশ্চজাত	মান্ন হৌরক
epimetamorphism	উপরিকায়াंतरण	মপান-নুংওনশেম
epiphysis	অধিপ্রবর্ধ, এপিফিসিস	ইপিফাইসিস
epitheca	অধিপ্রাবরক	ইপিথেকা
epithermal	1. অল্পতাপীয় 2. অধিতাপীয়	ইপিথর্মেল/অথেন-অরুম/ অথেন মৈশা
epithermal zone	অল্পতাপী মঁডল	ইপিথর্মেল জোন/অথেন- অরুম মফম
epizone	উপরিমঁডল	অথেন মফম
epoch	যুগ	ইপোক/তাংমিদ
eqigranular	সমকণিক	মান্ন-মক্রেং
era	মহাকল্প	ইরা/চক
erosion	অপরদন	কাইথথৌ/খোৎথথৌ
erosive	অপরদনকারী	খোৎকায়
erratic	1. অনিয়মিত 2. বিস্থাপিত	ইরাটিক/মপুং-ফাদ

erupted	उद्गीर्ण	পোকথায়রকপা/ পোকথায়শ্রবা
eruption	उद्गार, विस्फोट, उद्भेदन	পোকথায়বা
eruptive	उद्गारी	পোকথায়গন
essential minerals	अनिवार्य खनिज	মচং-নুঙশেমচাক
estuarine	ज्वारनदमुखी	ইস্তুরিন
estuarine deposit	ज्वारनदमुखी निक्षेप	ইস্তুরিন ফংবা লৈপৈ/ পোৎপৈ
estuary	एस्चुएरी, ज्वारनदमुख, वेलासंगम	ইস্তুরী
eucrystalline	सुक्रिस्टलीय	অচৌ নুঙক্রেং/ অপৌনুঙক্রেং
euهدral	पूर्णफलकी	পাম পোক্রেং
euryphotie	प्राधिप्रकाशी, अधिप्रकाशान्तरी	ইউরিফোটিক
eustatic	सुस्थितिक	ইয়ুস্তেতিক
eutectic	गलनक्रांतिक, यूटेक्टिक	ইয়ুতেক্তিক
eutrophic	1. सुपोषणी 2. सुपोषणज, यूट्राँफीय 3. सुपोषी	ইয়ুট্রোফিক
evaporate	वाष्पनज, वाष्पशैल (सं.), वाष्पित करना (क्रि.)	মনিল ওনবা
evaporation discharge	वाष्पन-विसर्जन	মনিল ওলগা চৎথিবা
evapotranspiration	वाष्पन-वाष्पोत्सर्जन	ইভাপোট্রান্সপিরেসন
evolution	विकास, विमोचन, निकास, मूलकलन	লাঙওন

excavation	उत्खनन	लैकोको-लैकोको
excretion	उत्सर्जन, उत्सर्ग अभिकेन्द्रवृद्धि	थादोकपा
exfoliation	अपशल्कन, अपपत्रण	कुरोल-ह्वा/कुरोल नंकाय
exhaustion	निर्वातन, रेचन, बाहर निकालना, समापन	नुंशिं थदोकपा/मरो- मराल तोकपा/तेतंवा
exogene	बहिर्जन, बहिर्जात	लैपानहो
exogenetic rock	बहिर्जनिक शैल	लैपानहो नुं
exogenous growth	बहिर्जनिक शैल	लैपानगी चाओखंपा
exosphere	बहिर्मंडल	लैपान ओइ
exothermal	ऊष्माक्षेपी, ऊष्मा उन्मोची	मपाल मैशा
exotic	विदेशी, विदेशज, विदेशागत	मी पोओ/ईशागी नतुवा
exotic fauna	विदेशी प्राणिजात	मीरम शा-डा
experimental geology	प्रयोगिक भूविज्ञान	चांयेंगी लैशेल्लेन
exploration	अन्वेषण, खोज	खंडुदोकपा/थीदोकपा
explosion	1. विस्फोटन 2. विस्फोट	पोकथायवा
explosive	विस्फोटी, विस्फोटक	पोकथायगणवा
exposure	1. प्रभावन 2. उद्भासन, उच्छादन 3. अपावरण, अनावरण	लैफां
extension	1. विस्तार, विस्तृति 2. वर्धन 3. विस्तरण 4. प्रसार	शांदोकपा/चिंतोकपा
exterior	बाह्य, बहिर्भाग	मपाहो

external drainage	সমুদ্রগামী অপবাহ	মপাস্থংবা তু-খোং
extinct	1. বিলুপ্ত 2. নির্বাপিত	মুৎপা
extinction	বিলোপ, বিলোপন	মুৎখিবা
extinct species	বিলুপ্ত জাতি	মুৎখুবা ইতিন
extraction	নিষ্কর্ষণ, সার, নিচোড়	লৌথোকপা
extraterrestrial origin	পার্থিবতর উদ্ভব, ভৌমতর উদ্ভব	মালেম রাংমগী লমদম
extruded	বহির্বেদিত	ফাওদোরকুবা/খিনদোরকুবা
extrusion	উৎসারণ	ফাওদোরকপা/খিনদোরকপা
extrusive	বহির্বেদী	ফাওদোরকপা
extrusive rock	বহির্বেদী শৈল	ফাওদোরকপা নুঙ
eyed structure (augenstructure)	চীক্ষুষ সংরচনা	মীৎ-মান নুঙশম/নুঙওং

F

fabric	সংবিন্যাস, তাঁতব বস্ত্র, কপড়া	নুঙশক মতৌ/লৈচন/ ফিরেপ
fabric element	সংবিন্যাস তত্ব	লৈচন-চাক/পোশেং
face	1. ফলক, পার্শ্ব 2. অঁতাগ্র 3. মুখ পহু 4. চেহরা, আনন	মমায়
facial suture	আনন সীবন	মমায় তাইনফম/তাইনফম মমমায়
facies	সংলক্ষণী	শক্লোন/অপুন শক্লোন

facsimile	প্রতিকৃতি	অশেংমি
factor	1. ঘটক, উপাদান, কারক 2. খंड, गुणनखंड, गुणक	মচাক/ মরম
false bedding	তির্যক্ সংস্तरण	অমান্বা লৈরোন
false cleavage	আভাসী বিদলন	অমান্বা নুঙউরৈ
false dip	আভাসী নতি	অমান্বা ঙুথবা
family	1. कुटुंब, परिवार 2. कुल, फैमिलि	ইমুং
fan	পংখা	হুমাই
fan-delta	পংখা-ডেল্টা	হুমাই মানবা ডেলটা/ঈচেন লৈপৈ
fanfold	পংখা বলন	হুমাই নুঙকোন
fanning	ফৈনিং, প্রবীজন	হুমদোক/ চামথোক
fault	ভ্রংশ, দোষ	নুঙতৎ
fault breccias	ভ্রংশ-সংকোণাশম	চিনাই নুঙতৎ
fault complex	জটিল ভ্রংশ সমূহ	নুঙতৎ-মপৈ
fault escarpment	ভ্রংশ-কগার	নুঙতৎ-পাল
faulting	ভ্রংশন	নুঙতৎপা
fault mountain	ভ্রংশজপর্বত	নুঙতৎ চিংজাও
fault plane	ভ্রংশ-তল	নুঙতৎ তেস্মায়
fault trough	ভ্রংশ-দ্রোণী	নুঙতৎ কুৎথ
fault zone	ভ্রংশ- মंडल	নুংতৎ-কোন
fauna	প্রাণিজাত, প্রাণিতা	শা-ঙা
fayalite	ফৈয়ালাইট	ফয়েলাইত
feather joint	পিচ্ছ সंधि	খায়ন-নুঙক্রক

feature	लक्षण	शब्द
feldspar	फेल्डस्पायर	फेल्डस्पायर
feldspathic	फेल्सपारमय	फेल्डस्पायर चैन
feldspathization	फेल्सपारन	फेल्डस्पायर ऒन थौं
feldspathoid	फेल्सपैथॉइड	फेल्डस्पायर थौं
felsic	फेल्सिक	फेल्सिक
felsites	फेल्साइट	फेल्साइट्स
feldspar	फेल्सपार	फेल्डस्पायर
femic	फेमिक	फेमिक
Fenestella	फेनेस्टेला	फेनेस्टेला
fenitization	फेनाइटन	सुनु-नुडशेम
ferruginous	1. लोहमय 2. कट्टवर्णी, मंडूरवर्णी	योत्चैन
ferruginous rock	लोहमय शैल	योत्चैन नुड
fibrous	रेशदार	मशिंग यांवा/मशिंगनाइ
fibrous schistosity	तंतुमय शिस्टीभता	फाईब्रससिस्टोसिटी
field geologist	क्षेत्र-भूवैज्ञानिक	लम लैशारोल नैनमी
field geology	क्षेत्र-भूविज्ञान	लम लैशारोल
field study	स्थलीय अध्ययन	लम नैन
figure	1. अंक 2. आकृति	लाइयेक/खुंयेक
filtration	निस्यंदन, फिल्टरन, छनाई	चूमथोकपा
fine grain	सूक्ष्म कण	अकूप्ला मरु/अकूप-मरु
fine grained	सूक्ष्मकणिक, सूक्ष्म कणीय	अकूप्ला मरुना ऒइवा/अकूप मरुगी

fine grained sediment	सूक्ष्मकणिक अवसाद	अकूप्णा मरुगी लैहाओ/ अकूप मरु-लैहाओ
fiord	फियाँड	फियोर्द
fiord estuaries	फियाँड ज्वारनदमुख	फियोर्द इस्तुरिस
firn	नेवे, कणहिम, फर्न	फर्न
fissile	विखंडय, विखंडनीय	चेखायगन
fissure	विदर, दरार	मयि
fixed carbon	स्थिर कार्बन	अरेप्ला कार्बोन
fixed dune	स्थिर मरुटिब्बा	अरेप लैण्डो-इटैपे
fjord	फियाँड	फियर्द/उन-खोथ
flaggy	1. पटियामय 2. पटियाविदली	अपा-लैरोल
flake	पत्रक	मचेथ
flake of mica	अभ्रक-पत्र	मईका मचेथ/नोण्दार मचेथ
flaky	1. पत्रकी (वि.) 2. पत्रकविदली	मचेथ ओइवा
flash flood	आकस्मिक बाढ, आकस्मिक पूर	खण्डोहोद ईचाओ
flexibility	1. नम्यता, लचक, लचीलापन 2. उपयोग क्षमता	थेकतोक थेकचिन यावा/ थेक्ताक थेकचिनवा
flexure	आनमन	कोनवा/थेकपा
flexure folding	आनमन वलन	अथेक नुण्कोल
float	विमुल्क अयस्क	ताडवा

floatation	প্লবন	তাউহনবা
flood-basalt	পূর-বেসাল্ট	ফ্লড বসাল্ট/লৈপানহি পরম
flow and plunge structure	প্রবাহ-নিমজ্জ সংরচনা	ফ্লো-প্লাঙ্গ শকওং
flow structure	প্রবাহী সংরচনা	অচেনবা নুঙওং/নুঙশক
fluidal structure	প্রবাহী সংরচনা	লৈপানহি শক্তম
fluorine metasomatism	ফ্লুওরিন তত্বান্তরণ	ফ্লোরিন য়ান্ন নুঙওন
fluorite	ফ্লুওরাইট	ফ্লোরাইত
fluor-spar	ফ্লুওর-স্পার	ফ্লোর-স্পার
fluvial	নদীয়	তুরেলগী ওইবা
fluvial plain	নদীয় মৈদান	তুরেল তেশ্মায়
focus	1. নাভি 2. ফোকস 3. উদ্গম কেন্দ্র	পুনিশনফম/হৌরকফম
fold	1. বলন 2. বাড়া	নুঙকোন/লৈকোন
folded mountain	বলিত পর্বত	নুঙকোন/লৈকোন চিংজাও
folded thrust	বলিতক্ষেপ	নুঙকোল্লাবা লৈতৎ/নুঙ-তৎ
fold-fault	বলন-ভ্রংশ	নুঙকোন নুঙতৎ
fold nappe	বলন-নাপে	নুঙকোন নেপী/থকইনমেন নুঙকোন
fold system	বলন তন্ত্র	নুঙকোন/লৈকোন কোল্লুপ
faliaceous	1. পাৰ্ণীল, পৰ্ণীকার 2. শল্কিত	অপা শক
foliation	1. পত্রণ 2. শল্কন	অপা শকশেম
foot wall	আধার ভিত্তি	লৈখা লাভুপ
Foraminifera	ফাৰ্মিনিফেরা	ফোরামিনিফেরা

foraminiferal ooze	ফোঁমিনীফেরীয সিঁধুপঁক	ফোঁরামিনীফেরেল হিংকূপ লৈনাং
foredeep	অগ্র গভীর	অরু-ইফম
foreland folding	অগ্রভূমি বলন	চিংশাং নুঙকোন
foreshore	তটায়, অগ্রতট	ইপাক খোংবান
formation	1. নির্মাণ রচনা, বিরচন, সঁম্বন 2. সমাবাস 3. সমাসঁধ 4. শৈলসমূহ 5. বিমান	নুঙলোন-পৈ
fossil	1. ফাসিল, জীবাশ্ম 2. জীবাশ্মী, অশ্মীভূত 3. বিলুপ্ত	হীংওন-নুঙ
fossil evidence	জীবাশ্ম-প্রমাণ, ফাঁসিলপ্রমাণ	হীংওন-নুঙ খুদম
fossiliferous	জীবাশ্মময	হীংওন-নুঙ যাওবা
fossilization	জীবাশ্মীভবন, জীবাশ্মন	হীংওন-নুঙ শেশ্বা/শেশম
fossilology	জীবাশ্মিকী	হীংওন-নুঙ নৈনরোল
fossil ore	জীবাশ্মী অযস্ক	হীংওন-নুঙ কান্ন পোংচাক
fossil soil	ফাঁসিল মৃদা	হীংওন-নুঙ লৈবাক লৈহাও
fossil wood	কাষ্টাশ্ম	উ হীংওন-নুঙ
foyaite	ফোয়াইট	ফোয়ালাইত
fracture	1. বিভংগ 2. বিভঁজন 3. আস্থিভংগ 4. টূটনা	কায়রম/ময়ি
fracture cleavage	বিভঁগ বিদলন	কায়রম নুঙ উরৈ/নুঙ উরৈ ময়ি

fracture of rock	শৈল-বিভংগ	নুঙ কায়রম
fragile	ভংগুর	কায়গনবা
fragmentation	খন্ডন	মচেৎ তাহনবা/কায়হনবা
framboidal texture	গুলিকা গুচ্ছ গঠন	তম্বকনবা মওং
frame	1. পূর্ণ চিত্র 2. ঢাঁচা, চৌখটা, ফ্রেম	শেশ্বা, শাগৎপা, লেংশিনবা
free settling	মুক্ত নিঃসাদন	মনিং তৌনা ফমজিনবা/ মদোম ফমজিনবা কনশিনবা
freezing point	হীমাংক	ফমজিন মরিক
freshet	নদিপূর	ঈচেন
freshwater	অলবণজল, অলবণোদ	ঈশিং ইচম/ অচম্বা ঈশিং
freshwater deposit	অলবণজলীয় নিক্ষেপ	ইচম লৈপৈ
fretwork weathering	করণ্ড অপক্ষয়ণ	লৈখাংদবা-মওং
frontal moraine	অগ্রমোরেন, অগ্রহিমোড	উননৈমাং
frosted	রুদ্ধিত	উনচারবা/উন-নংলবা
fuel	ইঁঘন	শিঙ/থাউ
Fuller's earth	মুলতানী মিট্টী	ফুলস' অর্থ
fumarole	বাষ্পমুখ	মৈ-চিংদা লৈবা মৈখু থোকফম/ মৈচিং খুল
fundamental complex	মূল জটিল শৈল-সংঘ	অরি নুঙ ওন মপৈ
fungus (fungi)	কবক, ফংস	কোকফাই-সুজা
fusain	ফযুজেন	ফযুজেন
fusion	1. সংলয়ন 2. সংগলন	পুনশন
fusoid	তর্করূপী	লংচাক মান

G

gahnospinel	গানোস্পিনেল	গানোস্পিনেল
gainite	গৈনাইট	গেনাইত
galaxy	গৈলেক্সী, আকাশ-গংগা, মন্দাকিনী	থরানকোন
galena	গৈলেনা	গেলেনা
gangué	গেঁগ	লৈহাম
gangué-mineral	গেঁগ খনিজ	লৈহাম লৌথ নুঙশেমচাক
garnet	তামড়া, গার্নেট	গারনেট
garnetiferous	গার্নেটময়	গানেটিফেরস
gas-poor magma	অল্প গৈসী মৈগমা	ইনিল ফাওদবা লৈনুংহি
gedrite	জৈড়াইট	জেদ্রাইত
gem	রত্ন, মণি, জেম	তক্ষা
gem mineral	রত্ন খনিজ	তক্ষা-নুঙশেম
geochemical	ভূরাসায়নিক	মালেমপোৎচাক্লোন
geochemical balance	ভূরাসায়নিক সন্তুলন	মালেমপোৎচাক্লোনখল
geochemical classification	ভূরাসায়নিক বর্গীকরণ	মালেমপোৎচাক্লোন মথায়
geochemical control	ভূরাসায়নিক নিয়ন্ত্রণ	মালেমপোৎচাক্লোন- খুদমচন
geochemical prospecting	ভূরাসায়নিক পূর্বক্ষণ	মালেমপোৎচাক্লোন থিবা
geochemical prospection method	ভূরাসায়নিক পূর্বক্ষণ বিধি	মালেমপোৎচাক্লোন থিবগী মওং
geochronology	ভূকালানুক্ৰম	মালেম-চক-নৈনরোল

geode	जियोड	জিওড
geodesy	भुगणित	জিওদেসি
geodynamics	भूगतिविज्ञान, भूगतिकी	মালেম-অরেংথৌ
geohydrology	बूजलविज्ञान	মালেম লাইজলোন
geoisotherm	समतापीय भूतल, समतापीय अंतर्भूस्तर	মালেম মান্নমৈশা লৈয়ি
geological	भूवैज्ञानिक	মালেম লৈশারোলগী
geological age	भूवैज्ञानिक काल	মালেম লৈশারোলগী-চহি
geological agent	भूवैज्ञानिक कारक	মালেম লৈশারোলগী খৌবাংলোই
geological epoch	भूवैज्ञानिक युग	মালেম লৈশারোলগী- তাংমিৎ
geological factor	भूविज्ञान-कारक	মালেম লৈশারোলগী-মচোয়
geological formation	शैल-समूह	মালেম লৈশারোলগী
geological history	भूवैज्ञानिक इतिहास	মালেম লৈশারোলগী পূৱারি
geological map	भूवैज्ञानिकमानचित्र	মালেম লৈশারোলগী লৈয়েক
geological time	भूवैज्ञानिक समय	মালেম লৈশারোলগী-চক
geologic map	भूवैज्ञानिक मानचित्र, भूवैज्ञानिक मैप	মালেম লৈয়েক
geologic section	भूवैज्ञानिक परिच्छेद	মালেম খায়দোক শৱক
geologist	भूविज्ञानी	মালেম-কাংলোন-মী
geology	भूविज्ञान	মালেম লৈশারোল
geomagnetic	भूचुंबकीय	মালেম-য়োৎচাবীগী
geomorphic	भूआकृतिक	লৈশেম-তুশেমগী

geomorphogeny	ভূআকৃতিজননিকী	লৈশেম তুশেমগী- হৌরকফম
geomorphology	ভূআকৃতিবিজ্ঞান	লৈশেম তুশেমলোন
geonomy	ভূবিদ্যা	মালেম হকচকলোন চৎনরা
geophysical	ভূআঁতিকীয	মালেম পোৎলোন
geophysical surveying	ভূআঁতিকীয সর্বেক্ষণ	মালেম লমওন তুওনবা নুৎপান থিজিনবা
geophysics	ভূআঁতিকী	মালেম পোৎলোন
geosciences	ভূমিকী	মালেম কাৎলোন
geosphere	ভূমঁডল	মালেম অয়োম
geothermal gradient	ভূতাপীয প্রবণতা	মালেম অরুম খেৎ
geyser	উষ্ণোত্স, গা়জর	অশা ঙ্গফুৎ
gibbsite	গিৰ্জা়ডট	জিপসাইত
glacial	হিমনদীয , হিমানী	উনগী/উন তুরেলগী
glacial deposit	হিমনদীয সিক্ষেপ	উনতুরেল লৈপৈ/পোৎপৈ
glacial epoch	হিমনদ-যুগ	উনশেম তাংমিৎ
glaciations	হিমনদন	উন খৌওংখৌদা
glacier	হিমনদ, হিমানী	উন তুরেল
glaciology	হিমানিকী, হিমনদ বিজ্ঞান	উন তুরেল নৈনরোল
glassy	কাচাভ, কাচ সঢশ, কাচীয	লিকলাই মান
glaucinite	গ্লাুকোনা়ডট	গ্লাুকোনাইত
glaucophane	গ্লাুকোফেন	গ্লাুকোফেন
glide	বিসর্পণ, সর্পণ	শিৎলগা নানথবা

Globigerina	গ্লোবীজেরাডনা	গ্লোবিজেরেনা
Globigerina ooze	গ্লোবীজেরাডনা নিপংক	গ্লোবিজেরেনা লৈনাং-মপৈ
glomeroporphyritic gneiss	পুঁজিতফেনোক্রিস্টী নাডস	অচৌপোক্রেং চবুন নাইস
gneissic	নাডসী	নাইসিক
gneissic banding	নাডসী পটুন	নাইসিক বেনদিং/নাইসিক পরেং
gneissic structure	নাডসী সংরচনা	নাইসিক মওং মতৌ
gneissose	নাডসী	নাইসোজ
gold	সোনা, স্বর্ণ	সনা
gold amalgam	পারদ স্বর্ণমি শ্রণ	সনাগী অমালগেম/য়ানশিন সনা
golden oolite	স্বর্ণিম অঁডকাংম	সনামান উলাইত
gondite	গোন্ডাডট	গোন্দাইত
gondite series	গোঁডাডট শ্রেণী	গোন্দাইত পরেং
Gondwana land	গোঁডবানা মহাখঁড	গোনবানা লমদম
gonimeter	ফলক-কোণমাপী, গোনিয়োমীটর	গনিমীতর/পোৎত্রেং মায় ওন্ন-খুংলায়
gorge	মহাখড়, গাঁর্জ	চিংনুং হুং
gossan	গাঁর্জন	গোশান
gossaniferous	গাঁর্জনময়	গোশানীফেরশ
graben	দ্রোণিকা, গ্রাবেন	লৈকুম
graben fault	দ্রোণিকা-অঁশ, গ্রাবেন-অঁশ	লৈকুম লৈতং

grade	শ্রেণী, দর্জা, কোটি, ক্রম (সং.) কোটি নির্ধারণ করনা (ক্রি.)	থাক
graded bed	1. ক্রমিক তল 2. সন্তুলিত তল	থাক নাই লৈরোন
graded bedding	ক্রমিক সংস্तरণ	থাক নাই লৈরোনবা
graded sediment	ক্রমিক অবসাদ	থাক নাই লৈহা
graded unconformity	ক্রমিক বিঘমবিন্যাস	থাক নাই শম্বদা-মতম
grain size	কণ-সাইজ	অপৌচাং
granite	গেনাডট	গেনাইত
granite batholiths	গেনাডট মহাস্কংধ	গেনাইত বেথোলিত
granite-greisen	গেনাডট-গ্ৰাইজেন	গেনাইত গ্রেসেন
granitic terrain	গেনেটী ক্ষেত্র, গেনাডটী ক্ষেত্র	গেনাইত চিংশাং
granitization	গেনাডটীভবন	গেনাইত-মশেম
granoblastic	কণব্লাস্টি, গেনোব্লাস্টি	শক ওনলবা নুঙ
granoblastic fabric	কণব্লাস্টি সংবিন্যাস	গেনোব্লাস্টিক নুঙ শক মতৌ/ লৈচন/ফিরেপ
granophyres	গেনোফায়র	পোক্রেংগুস্বা
granular	দানেদার, কণিকাময়, রবেদার, কণিকী	পোক্রেং ওইবা/ মরু-মরু ওইবা
granularity	কণিকাময়	পোক্রেংশেমওং
granulated	দানেদার, কণিকায়িত, কণীভূত	পোক্রেংমওং
granulation	কণিকায়ন, কণীভবন	পোক্রেংশেমকপা
granulite	কণিকাশম, গেনুলাডট	গেনুলাইত
granulitic	কণিকাশমী, গেনুলাডটী	গেনুলাইটিক

granulose	1. दानेदार, कणिकामय 2. कणिकास्तर (पुटकउपकल)	पोक्रेणं नईवगी म०७/ पोक्रेणंनई
graphic	आलेखी	लायेक्की
graphic granite	आलेखमय ग्रैनाईट	लायेक्की ग्रैनाईत/लायेक ग्रैनाईट
graphic texture	आलेखमय गठन	लायेक्की नुङु०न/लायेक नुङुशक
graphite	ग्रैफाइट	ग्रैफाईत
gravel	ग्रैवेल, बजरी	नुङुबौ
gravity collapse structure	गुरुत्व निपात संरचना	लमचिं किनथ म०७
graywacke	ग्रैवैक	थेरेक्की/लैङुई नुं
greasy lustre	ग्रैज द्युति	मरेक-मरं
Great Himalayas (-Inner Himalayas, Central Himalayas)	बृहप् हिमालय, केन्द्रवर्ती हिमालय	अरांवा हिमालय (मनुङु हिमालय, मयाई हिमालय)
Great Ice Age	महा हिमकाल	अचौवा उनगी चक
greenschist facies	हरित शिस्ट संलक्षणी	ग्रिनचिस्त-शक्लान/नुङुलुप
greisens	ग्रैज्जेन	ग्रिशेन
greisenisation	ग्रैज्जेनन	ग्रिसेनिताईजेसन
greywacke	ग्रैवैक	थेरेक्की/लैङु
grit (grit stone)	शितबालुकाश्म, ग्रिट	नुङु चाक (नुङुचाक नुङु)
gritty	शितकणी	नुङुज्जेणं
grossular	ग्रोसुलर	ग्रोशुलार

grossularite	ग्रासुलराइट	গ্রৌশুলেরাইত
groundmass	आधात्रिका	লৈপুম/ অকোয় পোৎচাক
ground water	भौम जल	ইনুং লাইজ
ground water balance	भौमजल संतुलन	ইনুং লাইজ খল
ground water discharge	भौमजल विसर्जन	ইনুং লাইজ চেছোক/ ঈথোক
ground-water hydrologist	भौमजल विज्ञानी	ইনুং লাইজ নৈনমী
groundwater hydrology	भौमजल विज्ञान	ইনুং লাইজরোন
growth fabric	वृद्धि संविन्यास	চাওখং লৈচন
growth line	वर्धन रेख्	চাওখং মই
grunerite	ग्रूनेराइट	গেনুরাইত
guano	ग्वानो	গুআনো
gypsiferous	जिप्सममय	জিপসিফিরস
gypsite	जिप्साइट	জিপসাইত
gypsum	जिप्सम	জিপশম
gypsum wedge	जिप्सम वेज	জিপশম বেদজ/জিপসম শিংচেপ জিপশম হুইতেম

H

hade	उन्नमन	কত্তোন/ঙমথ কাচিন/তোন
hail impression	करकाछाप	লেনগী মমি
half life (= half life period)	अर्ध आयु	পুল্লি তঙ্ঘায়

halobios	লবণজীব লোক, সিঁধুজীবজাত	হালোবিওস
hand-dug wells	হস্ত-খনিত কূপ	খুংশেম ইহৎকোম
hand level	হৈন্ড লেবল	লৈতেম-চাং/লৈতেম ওন খুৎলাই
hand sorting	হস্ত ছঁটাই	খুৎনা খন্দোকপা
hanging valley	নিলম্বী ঘাটী	লৈথক তম্পাক/লৈথক- খোঙনুং
hanging wall	ঊপরী মিত্তি, উপরিত্তি	লৈথক কাতুপ
hardened	দৃঢ়ীভূত, কঠোরীভূত	কনশিল্লবা
hardening	কঠোরণ, দৃঢ়ীকরণ	কনশিনবা
hardness	1. কঠোরতা 2. বেধন ক্ষমতা	অকনবা চাং
hardpan	হার্ডপেন, কঠোর অধঃস্তর	অকন লৈরোন
head	1. মুঁডক, শীর্ষ, সির, শির 2. একনতি শীর্ষ 3. হৈঁড	মাকোক/মতোন
headward	অম্মিশীর্ষ	মতোন থংবা/মকোকলোম/ মথক্লোম
headward erosion	অম্মিশীর্ষ অপরদন	মকোকলোম কায়বা
headwater region	নদীশীর্ষ ক্ষেত্র	তুরেন মরু
heave	অনুপ্রস্থ বিস্থাপন, পাশ্র্বক্ষেপ	রাংমানফৈ-লেংওন
heavy mineral	ভারী খনিজ	অরুশ্বা অহকপা নুংশেমচাক
heliceiform	কুঁডলিনীরূপ	মরৈ লৈশিনওন
helicoid	1. কুঁডলিনীরূপ, ঘাঁঘাকার 2. সর্পিলাজ	ফৈজাকোল/লৈশিনকোন

hemocrystalline	অর্ধক্রিস্টলীয়	পোক্রেন্ড তঙ্কাই
herringbone texture	হেরিংবোন গঠন	হেরিংবোন-নুংশক/ অচেপাওন্নতৈন নুংশক
heteroblastic	1. বিষমকোরকী 2. বিষমব্লাস্টী 3. বিষমবর্ধী	হেতেরোব্লাস্টিক
heterogenous	1. বিষমাংগ, বিষমাংগী 2. বিজাতীয়	মচল মান্নদবা/য়ানমান্নদবা/ পোৎমান্নদবা
heterogenous mineral	বিষমাংগী খনিজ	য়ানমান্নদ নুংশেমচাক
heteromorphic	বিষমরূপী	খেন্ন-শক্তম
heterotaxial	বিষমকালক্রমী	খেন্ন লৈচেলফম/খেন্ন- লৈরোলফম
heterotopical	সমকাল বিষমক্ষেত্রী	হেত্রোতোপিকল
hexagon	ষড়ভুজ	তরুক-কোন
hexagonal symmetry	ষট্‌কোণ সমমিতি	নাক-মান্নবা/ তরুক-কোন
hiatus	প্রান্তরাল	কাংবা/হোবা/তৎপা/ মরকহাঙবা/কাঙবা
high angle fault	উচ্চকোণ ঞ্শ	অঙম্বা নুংতৎ
highland	উচ্চ ভূমি	অরাং/অতোংলম
hinge	কঙ্জা, হিঁজ	হঙ
hinge fault	হিঁজ ঞ্শ	হঙ-নুংতৎ
hogback	শূকর পৃষ্ঠ, হাঁগবেক	অচপ অখু চিৎশাং
holocrystalline	পূর্ণক্রিস্টলী	পুমপোক্রেন্ড
holohedral	পূর্ণফলকীয়	পুম-মাই
holohedron	পূর্ণফলক	পুমনাই-পোৎক্রেন্ড

holohyaline	पूर्णकाचिक	पुम-लिकलाइमान
holoeucocratic	पूर्णाल्पवर्णी	पुम-पानवा (मछु पानवा)
holomafic	पूर्णमैफिक	हलोमैफिक
holomelanocratic	पूर्णश्यामवर्णी	पुम-मकपा
holomorphic	पूर्णसममितिक	पुम शकउन/हलोमैफिक
holoorganic phase	पूर्णपर्वतनी प्रावस्था	पुम चिंशेम तांकक/मतां
holostomatous peristone	पूर्ण परिमुख	काँझोई पेरिस्तोम
holotype	होलोटाइप, नाम प्ररूप, मूल प्ररूप	लाचन हिंउन नुङ
homoclinal	समनतिक	ङमगै मानवा
homocline	समनति	ङमगै मानवा
homogeneous mineral	समांगी खनिज	मचल/ मानवा नुंशेमचाक
homologous	1. सजात 2. समांग, समजात	थो मानवा
homotaxial	समकालक्रमी	हिंउन मान लैरोल
homotaxis	समकालक्रम	हिंउन मानलैरोल
honeycomb structure	करंड संरचना	थोइरा मान नुंशक
honeycomb weathering	करंड अपक्षयण	थोइरामान लैकांचावा
hook	अंकुश, हुक	कलहं/कोंकि
horizon	1. क्षितिज 2. संस्तर-स्थिति	नोङथोएं परेथ/परिं
horizontal	क्षैतिज	रांमानफेइ
horizontal plane	क्षैतिज समतल	रांमानफे ममाय
horst	हॉस्ट	रांथं थेल

horst block	उत्खंड	রাংখং খেল মতুম/নুঙদুম
host rock	आतिथेय शैल	লৈপু নুঙ
humic coal	ह्यूमसी कोयला	খরাই-মৈতালনুঙ
hummocky surface	कुकुदी पृष्ठ	লৈপুং লৈমাই/ লৈপুংমাই
hyaline	काचाभ	লিক্লাইমান
hybrid	संकर	য়ানশিন্নবা/ইয়াল্ম/ তোংশিন্নবা
hybridisation	संकरण	য়ানশিন্নরবা/ তোংশিন্নরবা ইয়াল্মবা
hybrid rock	संकर शैल	য়ানশিন্নবা নুঙ/অয়ান নুঙ/ নুংয়ান/নুঙতোং
hydatogenic	उष्णोदकजननिक	তরংহৌ পোংক্রেং
hydatogenous	उष्णोदकजात	তরংহৌ পোংক্রেং
hydration	जलयोजन	ঈশিং-য়ান
hydraulic	1. द्रवचालित 2. चलद्रवीय, चलजलीय 3. जलदृढी	ঈনম শাফু
hybrid action	द्रवचालित क्रिया	ঈনম-থৌ
hybrid cement	जलदृढी सीमेन्ट	তরং সিমেন্ট
hydrobios	जलजीवलोक	তরং অহিংকোন
hydroclast	जलखंडाश्म	ইচেন নুঙচেং
hydroclastic	जलखंडज	ইচেন নুঙচেং
hydrogenic	1. हाइड्रोजनीय (संरचना) 2. जलजनित	তরং পোক
hydrogenous	जलजनित	তরং পোক্কা

hydrogenous coal	আর্দ্রকোয়লা	তরং পোক মৈতালনুঙ
hydrogeology	জল-ভূবিজ্ঞান	মালামে লাইজরোল/লৈশা লাইজরোল
hydrograph	জলারেখ, হাড্‌ড্রোগ্রাফ	ঈশিংচেন-তাকলাই
hydrological cycle	জলীয় চক্র	লাইজ-লাংওন/ তরং-লাংওন
hydropscopic water	আসংজক জল, হাড্‌ড্রোস্কোপিক জল	নোংদোন লাইজ
hydrotheca	চষকপ্রাবার, হাড্‌ড্রোথীকা	হাইদ্রোথেকা
hydrothermal	উষ্ণজলীয়	তরংপু লৈশা/অরুম লাইজ
hydrous metamorphism	জলুয় কায়াंतरण	ঈশিং-পি অওন নুঙশেম
hygroscopic	আর্দ্রতাগ্রাহী	হৌগনপোং
hypabyssal	অধিভিতলীয়	লৈখা/অমেন লৈনুং/ ইনুংয়াই
hypabyssal rock	অধিভিতলীয় শৈল	লৈখা-নুঙ
hypogene (mineral)	অধোজনিত	লৈখা নুঙশেমচাক
hypogene water	অধোজনিত জল	লৈখা ঈশিং/লৈখা লাইজ
hypopohysis	অববিতর্ধ	হাইপোপোফিসিস
hypostoma (hypostome)	হাড্‌পোস্টোম, অধোরন্ধ	হাইপোস্টোম
hypothermal	অতিতাপীয়	লৈনুং-মৈশা (অরু-অরুম)

I

ice	বর্ফ, হিম	উন
-----	-----------	----

ice age	हिम काल	উন-চক
ice dammed	हिमरुद्ध	উন-থিংপন
ice drift	प्लावी हिमखंड	উন চেম্বা/তাওথবা
ichnology	पदचिहनाशिमकी	হিঙু ওননুঙ খুদম নৈনরোল
idioblastic	स्वब्लास्टिक, पुनः स्वक्रिस्टली	মাপুংফা পোংক্রেংশক
igneo-aqueous	अग्निजलीय	খামবি-লাইজ
igneous	आग्नेय, मैग्मज	মৈশেম নুঙওন
igneous activity	आग्नेय सक्रियता	মৈশেম নুঙওন শৌদৌ
igneous breccias	मैग्मज संकोणाश्म, आग्नेय संकोणाश्म	মৈশেম নুঙওন মচিনুঙ
igneous complex	आग्नेय संघ, आग्नेय सम्मिश्र	মৈশেম নুঙওন কোল্লুপ
igneous intrusion	आग्नेय अंतर्वेधन, मैग्मज अंतर्वेधन	মৈশেম নুঙওন ছং-চং
igneous rock	आग्नेय शैल, मैग्मज शैल	মৈশেমনুঙ
illuvial	समपोढ	লৈপাক লৈহাও/ চেনথ লৈহাও তুরেল
illuviation	समपोहन	চেনথ লৈহাওশেম
imbricate structure	कोरछादी संरचना	চেপ-লোন/থরাকশা নুঙওন
immature	अपक्व, अप्रौढ	মপুংফাদবা
immature stream	अप्रौढ सरिता	নহাওইবা/মপুংফাদ্রিবা তুরেল/ ইচেল
imperforate	अछिद्वि	মখুল লৈতবা/ ফুনবা
impermeability	अपारगम्यता	অহোফুন/অফাওফুন

impermeable	অপারগম্য	অহো অরাক লৈতবা/ ফাওবা ঙ্গমদবা
impermeable rock	অপারগম্য শীল	অহো অরাক যাওদবা নুঙ
impervious	অপ্রবেশ্য	ফাওবম লৈতবা ঙ্গিশিং লিন্তবা/ চঙ্গফম যাওদবা
impervious bed	অপ্রবেশ্য সংস্তর	ফাওদবা/লৈরোল
implosion	অন্ত: স্ফোট, অঁতর্মুখী স্ফোট	মনুং-পোখায়
impregnated	1. সংসেচিত 2. অঁতর্ভরিত	নুং-ওম/মহি মনাই চুপশিনবা
impression	1. মুদ্রাঁক, ছাপ 2. মুদ্রাংশম	খুৎনম মমি
incipient enrichment	প্রারম্ভী সমৃদ্ধি	অনৌ অহান পোৎচংশেম
incised meander	অধ: কর্তিত বিসর্প	থেক খোয় চাথৎপা
inclination	झुकाव, आनति	ঙামথবা
inclined bed	আনত তল	পৈথ/ঙামথ লৈরোল
inclosed area	परिबद्ध क्षेत्र	খাজনবা মফম
inclusion	1. অঁতর্বেশ, অঁতর্বেশন, অঁতর্বিষ্ট 2. সমাবেশন 3. আবিষ্টি	পোৎয়েপ
incompetent bed	অসমর্থ সংস্তর	অশোনবা লৈরোন
incongruent melting	অসর্বাং গলন	চুশিন্দবা শৌদোকপা
incorporation	इनकाँरपोरेशन, সমাবেশন	পুনশিনবা
incrustation	1. পপড়ী, পর্পটী 2. পর্পটীভবন 3. পর্পটাংশম	অকন-মকু
index beds	সূচক সংস্তর	শান্তাক লৈরোন

index fossil	সূচক জীবাশ্ম	শক্তাক হিংওন-নুঙ
index mineral	সূচক খনিজ	শক্তাক নুংশেমচাক
indurated	হৃদীভূত, কঠোরীভূত	কনশিল্লাবা/নুঙওল্লাবা
induration	হৃদীকরণ, কঠোরীকরণ; হৃদীভবন, কঠোরীভবন	কনশিলনবা/নুঙওলনবা
inelastic	অপ্রত্যাস্থ	মরিল চত্ত্বা
inequigranular	অসমকণিক	চাং মান্দ মরু
inertinite	ইনর্টিনাइट	ইনর্টিনাইত
inferred reserve	অনুমানিত নিচয়	অরাপ চাং/অরেপ-চাং
infiltration	অন্ত: স্যংদন	মনুং ফাওজিনবা /চুমশিনবা/ নুঙ-ফাওজিন
influent stream	অন্ত: প্রবাহী ধারা	চেনশিনবা ইচেল
infrastructure	অবসংরচনা	শেমগং মচাক
infra-trappen (bed)	অবট্রেপী	ইনফ্রাট্রাপেন
initial magmatic phase	প্রারম্ভিক মৈগ্মীয় প্রাবস্থা	লৈশামাইগী অহৌবা তাংকক
injection	অন্ত: ক্ষেপণ	কাপশিনবা/নুঙচঙবা
injection metamorphism	অন্ত: ক্ষেপণ কায়াंतरण	মনুং চঙবা শকওন নুঙশেষা
inlier	নবাंत: শায়ী	মনুং কোয়
Inner Himalayas (=Great Himalayas = Central Himalayas)	বৃহত্ হিমালয়, কেন্দ্রবর্তী হিমালয়	মনুং থংবা হিমালয়
insequent	অক্রমবর্তী	মনিং তৌবা
insequentriver	অক্রমবর্তিতী নদী	মনিং তৌবা তুরেল

in situ	স্ব স্থানে	মফম লেংদবা/ হৌরকফম হোংদবা
intensity	তীব্রতা, উগ্রতা, প্রকর্ষ	য়েঁশনবা মতম
interbedded	অंतरাসংস্তরিত	নুঙলোন মরক
intercontinental geosynclines	অंतरামহাদ্বীপীয় ভূঅভিনতি	অকোংমরক লৈকুৎচাও/ অকোংলক্ষী লৈকুৎচাও
intercrustal magma	অंतरাভূপর্পটী মৈগমা	লৈকু-লৈনুংহি
interfacial angle	অंतरাফলক কোণ	মাইথোং কাচিন
interference	অন্ত: ক্ষেপ, ব্যতিকরণ	য়ানশিন্নবা
interference colour	ব্যতিকরণ-বর্ণ	য়ানশিন্নবা মচু
interformational breccias	অंतरাশৈলসমূহ-সংকোণাশ্ম	লৈরোল্লক-চিনাইনুঙ
interglacial	অंतरাহিমনদীয়, অंतरাহিমানী	ইনতার্গাসিয়াল/ উনপাকমরক
interior of the earth	ভূগর্ভ	মালেমগী অরুবা মনুং
interjection	অंतरাক্ষোপণ	মনুং ফাওজনবা
interlamellar space	অंतरাপটলাंतरাল	লৈনালক্ক অহাংবা
intermediate	মধ্যবর্তী, মাধ্যমিক, মধ্য, মধ্যক	ময়াই ওইরপ্পা/ মরক ওইরপ্পা
intermediate rock	মধ্যসিলিক শৈল	মরক নুঙ
intermingle	পরস্পর মিশ্রিত करना, পরস্পর মিশ্রিত হোনা	য়ানশিন্নবা
intermittent	সবিরাম, আंतरায়িক	লেপতবা/ ইচেল কঙদবা
intermittent stream	অসংতত ধারা	ইচেল কঙদবা তুরেল
internal	আंतर, আंतरিক, অভ্যন্তর	লৈনুং/মনুং
internal structure	আंतर সংরচনা	মনুংগী শকওং/নুঙওং

intersection	1. प्रतिच्छेदन, प्रतिच्छेद 2. सर्वनिष्ठ	ककन-फम
interseptal space	अंतरापट अवकाश	अहांवा काखल
intersertal	निविष्टकाची	इत्तरसरतेल
interstadial	उप-अंतराह्रीमानी	इत्तरष्टिदियेल
interstitial deposit	अंतराकाशी निक्षेप	मरुत्ता लैवा पोत्पै/ लैपै
interstratifications	अंतरास्तरण	लैरोननाइ थो००
interstratified	अंतरास्तरित	मनु० लैरोन नाइवा
interstratified deposit	अंतरास्तरित निक्षेप	मनु० लैरोन नाइवा लैपै/ लैरोन नाइ मनु० लैपै
interstitial	अंतराखरौंच, अंतरालेखी	इन्ट्रिप्रियेल
intertrapezous	अंतराट्रेपी (शैल)	इत्तरत्रापि०स
interval	अंतराल, अंतर	मरक/कारक
intraformational contortion	अंतः शैलसमूही कुंचन	लैरोन-लक्की तपशिन लैरोन
intramontane	अंतःपर्वतीय	चिंजा०-चिंलक
intrenched meander	अधः कर्तित विसर्प	चिंनु०-थेक०लइ इचेल
intricate folding	जटिल वलन	चयेनवा/अरुवा नुंकान
invertebrate	अकशेरुकी	यांगलैन शरु या०दवा
inverted dip	प्रतिलोमित नमन	थकथा ०नवा
iron	1. लोह, लोहा 2. इस्त्रि, इस्त्री करना (क्रि.)	यो०
iron bearing	लोहयुक्त	यो० या०वा/ यो० चैनवा

iron content	लोहांश	য়োৎ-চাং
iron hat	लोह छत्रक	য়োৎখুম / যোৎ মথক
iron pan	लोह-पटल	খাং
iron stone	लोह प्रस्तर, लोहाश्म, लोहा पत्थर	য়োৎ-নুঙ
irrupted	अंतर्वेधित	পোখায়বা
irruptive	अंतर्वेधी	পোখাইগন
irruptive rock	अंतर्वेधी शैल	পোখায়-নুঙ
isanomaly	समविसंगति	মান-খেন্ন চাং
isnomaly map	समविसंगति मानाचित्र, समविसंगति मैप	মান-খেন্ন চাংগী লৈয়েক
island hill	परिवृत गिरि	ইথং চীঙ
island volcano	द्वीपाभ ज्वालामुखी	ইথংকী মৈগী চীঙ
isoclinals	समनतिक	মান-ঙম ওইবা
isoclines	समनति	মানঙম
isogeotherm	समतापीभूतल (रेखा)	মান মৈশা লৈয়ি
isograd	समलक्षणी रेखा	মান থাক লৈয়ি
isograde rock	समलक्षणी शैल	মান থাক নুঙ
isohanline	समलवणता रेखा	আইসহেলাইন
isohyetal line	समवर्षण रेखा	নোঙজু চাংমান লৈয়ি
isolated	वियुक्त, विलगित, एकल	তোঙান তাবা / নাইতোম তাবা
isolated fold	विलगित वलन	নাইতোম নুংকোন
isoline	आइसोलाइन, सममानरेखा	মান লৈয়ি

isolith map	समाशिमक मातचित्र, समाशिमक मैप	थाताक लैयेक
isometric	समदूरीक, त्रिसमलंबाक्ष, घनीय, आइसोमेट्रिक	उनमान्वा
isometric system	समदूरीक निकाय, त्रिसमलंबाक्ष समुदाय, घनीय समुदाय	उनमान्वा कांलुप
isomorphous	समाकृतिक	शकमान्वा
isonomaly	समविसंगति	आइसोनोमेलि
isopach	समस्थूलता-रेखा	थावामान् लैरोन लैइ/ लैयि
isopach map	समस्थूलतामानचित्र, समस्थूलता मैप	अथावान् लैरोन लैइ/ लैयि
isostasy	समस्थिति	मान्खल
isostatic equilibrium	समस्थितिक साम्यावस्था	मान्खल चांमान्वा
isotherm	समताप रेखा	मान् मैशा लैयि
isotope ratio	समस्थानिक अनुपात	आइसोतोप चांदा
isotopic fractionation	समस्थानिक प्रभाजन	आइसोब्रॉपिक काय्थरकपा
isotropic	1. समानुवर्ती 2. समदैशिक	आइसोब्रॉपिक
isotropic fabric	समदैशित संविन्यास	आइसोब्रॉपिक लैचन

isthmus	1. स्थल-संयोजक, भूसंधि जलडमरूमध्य 2. इस्थमस, संकीर्णपथ (संकीर्ण संयोजक), तनुयोजी	ইথৎপল্লি
---------	--	----------

J

joint	जोड़, संधि (सं.) संयुक्त (वि.)	নুঙক্রক
juvenile water	मैग्मज जल	ইনুং তরৎ/ইনুং লাইজ
juxtaposition	सन्निधि, सान्निध्य	হকথংনবা

K

kainozoic era	नवजीव महाकल्प	কাইনোজোইক ইরা
kame	केम	উনখাঙ পল্লি
karst	कार्स्ट	শুনুনুংলম্মিং
key bed (=key horizons)	सूचक संस्तर	শক্তাক লৈরোল
kindly	संभाव्य शैल	পু-তিন্ণবা
kindred	संभाव्य शैल	পুতিন নুঙ
knoll	टेकरी	চাঁনাও
kryptocrystalline	गूढ-क्रिस्टलीय	পোৎত্রোংকুপ

L

lacustrine	সরোবরী	পাংলম
lagoon	লৈগুন	ইপাককোম/ পাংকোন
lagoon cliff	লৈগুনভৃগু	পাংকোন অয়ুংমায়
lagoon deposit	লৈগুননিক্ষেপ	ইপাককোম লৈপৈ
laired	পংকরুদধ	লৈকুৎ/লৈকায়
lake	झूल, সরোবর	পাং
lake-basin	झील-द्रोणी, झूल बेसिन	পাং-ইতুংফম
lake deposit	সরোবরীনিক্ষেপ	পাং লৈপৈ
lake-level	झीलतल	পাং ইমায়
laminar movement	স্তরীয়গতি	লৈনা-লৈচৎ
laminated	পটলিত, স্তরিত, স্তরিকাময়, স্তরিকায়িত	লৈনাতাবা/লারোনবা
lamination	1. পটল, স্তরিকা 2. স্তরিকায়ন, পটলন, স্তরণ	অপালৈরোন
land rock	লৈন্ডরাক	কংফাল নুঙ
landscape	दृश्यभूमि	লন্মিৎ/চিংয়া-তময়া/লৌবুক লমহাং
landscape marble	প্রকৃতিচিন্ত্রীসংগমরমর	লন্মিৎ নুঙ্টো
landslide	भूस्खलन	চিং-নিংখায়বা/ চিংনিংখায়বা
landslide lake	भूस्खलन-झील	চিংনিংখায়-পাং
landslide topography	भूस्खलनस्थलाकृति	চিংনিংখাই লৈমায়লোন
landslide track	भूस्खलनपथ	নিংখাইমরম

landslip	ভূসর্পণ	লৈকিহুবা
landward	অভিস্থল, স্থলোন্মুখ	কংফাললোম
lapis lazuli	লাজবর্দ	লেপিস-লাজুলি
large-grained	দীর্ঘকণিক	অপৌ-মরু
late-glacial	পশ্চহিমামানীযুগ	উন-চক-মৈ
latent	গুপ্ত	নুংগী/অরোংপা
latent energy	গুপ্তऊর্জা	নুংগী মতিং
latent heat	গুপ্তऊষ্মা	নুংগী মৈশা
lateral	পাশ্বর্ষ, পাশ্বিক, পাশ্বীয়	নাকচেপ/নাকয়েং
lateral axis	পাশ্বর্ষঅক্ষ	নাক-উংজৈ
lateral force	পাশ্বিকবল	নাক-শাফু
lateral moraine	পাশ্বিকমোৱেন, পাশ্বিকহিমোড়	নাক-উনবৈপল/মোৱেন
latitude	অক্ষাংশ, লেটীটুড	লেটিচুদ/অফেনপরিং
latitude correction	অক্ষাংশ-সংশোধন	লেটিচুদ চুমথোকপা
lava	লাবা	লৈপানহি
lava breccia	লাবাসংকোণাশ্ম	লৈপানহি-চিনাইনুঙ
lava-dam (-med) lake	লাবারুদ্ধঞ্জীল	লৈপানহিপল্লি পাং
lava eruption	লাবাতুদগাৱ	লৈপানহি কাপথোৱকপা
lava flood	লাবাপূৱ	লৈপানহি-ইচাও
lava flow plateau	লাবাস্তৱপঠাৱ	লৈপানহি-ইৱম ফাল
lava flows	লাবাস্তৱ	লৈপানহি-ইচেল
lava fountain	লাবাপুত্ৱাৱা	লৈপানহি-ইফুং
lava stream	লাবাসৱিত্তা	লৈপানহি ইৱম

layer	পরত, স্তর	লৈরোল
layered	স্তরিত	লৈরোল-নাইবা
layering	1. পরতন 2. দাৰলগানা	লৈরোলশেষা
leaching	নিষ্কালন	চুম্বা / চুমথবা
leaching of rocks	শৈলনিষ্কালন	নুঙ-চুম
lead ratio	সীসাঅনুপাত	লিড-ৰেসিও/মিশি চাংওন
lead thorium age	সীসাথোরিয়মআয়ু	লিড-থোরিয়ম চহী
lead uranium age	সীসায়ূৰেনিয়মআয়ু	লিড-য়ুরোনিয়ম চহী
lead uranium method	সীসায়ূৰেনিয়মবিধি	লিড-য়ুরোনিয়ম মেথদ
lee	প্ৰতিপবন	নুংশিংমরম
lee side	প্ৰতিপবনপাশ্বৰ্ভ	নুংশিংমরম
left handed	বামাবৰ্ত	ওইনা চাবী
legend	নিৰ্দেশিকা	লৈয়েকতাক
Lesser Himalayas	নিম্নহিমালয়, মধ্যহিমালয়	লেসৰ হিমালয়া/অনেশ্বা হিমালয়া
level	সমতলসুৰংগ, লেবল	অৰাং চাং/তেমমায়
levelling	1. তল-মাপন 2. সমতলন	তৈমমহনবা / অৰাং চাং ওনবা
levelling rod	সমতলনদণ্ড	লৈতেমচাংওন য়োংচৈ
level surface	1. ধ্বৈতিজপৃষ্ঠ, সমতলপৃষ্ঠ 2. সমবিভবপৃষ্ঠ	লৈতেম লৈমায়
ligament	স্নায়ু	তিংলি
lime	চূনা	শুণু

limestone	চূনাশম, চূনাপ্রস্তর, চূনাপত্থর	শুঁনু-নুঙ
line	1. রেখা 2. লাইন 3. দীর্ঘতন্তু	লৈয়ি
linear dune	রেখীয়মরু-টুঁবা	শাংতক লৈঙোয়পুঙ
line of dip	নতি-রেখা	মঙামলৈয়ি
line of flow	প্রবাহরেখা	চেছ লৈয়ি
liner	আস্তর, আস্তর, পরিচ্ছাদী	যুখন
liquefaction	দ্রবণ, দ্রাবণ	মহি-ওন
liquid	দ্রব	মহি
liquid limit	দ্রব-সীমা	মহি-পনটৈ
lithic unit	শিলীএকক	নুঙ-খুজিং
lithology	1. শৈললক্ষণ 2. আশিমকী, অশমবিজ্ঞান	নুঙলোন
lithosphere	স্থলমণ্ডল	নুঙলোনপান/নুংয়োম
littoral	বেলাঁচলী	ইপাকমান
littoral dune	বেলাঁচলীটিঁবা	ইপাকমান লৈঙোয়পুঙ
littoral zone	বেলাঁচল	ইপাকমান লমদম
lode	শিরানিক্ষেপ, লোড	লৈক্ৰক-মেন কান্ন- নুংশেমচাক
loess	লোএস	নুংশিংশেম লৈপৈ/ নুংশিং লৈপৈ
lost mountain	পরিবৃত্তপর্বত	লোস্ট মাউনতেন

lowland	নিম্নভূমি	লমনেম/অনেমলম
---------	-----------	--------------

M

macro	স্থূল, মহা, দীর্ঘ, গুরু	অপৌবা
macro crystalline	স্থূলক্রিস্টলীয়	অপৌ-পোৎত্রেং
macroscopic character	স্থূললক্ষণ	অপৌ-মওৎ/অপৌ মচৎ
mafic rock	মৈফিকশীল	মেফিক নুঙ
magma	মৈগমা	লৈনুং-হি
magmatic crystallization	মৈগমীয়ক্রিস্টলন	লৈনুংহি পোৎত্রেশেম
magnetic	চুম্বকীয়	য়োৎচাবীগী
magnetic compass	চুম্বকীয়দিকসূচক, চুম্বকী-কুতুবনুমা	য়োৎচাবীগী কোমপাস
magnetic declination	চুম্বকীয়দিক্‌পাত	য়োৎচাবীগী মায়ত্‌ই
magnetic dip	চুম্বকীয়নতি	য়োৎচাবীগী মঙাম
magnetic field	চুম্বকীয়ক্ষেত্র	য়োৎচাবীগী শউমফম/ য়োৎচাবী লমগন
magnetic profile	চুম্বকীয়প্রোফাইল	য়োৎচাবীগী নাকয়েং
magnetic separation	চুম্বকীয়পৃথক্করণ	য়োৎচাবীনা খায়দোকপা
magnetic survey	চুম্বকীয়সর্বক্ষণ	য়োৎচাবীনা থি-ছ্‌ম্বা
magnetism	চুম্বকত্ব	য়োৎচাবী-কাংলোন
magnification	আবর্ধন	চাওথোকহনবা/ পৌথোকহনবা

magnitude	1. परिमाण 2. कांतिमान	मचा-मराक/चांदम पाकचाओवा/अकनचां
major fold	मुख्यवलन	नुङ्कान अचोवा
major intrusion	दीर्घअंतर्वेधन	अचोवा नुङ्कजन/मपुङ्कओइवा नुङ्कजन
major joint	मुख्यसंधि	अचोवा नुङ्कक
mammal	स्तनधारी, स्तनी, स्तनपायी	खोमथकपा (थराइपान)
mammillary	स्तनाकार, चूचुकाभ	थाजिन/खोमजिन
mangrove	मेंग्रोव, गरान (बंगाली)	मेनग्रोव/इनू-उमं
mantle	प्रावार, मेंटल	मालेम-लैयाइ
map	नक्शा, मानचित्र, प्रतिचित्र	लैयाक
map pattern	मानचित्रपैटर्न	मैयाक-परम
mapping	1. मानचित्रण 2. भूमापन, प्रतिचित्रण	लैयाक-शेम्बा
marble	संगमरमर, मार्बल	मार्बल/नुङ्कौ
marginal	सीमांत, उपांतस्थसउपांत	मतাই
marine	समुद्री, सागरी	इपाक-इचाओगी
marine deposit	समुद्रीनिक्षेप	इपाकलैपै
marine erosion (erosion by sea)	समुद्रीअपरदन	इपा-खोथो
marine formation	समुद्रीशैलसमूह	इपाक-नुङ्कलोन
marine geology	सागरीयभूविज्ञान	अराइ लैशारोल
marine sand	समुद्रीबालू	अराइ लैण्डोय
marker	चिह्नक	शक्तक-खुदम

marker horizon	চিহ্নকসংস্কর	শক্তাক-লৈরোন/ শক্তাক পরিং
marl	মার্ল	শুনু-নম লৈতাননুঙ/মার্ল
marly	মার্লময়	শুনুচেন
marsh	কচ্ছ	পাংথি-কোমথি/কফুং
massif	গিরিপিন্ড, মৈসিক	নুংচীংজাও
massive	সংস্থূল, সংপুঁজিত, স্থূল	লুমজাও
massive rock	স্থূলশৈল	লুমজাও নুঙ
mass movement	বৃহৎসংচলন	লৈশা-নিংথায়বা
mass spectrometry	দ্রব্যমানস্পেকট্রমমিতি	মাস স্পেক্ট্রোমিট্রি
mass spectrum	দ্রব্যমানস্পেকট্রম	মাস স্পেক্ট্রম
mass wasting	বৃহৎক্ষরণ	লৈশা-কিছুবা
master joint	প্রধানসংঘি	পু-নুংক্রক
material	পদার্থ, সামগ্ৰী, বস্তু, দ্রব্য (সং.), ভৌতিক, দ্রব্যাত্মক (বি.)	পোংচাক
matrix	1. আব্বুহ, মৈট্রিক্স 2. আধাত্রী, মৈট্রিক্স	১. লৈথি ২. লৈচাক-লৈথি ৩. শিওম
matrix rock	মৃৎফাঁস্ফেটশৈল	লৈথি-নুঙ
matter	দ্রব্য, পদার্থ	পোংচাক
mature	পরিপক্ব, প্রৌঢ়	মপুঙফাৰা/হৈজিংফাৰা
mature river	প্রৌঢ়নদী	মপুংফাৰবা তুরেল
mature stream	প্রৌঢ়সরিতা	মপুংফাৰবা ইরম
meander	বিসৰ্প	থেকখোয়াবা
meander channel	বিসৰ্পবাহিকা	থেক-খোইবা ইরম

meandering	1. विसर्पण 2. विसर्पी	थेक-थोईवा
measure	माप, संस्तर	उनवा/नमउन
mechanical erosion	बलकृतअपरदन	अरेण खोनतोकथो/लेण- थोण-थो
mechanical weathering	बलकृतअपक्षय	अरेण काईथथो/लेण-काई- थो
median	1. मध्य, मध्यस्थ 2. माध्यिका, मीडियन	ममाय-खाय/मयाय-ताक
medium grain	मझोलादाना, मध्यमदाना	याईमरप-मरु
mega	1. स्थूल, गुरु, महा 2. स्पष्ट 3. नियुत (दशलक्ष)	अपौवा/अचौवा
megascopic	स्थूलाकार	चाउना उवा/पौना उवा
melange	1. मेलांज 2. बहुरंगी	मिणाञ्ज
melt	गलित (सं.), पिघलना, गलना (क्रि.)	शौदोकहि
melt water	पिघलाजल, हिम-जल	शौदोक-झेशिं
membrane	झिल्ली, झिल्लिका, कला	मप्राम
meridian	याम्योत्तर, ध्रुववृत्त	युंथाई-लैयि
mesa	मेसा	मेसा/लैतेम-तोनचिंदोण
mesh	1. जाली 2. जालाक्षि	खराय
mesh-structure	जालसंरचना	खराय-मानशकण्ण/खरायणुंश शकण्ण
mesozone	मध्यमण्डल	मयाई-लमतूप

metal	1. ধাতু 2. মৌলিকদ্রব্য	কোন/সেন
metalled road	পক্কীসড়ক	ইংগ্রি শিৎপা লম্বী
metallic	ধালু, ধাত্বিক	কোনগী/সেনগী
metallic ion	ধাত্বিক আয়ন	কোনগী আইওন
metallogenic epoch (=metallogenetic epoch)	ধাতুজননিক যুগ	কোনশেম চক
metallogenic province (=metallogenetic province)	ধাতুজননিকক্ষেত্র	কোন শেম লমদম
metamorphic	কায়াंतरणी, कायांतरित, कायांतरी	নুঙুনবগী
metamorphic assemblage	কায়াंतरী সমুচ্চয়	নুঙুনবগী মপৈ
metamorphic rock	কায়াंतरিত শৈল	নুঙুন নুঙ
meteor	উলকা	থরান-মচেৎ
meteor crater	উলকাগর্ত, উলকাক্রেটর	থরান-মচেৎ মৈথোং
meteoric iron	উলকালোহ	থরান-লৈথি য়োং
meteoric water	আকাশীজল	ইপান-লাইজ
meteorite	উলকাপিঁড	থরান-লৈথি
meteorite bomb	উলকাপিঁডবম	তরং পোকখায় মতুম
meteorite crater	উলকাপিঁডক্রেটর	থরান-লৈথি মৈথোং
meteorite impact	উলকাপিঁডসংঘটট	থরান-লৈথি শাফু
mica	অম্বক	নোংদার
micaceous	অম্বকী	নোংদার যাও
micaceous mineral	অম্বকীখনিজ	নোংদার নুঙশেমচাক

mica flake	অভ্রকপত্র	নোংদার মচেং
microfacies	সূক্ষ্মসংলক্ষণী	অপিক-অহিং শক্লোন
microfauna	সূক্ষ্মপ্রাণিজাত, সূক্ষ্মপ্রাণিতা	অপিকপা শা-ঙা
microfilm	মাইক্রোফিল্ম	মাইক্রোফিল্ম
microfossil	সূক্ষ্মজীবাশ্ম	অকুপ-হিং ওননুঙ
microfossil assemblage	সূক্ষ্মজীবাশ্মসমুচ্চয়	অকুপ-হিং ওননুঙ পুদিন
microfossil group	সূক্ষ্মজীবাশ্মবর্গ	অকুপ-হিং ওননুঙলুপ
microgranular	সূক্ষ্মকণিকাময়, সূক্ষ্মগ্রেনাইটী	অকুপ-মরু
micrograph	1. সূক্ষ্মলেখ 2. সূক্ষ্মকঁপলেখী 3. সূক্ষ্মআলেখী	অকুপ-মমি
micropaleontology	সূক্ষ্মজীবাশ্মিকী, সূক্ষ্মজীবাশ্ম বিজ্ঞান	অকুপ-হিং ওনুঙ-কাঙলোন
microphotograph	1. সূক্ষ্মফটোগ্রাফ 2. সূক্ষ্মদর্শীফটো	অকুপ-মমি
microscope	সূক্ষ্মদর্শী, মাইক্রোস্কোপ	মাইক্রোস্কোপ
microscopic	সূক্ষ্ম, সূক্ষ্মদর্শীয়, সূক্ষ্মদর্শনী	কুপশিং কুপ্পা
microsphere	সূক্ষ্মগোলক	অয়াম পীকত্র
microspheric juvenarium	সূক্ষ্মগোলকতরুণাবর্ত	মাইক্রোস্ফেরিক জুবেনেরিয়ম
microstructure	সূক্ষ্মসংরচনা	অকুপ-নুঙ শক
microwave	সূক্ষ্মতরংগ	অকুপ-ইপোম/ইপোম-কুপ

middle	मध्य	मयाई
middle band	मध्यपट्टी	मयाई कातुप/कातुप-याई
Middle Himalayas (=Lesser Himalayas)	मध्यहिमालय, लघुहिमालय	मयाई हिमालय
mid frequency response	मध्यआवृत्ति अनुक्रिया	याईमरप अनिकचां सल्लम
migrating dune	गतिमानटिब्बा	फमहोंलैण्डोयपुण्ड
migrating fluid	गतिशीलद्रव	अचैन-महि
mill	1. पेषणी, चक्की 2. मिल, कारखाना 3. हिमानीकूप	कोब्लु
mine	खान, खदान	थोंग
mine crater	खनिविवर, खनिक्रेटर	थोंगजिन/ थोंग मचिन
mine filling	खनिपूरण	थोंग-फुनचाक
miner	खनक	थोंग-मी
mineral	खनिज	नुण्डशेमचाक
mineral association	खनिजसाहचर्य	नुण्डशेमचाक चबुन
mineral belt	खनिजपट्टी	नुण्डशेमचाक परिं
mineral classification	खनिजवर्गीकरण	नुण्डशेमचाक कांलुप थायवा/ मचा थायवा
mineral cleavage	खनिजविदलन	नुण्डशेमचाक नुण्डुउरै
mineral deposit	खनिजनिक्षेप	नुण्डशेमचाक लैपै
mineral disintegration	खनिजविघटन	नुण्डशेमचाक कायथथौ
mineral dressing	खनिजप्रसाधन	नुण्डशेमचाक शेण्दोकपा
mineral fuel	खनिजईझन	नुण्डशेमचाक-शिण्ड

mineralization	খনিজীভবন, খনিজন	নুগুশেমচাক শেশ্বা
mineralized zone	খনিজীভূতক্ষেত্র	নুগুশেমচাক লৈফম
mineral kingdom	খনিজজগত্	নুগুশেম-পান
mineralogist	খনিজবৈজ্ঞানিক, খনিজজ	নুগুশেমচাক নৈনমী
mineralogy	খনিজিকী, খনিজবিজ্ঞান	নুগুশেমচাক কাঙলোন
mineral oil	খনিজতেল	নুগুশেমচাক থাউ
mineral ore	খনিজঅয়স্ক	কান্ন-নুগুশেমচাক
mineral species	খনিজজাতি	নুগুশেমচাক মখল
mineral vein	খনিজশিরা	নুগুশেমচাক লৈফুন
mineral zoning	খনিজমंडল	নুগুশেমচাক কাতুপ শেশ্বা
mine shaft	খনিকূপ	নুগুশেমচাক উতোং
mining	খনন	লৈকোৎপা
mining geology	খননভূবিজ্ঞান	লৈকোৎ-লৈশারোল
mining industry	খননউদ্যোগ	লৈকোৎ-খুংশাহৈবগী থবক
minor	1. লঘু, গৌণ 2. উপসারণিক, উপডিটমিনেণ্ট	অপিকপা/অকুপ্পা/হুহুবা
minor fold	গৌণবলন	অপিকপা নুগুকোন
mirror image	দৰ্পণপ্রতিবিম্ব	মিংশেল/শকমান্নবা-মমি
misinterpretation	অপনির্বচন	লান্ন-হনবা
mix	মিশ্রঘান (সং.) মিশ্র (বি.)	য়ান্নবা
mix crystal	মিশ্রক্রিস্টল	য়ান্ন পোৎক্রেং
mixed (volcanic) eruption	মিশ্রিত (জ্বালামুখীয) উদ্রগার	য়ানশিন-মৈকাপ
mobile	গতিশীল, চলিষ্ণু, চল	অরেংবা

mobile belt	गतिशीलपट्टी	अरेख्वा परिं
Mohs scale	मोज़मापक्रम	मोहगीं उनचां
moisture	नमी	इनिल
moisture content	नमीकीमांत्रा, नमीकाअंश	इनिल याओवगीं चां/याओचां
moisture equivalent	आर्द्रतातुल्यांक	इनिल चांदम
molar fraction	ग्राम-अणुकभिन्न	मोलार ह्रेफकसन
molasse	मोलासे	मोलोस
monadnock	मोनैड्नॉक	मोनोदरेक/उनखा लैपुण्ड
monoclinical	एकनतिक	नाम-णुम
monoclinical coast	एकनतिकतट	नामणुम-खोणुवान
monoclinical dip	एकनतिकनति	नामणुम-मणुम
monoclonal fold	एकनतिकवलन	नामणुम नुणुकोन
monolith	1. एकाश्म 2. मोनोलिथ	नुणुजाओ युष्ठी
monometallic	एकधात्विक	कोन-अमा/नाइतोम-कोन
moraine	मोरेन, हिमोढ	उनपै
moraine amphitheatre	हिमोढऐम्फिथियेटर	उनपै-थेल
moraine deposit	हिमोढनिक्षेप	उनपै-लैपै
moraine topography	हिमोढस्थलाकृति	उनपै-लैमायलोन
morphology	आकृतिविज्ञान, आकारिकी	शाओं-काणुलोन
mosaic	1. मोज़ेक 2. किर्मीर	पुनशिन-लैयेक
mother liquor	मातृद्रव, मदरलिकर	लेमखाकहि
mother lode	मातृशिरानिक्षेप, मातृलोड	कान्नपोणुचाकमपि

mother of pearl	मुक्तासीप	तमफा-मपि
mountain	प्रवत, पहाड	चिंजाओ
mountain ash (tree)	पर्वत-ऐश (वृक्ष)	चिंजाओ-उं
mountain building	पर्वतरचना	चिंजाओ-लैशेम
mountain building period	पर्वतोत्पत्ति-तल्प, पर्वतरचनाकल्प	चिंजाओ-लैशेम मतम
mountain glacier	पर्वतीयहिमनद	चिंजाओ-उनतुरेल
movement	1. गति 2. आंदोलन 3. संचलन	लेंबा
mud	पंक	लैथोम
mud breccias	पंकसंकोणाशम	लैथोम-चिन्नाइनू
mud capping	पंकछत्रक	लैथोम-लैथुम
mud lava	पंक-लावा	लैथोम-लैपानहि
mud mark	पंकचिहन	लैथोम-थुदम
mud volcano	पंकज्वालामुखी	लैथोम-मैचिओ
multiple dyke	बहुवेधीभित्ति, बहुवेधी-डाइक	युंफै-मपै
multiple fault	बहुलभंश	नुंतं मपै
multiple fissure	बहुविदर	नुंक्रक मपै
multiple intrusion	बहुअंतर्वधन	नुंजं मपै
murram	मुरम	मुरम (लैतान मखल अमा)
mush	मश	अपेत्पा/अथोत्पा
mushrooming	घनन	चेसुम-शावा
mushroom rock	छत्रकशैल	चेसुम-नुं

N

nannofossil	পরাসূক্ষ্মজীবাশ্ম	হিংওনকুপত্রিক
nappe	নাপে	নেপ/নেপি/মপাকলম/ থকইনথেল
native	1. প্রাকৃতিক, প্রাকৃত 2. স্বাভাবিক	অশেংবা/মহৌশা মহৌশাহৌ
native element	প্রাকৃততত্ত্ব	মহৌপোৎশেং
natrolite	নৈট্রোলাইট	নেট্রোলাইট
natural	1. প্রাকৃতিক, প্রাকৃত 2. স্বাভাবিক	মহৌশাগী (ওইবা)
natural coke	প্রাকৃতিককোক	মহৌশা অশেংমৈগনুঙ
natural fuel	প্রাকৃতিকইঁধন	মহৌশা শিঙ
natural gas	প্রাকৃতিকগৈস	মহৌশা মনিল
Nautiloidea	নাটিলোইডিয়া	নাওটিলোইডিয়া
Nautilus	নাটিলস	নাটিলস
near surface changes	উপপৃষ্ঠপরিবর্তন	লৈমাই নরুা হোংবা
nuck	1. গ্রীবা, গর্দন 2. কঁঠ	মঙক/ঙকশম/অচেংবা
needle	সুই, সূচী	য়েৎতুম/য়োৎ-তুম
needle ironstone	সূচীলোহাশ্ম	য়োৎ-তুম যোৎ-নুঙ
Neogene	নিয়াজীন (যুগ)	নিওজিন/অনৌচক
neogenic	নবজনিত	নিওজেনিক/অনৌচককী
neoholotype	নবআদিপ্ররূপ	অনৌহিংওনুং

neo-Jurassic	নব-জুরৈসিক	নিও-জুরাশিক/অনৌ জুরাশিক চক
neomineralization	নবখনিজন	অনৌ নুংশেম-চাকওং
Neo-Palaeozoic	নবপুরাজীবি	অনৌ পেলিওজোইক
neovolcanic	নবজ্বালামুখীয়	অনৌমৈচিঙ
neo-volcanism	নবজ্বালামুখীক্রিয়া	অনৌ-মৈগী চিংগী থৌওং/ অনৌ-মৈচিংথৌ
Neozoic	নিঅজোইক	অনৌ-চক/নৌ-চক
nephelinite	নেফেলিনাइट	নেফিলীনাইট
neutral fold	ন্যুটুলবলন	মহৌশাগী ওইবা নুঙকোন/ নুঙকোন
neutral line	উদাসীনরেখা	অচম্বা লৈই
neve	নেবে, কণহিম	নিভী/উনকন
nivated	নেবেকৃত	অকন-উনশেম/কনউনশেম
nodule	গ্ৰথিকা	মরুম-মান
nomenclature	নামপদ্ধতি, নামতন্ত্র	মীংথোনবা
non-conformity	অসমবিন্যাস	মান্দা লাচন (লৈরোনুঙ)
non-metallic	অধাত্বিক	য়োৎচাক-য়াওদবা কোন্চাক য়াওদবা
non-metallic mineral	অধাত্বিকখনিজ	য়োৎচাক-য়াওদবা নুঙচাক
non-tectonite	অটেক্টোনাइट	চিংশেমলোন নত্তবা/ওইদবা
norite	নোরাइट	নোরাইট

O

oasis	নখলিস্তান, মরুউদ্যান	লৈকংইয়েক/ওসিস/ লৈকংঈয়োল
oblate	1. লঘ্বক্ষ 2. চপটা	কোপাক
oblique	তির্যক্, তিরছা	অপৈ/অশেপ
oblique joint	তির্যক্ সংঘি	অপৈ নুংক্রক
obsequent	প্রত্যনুৱর্তী	ওফসিক্ৰেণ্ট
obsidian	আব্বসীডিয়ন	ওফসিডিয়ান
obtuse bisectrix	অধিককোণী দ্বিভাজক	ওবতুইজ বাইসেকট্ৰিস
ocean	মহাসাগর	অরাই
oceanic stratosphere	সাগরী সমতাপমंडল	ঈপাকথক্কী নোং কুয়োম
oceanite	অশোনাডট	ওসিনাইত
ochre	গৈরিক	লৈঙাং / লৈকক
offlap	অব্যাপ্তি	ইকুম লৈপৈ /ওফলেপ
offset	1. ঈতিজ বিস্থাপন 2. অঁফসেট 3. অঁপল্ৰব	চিংখায়/থৈনা/থৈদোক
offset deposit	অঁফসেট নিক্ষেপ	চিংখায়-লৈপৈ
oil	তৈল, তেল	থাও/ পেত্রোল
oil spring	তেল স্রোত	থাও ইফুং
Oliver filter	অলিৱৰ ফিল্টর	ওলিভর ফিল্টর
olivine	অঁলিৱীন	ওলিভিন
olivine basalt	অঁলিৱীন-বেসাল্ট	ওলিভিন বেসোল্ট
onlap	অতিব্যাপ্তি	ওনলেপ /ইকা লৈপৈ

ontogenetic recapitulation	व्यक्तिवृत्तिय पुनरावर्तन	जीव अनौवा शेमगंपा
oooid	अंडक	शुनूनमलैकूप/डुडुइद/ शुनूनमरम
oolite	1. अंडकाशम, ऊओलाइट 2. अंडुक	मरुमनुडु
oolitic ironstone	अंडकीय लोह प्रस्तर	योएरुमनुडु
oolitic texture	अंडकीय गठन	शुनु-नुडुज्जेरु नुडुचन
ooze	रिसना (क्रि.) 1. सिंधुपंक, निपंक 2. ऊज (सं.)	लैनां
opal	1. दूधिया पत्थर 2. ओपल	ओपाल
opalescence	दूधियापन, दूग्धिलता, उपलभासिता	ओपालेसेस/शङ्गोमपानमचु
opaque	अपारदर्शी, अपार्य	नुंपान-फाओद
open cast	विवृत खान	पानलैकोएं
ophitic	ओफाइटी	ओफाईतिक
optical anomaly	प्रकाशीय विसंगति	मङ्गल खेन-चाएं
optically negative	प्रकाशतः ऋण	ओपतिकेब्लि नेगेतिव
optically positive	प्रकाशतः धन	ओपतिकेब्लि पोजितिव
optic axial angle	प्रकाशिक अक्ष कौण	मङ्गल उएंजै काचिन
optic axial plane	प्रकाशिक अक्ष तल	मङ्गल उएंजै तेएंमाय
optic axis	प्रकाशिक अक्ष	मङ्गल उएंजै
orbicular	सकेन्द्रशल्की	कोइदान

order	क्रम, कोटि, घात मूलांक, समूहांक	मथं-मनाओ
order of crystallization	क्रिस्टलन-क्रम	पोएंवेरं शेश्वगी मथं- मनाओ
order of frequency	बारंबारता क्रम	तोयना थोकपा / थोकतुंबचांगी मथं-मनाओ
order of stability	स्थायित्व क्रम	चेश्निलकपगी मथं-मनाओ
order of superposition	अध्यासन-क्रम	मथं-मनाओ नाइनैलैरौनवा
ore	अयस्क	कान्न-नुण्डाक
ore bed	अयस्क संस्तर	कान्न-नुण्डाकलैरौन
ore body	अयस्क पिंड	कान्न-नुण्डाककि पोएंशक
ore developed	विकसित अयस्क	कान्न-नुण्डाक लौथोकपा
ore dump	अयस्क डम्प, अयस्क ढेर	कान्न-नुण्डाक पैंफम
ore-genesis	अयस्क-उत्पत्ति	कान्न-नुण्डाक मैहैरौल / हैरकलौन
ore geology	अयस्क भूविज्ञान	कान्न-नुण्डाक नुंशेमलौन
ore haulage	अयस्क संवहन	कान्न-नुण्डाक हौन
ore magma	अयस्क मैग्मा	कान्न-नुण्डाक याओ लैनुंही
ore reserve	अयस्क निचय	कान्न-नुण्डाक चां
ore shoot	अयस्क पिंड	कान्न-नुण्डाक मशां
ore zone	अयस्क ज़ोन	कान्न-नुण्डाक मफम
organic matter	जैव पदार्थ	अहिं पोएं-चाक
organic rock	जैव शैल	अहिं पोएं शेश्वा नुण्ड
organic sedimentary rock	जैव अवसादी शैल	अहिं पोएं लैहा नुण्ड

orientation	অনুস্থাপন, ফুর্বাভিমুখীকরণ	মায়য়োনলেপ
origin	উদ্গম, উদ্ভব, উৎপত্তি	হৌরকফম
original mineral	মূল খনিজ	মহৌশা নুংশেমচাক
ornamentation	অলংকার অলংকরণ, সজাবট	লৈতেংগী ওইবা
orogen	পর্বতজন	চিংশেম পরিং
orogenesis	পর্বতন	চিংশেম যৌওং
orogenetic cycle	পর্বতজননিক চক্র	চিংশেম্নোং খোংচং
orogenetic phase	পর্বতজননিক প্রাবস্থা	চিংশেম্নোং তাক্কক
orology	প্রবত বিজ্ঞান, পার্বতিকা	চিংশারোল
orthite	ওর্থাইট	ওরথাইত
orthoclase	ওর্থক্লেস, ওর্থক্লেজ	ওরথোক্লেজ
orthogenesis	ঋজুজনন নিয়তবিকাস	ওরথোজিনেসিস
orthorhombic	বিষমলম্বাঙ্ক	পাঙদিনবা / পাংতিনবা
orthorhombic system	বিষমলম্বাঙ্ক সমুদায়	পাংদিনবা কোল্লুপ
ortho-rock	মৈগমামূলক শৈল, আগ্নেয়মূলক শৈল	ওরথো-নুঙ
orthoschist	আগ্নেয়শিস্ট, ওর্থশিস্ট	ওরথো সিস্ট
orthosilicate	ওর্থসিলিকেট	ওরথোসিলিকেট
oscillate	দোলন করনা	হাইবা/তুং-মাং হাইবা
oscillation	দোলন	হাইবগী –যৌওং
Ostracoda	ওস্ট্রাকোডা	ওসত্রাকোদা
Ostrea	ওস্ট্রিয়া	ওসত্রিয়া

outcrop	दृश्यांश; अंशदर्शन	উবাফংবানুঙগীমমায়/মশা/ নুঙহাং
outcrop map	दृश्यांश मानचित्र	উবাফংবানুঙশিংগীলৈয়েক/ নুঙহাং লৈয়েক
outer Himalayas	बाह्य हिमालय	মপাহুংবা হিমালয়া
outer lamella	बाह्य पटलिका	মপাহুংবা কুয়োম/অপা – লৈরোল মখল
outlet	निर्गम, निकास	থোকফম
overburden	उपरिराशि, उपरिभार	থত্তা লৈবা লৈরোল/ লৈহাও
overfold	प्रतिवलन	হেন্জিন-নুংকোন
overgrowth crystal	अधिवर्धित क्रिस्टल	শৌগৎলকপা পোংত্রেং
overlap	अतिव्याप्ति अतिव्यापन	থক-থা ওন্নবা
overlying	उपरिशायी	মথক থংবা / মথত্তা লৈবা
overlying rock	उपरिशायी शैल	মথক থংবা নুঙ
over saturated rock	अतिसंतृप्त शैल	অশিনরাঙ-নুঙ
overthrust	अधिक्षेप	ইনখং-শাফু
overthrust fold	एधिक्षिप्त वलन, अधिक्षेप वलन	ইনখং-শাফু নঙকোন
overthrust sheet	अधिक्षेप आस्तर	ইনখং-নুংপানবা
overturned fold	प्रतिवलन	ইনু-নুংকোন
ox-bow lake	छाड़, छाड़न, चापझील	ওক্স-বো লেক /থাচেং শাবা পাং
oxide	ऑक्साइड	ওকসাইদ

oxidised zone

ऑक्सीभूत क्षेत्र

ওকসিডাই জোন

P

packing	সংকুলন, সম্পটন	পুনশিনবা
packing index	সংকুলনাক	পুনশিন খুংতাক
pahoehoe	রজ্জুলাবা, পাহোইহোই	পাহোহো
palaeobiogeography	পুরাজৈব ভূগোল	অরি-হিংকোং নৈনরোল
palaeobiology	পুরাজীববিজ্ঞান	অরি-হিং কাংলোন
palaeobotanical	পুরাবনস্পতীয়, পাদপাশ্মীয়	অরি-পাশ্বী কাংলোন
Palaeocene	পুরীনূতন, পৈলিয়োসীন	পালিওসিন
palaeoclimate	পুরাজলবায়ু	অরি-নোংজু-নুংশা
palaeoclimatology	পুরাজলবায়ুবিজ্ঞান	অরি-নোংজু-নুংশা নৈনরোন
palaeoecological	পুরাপারিস্থিতিক	অরি অকোয় নৈনকাংলোন
palaeoecologist	পুরাপারিস্থিতিবিজ্ঞ	অরি অকোয় কাংলোন নৈশ্বমী
palaeoecology	পুরাপারিস্থিতিকী	অরি অকোয়বগী কাংলোন নৈশ্বমী
Palaeogene	পৈলিয়োজীন	পেলিওজিন
palaeogeographic map	পুরাভৌগোলিক মানচিত্র	অরি অফোং লৈয়েক
palaeogeography	পুরাভূগোল	অরি অফোংরোরোল
palaeolatitude	পুরাঅক্ষাংশ	পেলিওলেতিচুদ
palaeomagnetic	পুরাচুম্বকীয়	অরি য়োৎচাবী
palaeomagnetism	পুরাচুম্বকত্ব	অরি য়োৎচাবী-কাংলোন

palaeontographical	जीवाश्मवर्णनात्मक	अरि-हिं०न/लाईयेक
palaeontological	जीवाश्मीय, जीवाश्म	हिं०न-नु०उ०न लोन
palaeontological facies	जीवाश्म-संलक्षणी	हिं०न नु०शक
palaeopathology	पुराविकृतिविज्ञान	अरि लाई०२ कांलोन
palaeopedology	पुरामृदाविज्ञान	अरिलैशा-लैहा० कांलोन
palaeostructure	पुरासंरचना	अरि नु०शक नु०उ०न
palaeotemperature	पिराताप, पुरातापमान	अरि मैशा खे०नचां/ अरि मैशाचां
palaeothermometry	पुरातापमिति	अरि मैशाचां०न
Palaeozoic Era	पुराजीवी महाकल्प, पैलियोज़ोइक महाकल्प	पेलि०जोइक ईरा/अरिचक
palaeozoology	फ़ॉसिल-प्राणिविज्ञान, प्राणिअश्मविज्ञान	अरि शारम कांलोन
palanthropic	पूर्वमानव युगीन	पेलानथ्रोपिक
palaeogeographic distribution	पुराभूगोलिक वितरण	अरि लैथकलोन- शन्दोअकलोन
palaeogeography	पुराभूगोल	अरि लैथकलोन
palaeogeologic maps	पुराभूवैज्ञानिक मानचिक्ता, पुराभूवैज्ञानिक मैप	अरि लैशारोन लैयेकशिं
palaeogeology	पुराभूविज्ञान	अरि लैशारोन
paleomorphous	पुरारूपी, आदिमरूपी	अरि शक०२
paleovolcanism	पुराज्वालामुखी क्रिया	अरि मैगी चिं थो०२/अरि मैचिं०२
palette	पैलेट	पेलि०टि
palimpsest structure	मूलावशेषी संरचना	ननशिन-नु०शक

palingenesis	পুনর্ভবন, পৈলিনজেনেসিস	লৈনুং-মহী শেশ্বা/লৈনুংহী
palinspastic	পুরাকৃষ্ট	পেলিনসপেতিক
pallial	প্রাবার	পেল্লিএল
palynology	পরাগাণু বিজ্ঞান	পেল্লিনোলোজী
pan	দৃঢ়পটল	খাং-মান লৈকুং
panautomorphic granular	পূর্ণস্বরূপী কণিকাময়	পানওটোমোরফিক গ্রেনুলার
panidiomorphic	পূর্ণস্বরূপী, সর্বস্বরূপী	পেনিদাইওমোরফিক
paraffin	পেরাফিন	পেরাফিন/খোইরু
paraffin-base petroleum	পেরাফিন আধারী পেট্রোলিয়ম	পেরাফিন-বেজ- পেট্রোলিয়ম/খোইরু-নম নুঙথাউ
paraffin coal	পেরাফিন কোয়লা	পেরাফিন কোইল/ খোইরুয়াউ মৈতালনুঙ
paraffin wax	পেরাফিন মোম	পেরাফিনরেক্স/ খোইরু
paragenesis	1. ক্রমিক সহজনন 2. পরাজনন	নুঙলেমচাক্কী কাইদ-পরিং
parageosyneline	গৌণ ভূঅভিনতি	অকোংনুং লৈকুং
paralic	তচামি ভূঅভিনতি	অকোং-অরাইয়ান্ন লৈপৈ/ পেরালিক
parallel banded	সমান্তর পট্টিত	মান্ন পরিং কাখল
parallel fold	সমান্তর বলন	মান্ন পরিং নুঙকোন
parallel growth	সমান্তর বৃদ্ধি	মান্ন পরিং শাহৌ
parallel unconformity	সমানান্তর বিষমবিন্যাস	মান্ন পরিং মান্দ লৈরোন লাচন/পরিংনাই মান্দ লৈরোন লাচন

parameter	1. প্রাচল 2. অঁত: খঁডী অনুপাত, পঁরামীটর	ওঁন্নচাং-লমট্খৈ/ ওঁন্নচাং
paramorphism	পঁরাকায়ান্তরণ	মপান শকহোং/শকপানথোং
para-ripples	পঁরা ঊর্মিকা	ইপোম মান
para-rock	অবসাদাঁতরী শঁল, পঁরা শঁল	লঁরোন শাঁহৌনঙ
parasite cone	গৌণ শংকু	উতাংবি লারঁ/তাংজ-লারঁ
parasitic lava flow	গৌণ লাভা প্রবাহ	তাংজ লঁপানাই ঞঁচেল
paratectonic recrystallization	পঁরাবিতর্নিক পুন: ক্রিস্টলন	চিংশেমলম হন্ন- পোৎক্লেংশেম
paratype	অপরপ্ররূপ	পেরাতাইপ/নরু-মখন
parautochthonous	অপস্বস্থানিক	মহৌশেম-মান/ পেরাওতোচথোনস
particle	কণ	পোৎকুপ
particle number	কণ সংখ্যা	পোৎকুপ শিংকক
particle shape factor	কণাকৃতি গুণাঁক	পোৎকুপ শাঁওং মচাক
parting	1. বিসঁধি, বিভাজন 2. অবাঁতরস্তর 3. অপরজতন	উরঁমান/পারতিং
pass	1. দৌর, পারণ, পাস 2. দরাঁ 3. খনি শূট	ফাওবা / পাস
passage bed	সঁক্রমণ স্তর	পেসেজ বেদ/ লঁরোনলম্বী
passage facies	সঁক্রমন সঁলক্ষণী	পেসেজ ফেসিশ/ অপুন শকলোন লম্বী

pavement	1. कुट्टिम 2. खनिकुट्टिम	खोङलस्यी/खोङलम / पेवमेन्ट
pay dirt	आढय मृदा	पे दारट / कान्नपोङ्चाकलम
pay gravel	आढय ग्रैवेल	सनाचेन-नुङ्गचाक
pay ore	आढय अयस्क	शेन्दाङकान्न/ शेन्दाङलै- नुङ्गशेमचाक
pay shoot	आढय अयस्क पिंड	पे-सुट/ शेन्दाङ कान्न नुङ्गशेमचाक नुङ्ककफुल
pay streak	लाभकर रेखा, आढय रेखा	शेन्दाङलै (कान्न) नुङ्गशेमचाक खोङलम /मरील
peak	शिखर	चिङ्दोल
pearl	मुक्ता, मोती	तम्हा/पाल
peat	पीट	पिट
peat bed	पीट संस्तर	पिट लैरौन
peat coal	पीट कोयला	पिट कोह्ल
peat coke	पीट कोक	पिट कोक
peat moor	पीट मूर	पिट मूर
pebble	गुटिका	नुङ्गाक
pebble bar	गुटिका रोधिक	नुङ्गाक पल्लि
pebble mill	गुटिका पेषणी	नुङ्गाक कोल्लु
pebbling	1. गुटिका चित्रण 2. गुटिकायन	नुङ्गाक शेषा
pebbly sand	गुटिकामय बालू	नुङ्गाक लैङ्गोई
pedestal rock	पीठिका शैल	फस्त्राक नुङ्ग
pedicle	वृंतक	पेडिकल

pedicle opening	वृंतक-मुख	पेडिकल मखूल
pediment	पेडिमेंट	शिंखोथं लैरौल
pedimentation	पेडीमेन्टीभवन, पेडीमेन्टन	शिंखोथं लैरौल शेश्वा
pedion	पेडियन	पेदिओन/नाइतोम माय
pedocal	पेडोकल	लमगं लैहाओ
pedogenesis	मृदाजनन	लैहाओ-महौ
pedogenic	मृदाजनिक	लैहाओ होइफम ओइवा/ लैहाओफम
pedogeography	मृदा-भुगोल	लैहाओ लेशा नैनरौन / लैहाओ शन्दोकलौन
pedologist	मदाविज्ञ. मृदावैज्ञानिक	लैहाओ नैनमी
pedometer	पद गणित्र	लमदाओ ओन्न खुंलाइ/लमओन खुंलाइ
pedomorphism	चिरडिंभता	लैहाओशेम थौओं
pedozol	पेडोजोल	पेदोजौल
pedozolization	पेडोजौलीभवन	पेदोजौलाइजेसन/ पेदोजौल ओनवा थौओं
peep-sight alidade	द्विवीक्षी एलिडेड, द्विवीक्षी द : श्रिखक	पिप शाइद एलिदेट
perched beach ridge	दुः स्थित पुलिन कटक	तोथं-खोथवान चिंशां/परश बिच रिज
perched cirque	दुः स्थित सर्क	परच सरक
perched ground water	दुः स्थित भौमजल	तोथं-इनुं लाइज
perched stream	दुः स्थित सरिता	तोथं-ईचेल
perched water table	दुः स्थित भौमजलस्तर	तोथं-इनुं फाल

percolate	রিসনা, স্রবণ	যুবা /হোবা /ফাওবা
percolating	অন্ত: সাবী	যুথরকপা/ফাওথরকপা
percolation	অন্ত: স্রবণ	যুথরকপা/কাইথরকপগী
percolation rate	অন্ত: স্রবণ দর	যুথচাং/ফাওথচাং
perennial	1. বহুবর্ষী, চিরস্থায়ী 2. বারহমাঙ্গী; সদানীর	কুমকাংদবা /কুম্বী কালেন নাইদবা /চহি চুপ্পা
perennial drainage	চিরস্থায়ী অপবাহ	কুম কাংদ খোংলম
perfect	1. যথাতথ 2. আদর্শ 3. পূর্ণ, পরিপূর্ণ	মপুং ফাবা
perfect cleavage	পরিপূর্ণ বিদলন	মপুং ফাবা নুঙউটৈ
perfect crystal	পূর্ণ ক্রিস্টল	মপুং ফাবা পোংক্লেং
perforate coral	সঙ্কিদ্ধ প্রবাল	অহো-পোহাল
perforated disc	ঙ্কিদ্দিল চক্রিকা	অহো-কোইপাক
perforated tapes	ঙ্কিদ্দিত ফীতা, ঙ্কিদ্দিত টেপ	অহো-পোয়াং
pericapsular protoplasm	পরিসংপুটী জীবদ্রব্য	পেরিকেপসুলার প্রোটোপ্লাজম
periclinal	পরিনতিক, পরিমত	অঙম পাংদিং মান্নবা
pericline	পেরীক্লাইন	অঙম পাংদিং
peripheral moraine	পরিধীয় হিমোড	মতাই উনপৈ
peristome	পরিমুখ, পেরিস্টোম	পেরিসতোম
perlite	পর্লাইট	পর্লাইট
perlitic	মুক্তাভ দরারী, পরলিটিক	পর্লাইটিক
perlitic structure	পর্লিটিক সংরচনা	পর্লাইট নুঙশক
permafrost	স্থায়ী তুষার ভূমি	উনখা-থাবা লৈরোন

permanent solfatara	স্থায়ী গৈসমোচী জ্বলামুখী	পারমেন্টে সোলফাতারা
permeability	পারগম্যতা	ফাওহনচাং
permeability coefficient	পারগম্যতা গুণাংক	পরমেরিলিতি কোইফিসিয়েন্ট/ ফাওহনশিংতাক
permeability curve	পারগম্যতা বক্র	ফাওহনয়াই লৈয়েক
Permian	পর্মিয়ন	পারমিয়ান
perpendicular slip	লম্ব সর্পণ	চপয়ুং-নাস্থ/য়ুং-নাস্থ
perpendicular throw	লম্ব-পাত	চপয়ুং হুগ্ন
persilicic rock	অধিসিলিক শৈল	নুংহৌনম নুঙ
perthite	পর্যাইট	পরথাইট/অপুন পোংক্লুং শাথৌ
pervious	প্রবেশ্য	ফাওয়া
pervious bed	প্রবেশ্য সংস্তর	ফাওয়া লৈরোন
perviousness	প্রবেশ্যতা	ফাও য়াহনবা
pervious stratum	প্রবেশ্য স্তর	ফাও য়া লৈচন
petrification	অশ্মন, অশ্মীভবন	নুঙ-ওনবা
petrified	অশ্মীভূত	নুঙ-ওলহনবা
petrified wood	কাষ্টাশ্ম	নুঙ-ওল্লউ/উওল-নুঙ
petrochemistry	শৈল-রমায়ন	নুঙ-পোৎচাকলোন
petrofabric	শৈল সংবিন্যাস	নুঙ লৈচন
petrofabric analysis	শৈল সংবিন্যাসী বিশ্লেষণ	নুঙ লৈচন নৈনবা
petrogenesis	শৈলজনন, শৈলোৎপত্তি	নুঙহৌলোন
petrogeny	শৈলজননিকী	নুঙহৌ

petrographer	শৈলবেত্তা	নুঙ-নৈনমী
petrographic microscope	ধুবণ-সূক্ষ্মদর্শী	নুঙয়েংমাইক্রোসকোপ
petrography	শৈলবর্ণনা	নুঙ নৈনরোল
petroleum	পেট্রোলিয়ম	লৈনুংথাও /নুঙহী/নুঙথাউ
petroleum geology	পেট্রোলিয়ম ভূবিজ্ঞান	নুংহী-লৈশারোল/ নুঙথাউ লৈশারোন
petroliferous	পেট্রোলিয়মধারী, পেট্রোলিয়মময়	নুঙ-য়াওবা /য়োৎ-য়াও নুঙ
petrological	শৈলবিজ্ঞানসংবন্ধী, শৈলবৈজ্ঞানিক	নুঙ-কাংলোনগী
petrology	শৈলবিজ্ঞান, শৈলিকী	নুং-কাংলোন
phacolity	ফৈকোলিথ	মীৎমান লৈনুং-নুঙ
phaneric	দৃশ্যক্রিস্টলী	অপৌনুঙ
phaneritic	দৃশ্যক্রিস্টলী	অপৌনুঙগী
phanerocryst	দৃশ্যক্রিস্টল, ফৈনরোক্রিস্ট	অপৌ-পোৎক্লেং/ পোৎক্লেংবৌ
phanerocrystalline	দৃশ্যক্রিস্টলী	অপৌ-পোৎক্লেং
Phanerozoic eon	দৃশ্যজীবী মহাকাল	ফেনরোজোইক ঈওন
phenoclast	ফেনোক্লাস্ট	অপৌ-নুঙচেৎ
phenocryst	লক্ষ্যক্রিস্টল	অপৌ-পোৎক্লেং
philosopher's stone	পীরস পত্থর, পারসমণি	ফিলোসোফরসইসতোন
phonolitic trachyte	ফোনোলাইটী ট্রেকাইট	ফোনোলাইতিকট্রেকাইট
phosphatic	ফাওস্ফেটী	ফোসফেতিক
phosphoresce	স্ফুরদীপ্ত হোনা	উপুম-ঙান(ফোসফোরেনস)

photoclinometer	ফোটোনতিমাপী	ফোতোক্লাইনোমিটার
photogeologist	ফটোভূবৈজ্ঞানিক	মমি লৈশারোন কাংলোনমী
photogeology	ফটোভূবিজ্ঞান	মমি লৈশারোন
photogrammetry	ফটোগ্রামমিতি	মমি ওন্ন কাংলোন
photomap	ফটো-মানচিত্র	মমি লৈয়েক/ লৈয়েক মমী
photomosaic	ফটোমোজ়েক	মমি পুনশিন লৈয়েক
photo mosaic index	ফটো-মোজ়েক সূচক	মমি পুনশিন লৈয়েক
photomultiplier output	প্রকাশ ইলেকট্রান সংবর্ধক উত্পাদ	মমি য়ামখং উংখোক
phragmocone	আবৃতশংকু	ফ্রোগমাকোন
phreatic cave system	অধোভৌমজল গুহাতন্ত্র	ইনুং তরংকোনলৈহৌ
phreatic cycle	অধোভৌমজল চক্র	ইনুং তরংকোনলাংওন
phreatic decline	অধোভৌমজল পতন	ইনুং তরংকোনতথ
phreatic eruption	ভৌমপংক উদ্ধেদন	ইনুং তরংকোনইনিল কাপথোক
phreatic explosion	ভৌমপংক বিস্ফোট	ইনুং তরংকোনইনিল পোকখায়
phreatic fluctuation	অধোভৌমজল উচ্চাবচন	ইনুং তরংকোনইমায়হোং
phreatic groundwater	অধোভৌমজল	তরংকোনলৈনুং ঞ্শিং
phreatic high	উচ্চ অধোভৌমজল স্তর	ইনুং তরংকোনইপাই-তোন
phreatic low	নিম্ন অধোভৌমজল স্তর	ইনুং তরংকোনঅনেম ইমাই
phreatic rise	অধোভৌমজল উত্থান	ইনুংফান ইকা
phreatic zone	অধোভৌমজল মंडল	ইনুং তরংকোনজগা
phreatomagmatic eruption	অন্তর্ভীম মৈগমী উদগার	ইনুং তরংকোনলৈনুং-হী কাপথোক

phylogenetic changes	जातिवृत्तीय परिवर्तन	মালাম শকহোং
phylogenetic connection	जातिवृत्तीय संबंध	লাংওন মরিশম
phylogenetic differentiation	जातिवृत्तीय विभेदन	লাংওন ইখায়
phylogenetic form	जातिवृत्तीय रूप	লাংওন শকওং
phylogeneticist	जातिवृत्तविज्ञानी	লাংওন পুরারী নৈন্নসী
phylogenetic relationship	जातिवृत्तीय संबंधत्व	লাংওন মরি
phylogenetic system	जातिवृत्तीय तंत्र	লাংওন লুপ
phylomorphogenetic series	जाति-संरचना विकासी श्रेणी	লাংওন শকহোং পরিং
physical hydrography	भौतिक जलवर्णना	হকলোন লাইজ লৈয়েকলোন
physical parameter	भौतिक प्राचल	হকলোন উন্ন চাংকক
physical weathering	भौतिक अपक्षय	হকলোন নোংথাঙচায়
physic-chemical geology	भौतिक रसायनिक भूविज्ञान	হকলোন পোংচাকলোন লৈশারোন
physiographic	भूआकृतिक	হকলোন অকোংলোনগী
physiographic cycle	भूआकृतिक चक्र	হক-অকোংলোন লাংওন
physiographic old age	भूआकृतिक वार्धक्य	হক-অকোংলোন অরিবা
physiographic youth	भूआकृतिक तारुण्य	হক-অকোংলোন অনৌবা
phytogenic	पादपजन्य, पादपजनित	ফাইচোজেনিক /পাশ্বী
phytogenic dune	पादपकृत मरुटिब्बा	পাশ্বী পান –লৈঙোয়নুঙ
phytoplankton	पादपप्लवक	কোয়টাউ-হিংকুপ পাশ্বী
piedmont lake	गिरिपद झील	চিংয়া-পাং

piedmont plain	गिरिपद मैदान	चिंया-तमपाक
piercement dome	संस्तरवेधी गुम्बद	नुंहो-लैपुण्ड
piercement fold	संस्तरवेधी वलन	नुंहो-नुंकोन
piercing fold	संस्तरवेधी वलन	इनखं लैकौन
piezocrystallization	दाब क्रिस्टल	अनम पोएंब्रेएं-शेम
piezoelectric crystal	दाब विद्युत् क्रिस्टल	अनम नोएंखां पोएंक्रेएंबौ
piezometric gradient	दाब प्रवणता	अनमउन-अहोएंचां
pig	पुग	पिक/योएंथि
pig iron	कच्चा लोहा	योएंथि योएंचाक
piles of nappe	नापे पुंज	नेप मपै/तकखं लैशा मपाक मपै
piles of plates	पट्टिका पुंज	मपाक मपै
pillowed greenstone	शिरोधानी हरिताश्म	मोनमान –अशंनुं
pillowed structure	शिरोधानी संरचना	मोनमान –नुंशक
pillow lava	शिरोधानी-लावा	लैपानहि मोनमान नुं
pinacoid	पिनेकाँड	पिनाकोईद/तोम-माय
pinch	1. संकोचन 2. पिंच, चिमिट 3. अतिव्यापन दोष	खुंछप/अचेंलगम
pinching and swelling	संकोचन एवं स्फीतन	अचें अमशुं अपोण्ड
pinch out	संकोची लोपन	तेतंते/चेण्डुशिल्लगा तंपा
pinnacle	शिखरिका	येंतुम मान/तुमखं-पुं
pinnacle	पिच्छिका	उचेक-मतु मानवा
pipe	1. नल, नाल, नली, नलिका 2. पाइप	उतोएं

pipe-amygdules	নাল বাতামক	উতোং অফুন কূপহো; উতোং অফুন অহোচা
piracy	অপহরণ	হুবা
pisolite	পিসোলাইট	মরুমশৌশুনুঙ
pisolitic structure	পিসোলাইটী সংৰচনা	মরুমশৌশুনুঙ নুংশক
pit and mound structure	গর্ত পিঁডক-সংৰচনা	কোংকুং লৈপুং নুংশক
pitch	1. পিচ 2. ডামর 3. চুড়ী অঁতৰাল 4. তারত্ব 5. অক্ষনতি 6. অঁতৰাল	পিছ
pitch coal	পিচ কোয়লা	অখাক মৈতাল নুঙ
pitching	পিচ কৰনা, পিচ হোনা, অক্ষ নমন	লঙবা
pitching anticline	নতাক্ষ অপনতি, অক্ষনমনী অপনতি	ঙমথ লৈকোন
pitch ore	পিচ অয়স্ক	পিটছ ব্লেন্দ/কান্নাপোংচাক উরানিনাইট
pit coal	খান-কোয়লা	মৈতাল নুঙ
pivotal axis	ধুরীগ্রীয অক্ষ	উংনা পুংজৈ
pivotal fault	কীলকঙ্গশ	পৈথ-নুঙতং
placer deposit	প্লেসর নিক্ষেপ	চেছ নুংচাক লৈপৈ
planar flow structure	তলীয় প্রবাহ সংৰচনা	পাকতক ঙ্গেচেলগী নুঙশক
planar structure	তলীয় সংৰচনা	অপাকপা নুংশক
planation	সমতলন	লৈতেমবা

plane of maximum shear	उच्चतम अपरूपण तल	अहेन लैखाय लैतेम
plane of projection	प्रक्षेपण-तल	कापथोक तेम्माई
plane of stretching	तानन दल	चिंथोरुवा तेम्माई
plane of symmetry	सममिति तल	नाकमान्नावा तेम्माई
plane of weakness	दुर्बलता तल	अशोनतेम्माई
plane surface	समतल पृष्ठ	मान्नावा तेम्माई
plane table	सर्वेक्षण पट्ट, प्लेन टेबुल	तेम्माई-फान
planispiral	तलसर्पिल	फैजा-शावा
planispiral rectilinear	तलसर्पिल सरलरेखीय	फैजा चूमचंग
planktology	प्लवकविज्ञान	हिंताओ नैनरोल
plankton	प्लवक	हिंताओ
planktonic foraminifera	प्लवकी फोरामिनीफेरा	फोरामिनीफेरा हिंताओ
planktonic microfossil	प्लवकी सूक्ष्मजीवाश्म	हिंताओ हिंरूप हीङ्गुनुङ्ग
planktonic shell	प्लवकी कवच	हिंताओ-मकु
plan view	प्लान दृश्य	लैमाई लैतेम मिंयेंग
plasticity index	सुघट्यता सूचकांक	प्लाष्टिशिती इन्देक्क/अनपचांग
plastic limit	सुघट्य सीमा, प्लास्टिक सीमा	अनपलोईचांग
plastic resistance	प्लास्टिक प्रतिरोध	प्लाष्टिक रेजिसतेनस्
plate	1. पट्टिका 2. आधार पट्टिका 3. प्लेट 4. ऐनोड	मपाक

plateau	प्लेटो पठार	लैतेम-लमदोएं
plateau glacier	पठारी हिमनद	लैतेम-लमदोएं उन- तुरेन
plateau magma type	पठारी मैग्मा प्ररूप	नुंहै-फान
platform	वेदी, प्लेटफार्म	फमपाक
platinum luster	वेदी संलक्षणी	प्लाटिनम अरं-चां
platy	1. पट्टकित, सपाट, चपटा 2. पट्टिकाविदली	पाङ्ककपा
platy-flaggy	पट्टकित-पट्टियामय	पाकतक-थातक लैरौन
platy structure	पट्टकित संरचना	पाकतक नुंशक
playa	प्लाय	लैकंला लैकुं
playa lake	प्लाय झील, प्लाय सरोवर	प्लाय पां/लैकंलागी पां
play of colours	वर्ण विलास	मचु-महोएं
Pleistocene epoch	अत्यंतनूतन युग	प्लाइस्टोसिन मतम
pleochroic	बहुवर्णी	मचुखेनालोक
pleochroic halos	बहुवर्णी परिवेष	मचुयामथोक थवी
pleochroism	बहुवर्णता	मचुयामथोक
pleura	1. फुफ्फुसावरण 2. पार्श्वक, परिफुफ्फुस, प्लूरा	यां-मशाय (मशों)
pleural	फुफ्फुसावरणी पार्श्व	यां-मशायगी
pleural angle	पार्श्व कोण	मशाय खुनिंथेक

plica	1. वलिक 2. प्रवलन	प्लिका
plicate	प्रवलित, वलिकीय	प्लीकेट/ह्माइगुम्मा लैकोन मशुपमशुपपा
plicated	प्रवलित	मशुप-मशुपपा
placation	प्रवलन	लैकोनवा/पेलहनवा
Plinian activity	प्लीनीई सक्रियता	प्लीनियान थोउं
Pliocene epoch	अतिनूतन युग	प्लाईओशिन मतम/तांमिद
plotted	आलेखित	ईशिनवा /थोङ्चिनवा
plucking (of rocks)	उत्पाटन	लौथोकपा (नुङ्)
plug dome	प्लग गुम्बद	प्लग डोम/मैगी चिं लैबुं
plumbing	नलकर्म	ङ्शिं उतोतेशेमवा
plunge	1. अवनमन 2. निमज्जन	मङ्म चां/युंशिनवा
plunge pool	प्रपात-कुंड	ङ्शिं चाईवीकोम
plunging cliff	निमज्जी भृग	युंशिनवा मङ्म चिंमाई
plunging fold	अवनपनी वलन	युंशिन नुङ्कोन
plunging nappe	अवनमनी नापे	युंशिन लोनशिन नुङ्पाक
plunging syncline	अवनमवी अभिनति	युंशिन-ओनशिनङ्मम
pluton	प्लूटॉन	अरुनुङ्गयेप
plutonic association	वितलीय साहचर्य	अरु नुङ्ग मपुन
plutonic cognate ejecta	वितलीय सजात बहिःक्षेप	लैनुं-कापथोकपों
plutonic earthquake	वितलीय भूकंप	अरु—युहा-हावा
plutonic fabric	वितलीय संविन्यार	अरुनुङ्ग लैचन
plutonic ore deposit	वितलीय अयस्क निक्षेप	अरुनुङ्ग काननुंचाक मपै

plutonic plug	वितलीय प्लग	लैनुङ्कोक
plutonic provenance	वितलीय उद्गम	अरुनुङ्ग—हौरकफम
plutonic rock	वितलीय शैल	लैनुङ्ग-मैशेम-नुङ्ग/ अरु नुङ्ग
plutonic theory	मैग्मज सिद्धान्त	अरुनुङ्ग यान्त्रा
plutonism	मैग्मी संक्रिया	अरुनुङ्ग शेमलोन
plutono- metamorphism	वितलीय कायांतरण	अरु नुङ्ग शकउना थौदौ
pneumatic concentration	वातीय सान्द्रण	मनिलशेम-थौदौ
pneumatic conveying	वातीय संवहन	नुंशिङ्ग पु पोङ्गशक/ नुंशिङ्ग पोङ्गफम होङ्गहनवा नुङ्गचाक
pneumatolysis	वाष्पखनिजन	न्युमातोलाहिसिस/मनिल- कान्न-नुङ्गशेम
pneumatolytic	उष्णवाष्पीय	न्युमातोलाहिसिस/मनिल- कान्न-नुङ्गशेमगी नुङ्गचाक
pneumatolytic metamorphism	उष्णवाष्पीय कायान्तरण	मनिल-नुङ्गशकउन
pneumatolytic phase	उष्णवाष्पीय प्रावस्था	मपङ्ग-मनिल पुनफम
pneumatectic	वाष्पमैग्मी	निउमातेकतिक
pneumatectic deposit	वाष्पमैग्मी निक्षेप	निउमातेकतिक दिपोजिट/मनिल लैपै
podsollic soil	पाँडसॉली मृदा	उमङ्ग लैहाओ
podsolised soil	पाँडसॉली भूत मृदा	उमङ्ग लैहाओ
podzolization	पाँडजोलीभवन	उमङ्ग लैहाओ शेमवा

poikilophitic	লঘুক্ৰিস্টল অঁতৰ্বেশী, প্ৰাঁয়কিলিটিক	পোইকিলিটিক/নুঙ ওৎমখল পুন্নায়েপশিন
poikilophitic texture	প্ৰাঁয়কিলিটিক গঠন	নুঙশক
point diagram	বিন্দু আৰেখ	তুম-লাইয়েক
Poisson's distribution	প্ৰাঁসাঁ বঁটন	পোইসন গী খুৎয়েনথোক
polar ice cap	ধুবীয় হিমচ্ছদ	পুঙজৈতোন উনকুপ
polariser	ধুবক, পোলৰাডজর	পোলারাইজর
polarity	ধুবণতা	পোলারিতি
polar wandering	ধুবীয় পরিভ্রমণ	পুঙজৈতোন কোইচৎ
pole of cleavage	বিদলন ধুব	নুং উৰৈ তোনতুম
pole of joints	সঁধি ধুব	নুঙক্ৰক তোনতুম
polishing stone	পাঁলিশ-প্ৰস্তর	নানহল নুঙ
pool	1. কুঁড 2. পুল	ঈকোম
pool deposit	কুঁড নিক্ষেপ	ঈকোম লৈপৈ
poor	মঁদ	লায়রবা/ৰাৎপা
poor lustre	মঁদ চমক	অরঙচাং ৰাৎপা/হনথা অরঙচাং
poor reflectivity	মঁদ পৰাপবৰ্তকতা	হনথ-থন্তোকচাং
porate	মুখকী	কুপহোবা
porcelainized	পাঁসিলেনিত	পোৰ্সলেন শেশ্বা
porcellanous	1. পাঁসিলেনী 2. অচ্ছিত্ৰি	পোৰ্সলেন মানবা
pore	সঁধ, ছিদ্ৰ	কুপহো
pore canal	সঁধ নালা	কুপহো ইরম
pore diaphragm	ছিদ্ৰ ডায়াফ্ৰাম	কুপহো মপ্ৰাম

pore volume	সংঘ আয়তন	কুপহো লামগন
pore water pressure	রংধ-জল দাৰ	কুপহো ঙ্গিশং অনমশাফু
poriferous zone	ছিদ্রিল ক্ষেত্র	কুপহোয়াও কাতুপ
porosity	সরংধতা	কুপথহোচাং
porosity curve	সরংধতা বক্র	কুপহোচাংতাক লৈই
porphyroblast	পাঁফিরোব্লাস্ট	হন্নশেম-অপৌ পোৎত্রেং
porphyroblastic	পাঁফিরোব্লাস্টিক	হন্নশেম-অপৌ পোৎত্রেং ওইবা
porphyroclastic	পাঁফিরোক্লাস্টিক	অপৌনুংচেং ওইবা
porphyroclastic fabric	পাঁফিরোক্লাস্টিক সংবিন্যাস	অপৌনুংচেং শকওং
porphyroclastic texture	পাঁফিরোক্লাস্টিক গঠন	অপৌনুংচেং নুংশক
porphyro-granulitic	পাঁফিরো-কণিকীয়	অপৌ নুঙয়াও
porphyry	পাঁফিরী	পোরফাইরি/ অপৌনুঙ
positive artesian head	ধনাत्मক উত্সুত শীর্ষ	রাংখংপা কুহা ঙ্গিমায়
positive movement	ধনাत्मক গতি	মাঙইন চংপা
positive topographic forms	ঊর্ধ্ব স্থলাকৃতিক রূপ	রাংখংপা লৈমায়শকওং
possible ore	সংভাবী অয়স্ক	ওইবা য়াবা কান্নপোৎচাক
powdered ore	প্রকীর্ণিত অয়স্ক	কান্নপোৎচাক লৈফুল
Pre-Cambrian era	কৈম্ব্রিয়নপূর্ব মহাকল্প	প্ৰি-কিব্রিয়ান-ইরা/চক-মাং
precious garnet	পাড়রোপ	লৈতেং-গানেটি
precious metal	বহুমূল্য ধাতু	লৈতেং-কোনসেল
precipitation process	অবক্ষোপণ প্রক্রম	নোংশেম-যৌওং

precise levelling	परिशुद्ध समतलन	शमजिन-माइतेम
precrystalline	क्रिस्टलनपूर्व	पोएक्रेण्शेम-ममां/ पोएक्रेण्मां
precrystalline deformation	क्रिस्टलनपूर्व विरूपण	पोएक्रेण्मां शाहों
precursory folding	पूर्वाग्र वलन	मांङलमचं नुंङलोन
predentate	दंतिकापूर्वी	मयाहौरकद्रिंङै याहोमां
preferred orientation	वरीय अभिविन्यास, वरीय दिग्विन्यास	चूनवा मायैके
preglacial	हिमयुगपूर्व, हिमनदपूर्व	उन-चकममां
preglacial drift	हिमनदपूर्व अपोढ़	उन-चकममां लैचं
pre-glacial fauna	हिमपूर्व प्राणिजात	उन-चकममां शारम
pre-glacial phase	हिमनपूर्व प्रावस्था	उन-चकममां तांङ्कक
prehistoric	प्रागैतिहासिक	पुंरारि-मां
prehistoric animal	प्रागैतिहासिक प्राणी	पुंरारिमां गी शा
prehistoric reptile	प्रागैतिहासिक सरीसृप	पुंरारिमां लिनमान
premetamorphic	कायांतरपूर्व, प्राक्कायांतरी	लैओननुंङशेममां
pressure dome	दाब गुम्बद	थकनम-लैपुंङ/अनम लैपुंङ
pressure flow	दाब प्रवाह	अनम-लैचैन/अनम-ङ्गचैन
pressure metamorphism	दाब कायांतरण	अनम-लैओन नुंङशेम
pretectonic	पूर्वविवर्तनिक	चिंशेममां
pretectonic pluton	पूर्वविवर्तनिक प्लूटॉन	चिंशेममां अरानुं
pretectonic recrystallization	पूर्वविवर्तनिक पुनर्क्रिस्टलन	चिंशेममां हनपोएक्रेण्शेम

primary dip	পাথমিক নতি	অহৌ-মণ্ডম
Primary Era	পাথমিক মহাকল্প	অহৌ-চক
primary features	পাথমিক লক্ষণ	অহৌ-মশকশিৎ/অহৌমশক
primary foliation	পাথমিক শল্কন	অহৌ-কুরোল তাবা/ অহৌকুরোলছ
primary fumaroles	পাথমিক বাহুপমুখ	অহৌ মৈখুলৈখুন
primary deosyncline	পাথমিক ভূঅভিনতি	অহৌ লৈকুৎচাও
primary lineation	পাথমিক সরেখন	অহৌ-লৈয়াৎ
primary minerals	পাথমিক খনিজ	অহৌ-নুংশেমচাক
primary nappe	পাথমিক নাপে	অহৌ-থকইনথেল/অহৌ মপাল্লম
primary nondisjunction	পাথমিক অবিয়জন	অহৌ-পানখৎ
primary openings	পাথমিক রংধাকাশ	অহৌ-মচিন
primary permeability	পাথমিক পারগম্যতা	অহৌ-ফাওনচাং
primary precipitate	পাথমিক অবক্ষেপ	অহৌ-নোং-শেম
primary relief	পাথমিক উচ্চাবচ	অহৌ-অরাং অনেম/ অহৌ- রাংনেম
primary rock	ভুল শৈল	অহৌ-নুং
primary smile	পাথমিক অবপংক	অহৌ-লৈনাং/লৈখোম
primary stratification	পাথমিক স্তরণ	অহৌ-লৈরোলশেম
primary structure	পাথমিক সংরচনা	অহৌ-নুংশক
primitive morphology	আদি আকারিকী	মৈহৌরোন শাওং / মৈহৌশাওং
primitive rock	আদি শৈল	মৈহৌরোন নুং/ মৈহৌনুঙ

primordial	1. आदय, आदिकालिक 2. मौलिक	हौरकडै/येलहौरै
Primordial zone	आदय कैम्ब्रियन जोन	येलहौरै मफम
principal point	मुख्य बिंदु	मराओइवा मफम/ मरुओइवा लिकतुम
principle of invariance	निश्चरता नियम	चांदम पथाप
prism	प्रिज्म	प्रिज्म /परिंकोनबी
prismatic	प्रिज्मीय	परिंकोनबीगी
prismatic compass	प्रिज्मीय कम्पास	माइकैताक-खुंलाइ
prismatic element	प्रिज्मीय अवयव	परिंकोन-मचल
prismatic slice	प्रिज्मीय तराश	परिंकोन-लायां
prism of first order	प्रथम वर्गी प्रिज्म	अहानवा थाक्की परिंकोन
process	1. प्रक्रम 2. प्रवर्ध	शौदौ/शौं
processing	प्रक्रमण, संसाधन	शेशाबा/शेशमजिन शाजिनबा
prodelta clays	पुर: डेल्टामृत्तिका	डैचिलमाडु लैतान
prodeltidium	पूर्वत्रिकोणिका	प्रोदेलतिदियम/चिनखुम
producing zone	उत्पादक क्षेत्र	पोथोक मफम/पुथोकफम
product	1. उत्पाद 2. गुणफल	पोथोक
profile	परिच्छेदिका, प्रोफाइल	नाकडु/नाकयें
profile method	प्रोफाइल विधि	नाकडु-शौदौ
profile section	प्रोफाइल काट, प्रोफाइल परिच्छेद	नाकडु-ककमाय

profiling	প্রোফাইলিং, পুরোহিমনদীয়	নাকউ-শেষা/নাকউশেম নাকয়েংশেম
proglacial	পুরোহিমानी, পুরোহিমনদীয়	উনতুরেলনা ওইবা/উনলেম
proglacial lake	পুরোহিমानी झील	উনতুরেলনা শেষা পাং/ উনলেমপাং
progradation	পুর: क्रमण	ইপাকলোমদা শমদোকপা/ ঈনুংশামদোকপা
prograding	পুর: क्रमणी	ইপাকলোমদা শাংদোকপা/ ঈনুংশামদোকপা
projected dip	প্রক্ষিপ্ত নতি	মাঙতক মঙম
projecting microscope	প্রক্ষেপী সূক্ষ্মদর্শী	প্রোজেক্টিং মাইক্রোসকোপ
projection	প্রক্ষেপণ, প্রক্ষেপ বহির্বেশন	উৎথোকপা/কাপথোকপা/ হেন্দোকপা/তুমথোকপা/ পোঙথোকপা
prolate	দীর্ঘাক্ষ	পাকথোকপা/পেথোকপা
proloculum	প্রোলোকুলম, পুরোকোষ্ঠ	প্রোলোকুলম/অহৌ-কা
proloculus	আদিকক্ষ	প্রোলোকুলস/অহৌ-কা
prospecting	পূর্বক্ষণ	কান্নপোৎচাক থিবা/থি-ছন্বা
prospecting gravimeter	পূর্বক্ষণ গুরুত্বমাপী	প্রোসপেক্টিং গ্রেভিমিটার
prospective ore	প্রত্যাশী অয়স্ক	ফংবা য়াবা কান্নপোৎচাক
prospector	পূর্বক্ষক	কান্নপোৎচাক থিবা মী
proterogenesis	পূর্ববিকাশ, প্রোটেরোজেনেসিস	অঙন শাহৌ
Proterozoic Era	প্রাগজীব মহাকল্প, প্রোটোরোজোইক মহাকল্প	প্রোতেরোজাইক চক/ হিংহৌ-চক

protheca	আদিপ্রাবরক	প্রোথেকা/পোহালমখোঙ
proto-apertural side	আদ্যমুখী পার্শ্ব	অহৌ-চিন নাকন
protoclastic	আদি খঁডজ	অঙন-নুঙচেৎ
protoclastic structure	আদিখঁডজ সংরচনা	অঙন-নুঙচেৎ শকওং
protodont valve	আদিদঁতী কপাট	য়াহৌ মখুম
protogenetic	আদ্যজনিক	শাহৌহনবা
protogenic teethplate	আদ্যজনিক দঁতপট্টিকা	শাহৌহনবা য়াপাক
proto magma	আফমৈগমা	অহৌ-লৈনুং হি
protomylonite	প্রটোমাঙ্লোনাইট	প্রোতোমাইলোনাইত/অহৌ লৈওনকুপনুঙ
proto-ostracod	আদি অঁস্ট্রেকাঁড	প্রোতো-ওসত্রাকোদ/অহৌ মরুখজিং
protoplasm	জীবদ্রব্য, প্রটোপ্লাজম	প্রোতোপ্লাজম/হিংকোক/ হিংলু
protopore	আদ্যরঁধ	প্রোতোপোর/অহৌ-হো
protoquartzite	প্রটোক্বার্টজাঁইট	অঙন-নুংহৌনুঙ
Protozoa	প্রটোজোআ	প্রোতোজোরা/শাকোক
Protozoic (period)	আদিজীবী	শাকোক-চক
protuberance	প্রোদ্বর্ধ	পোংথোকপা/তুমথোকপা
protuberant	প্রোদ্বর্ধী	মচিন-তুমথোকপা/তোংখং লম
proved reserve	প্রমাণিত নিচয়	খঙল পোংচাকচাং
provenance	উদগম ক্ষেত্র, জনক ক্ষেত্র	লমথৈ
provenance factor	উদগামী কারক	লমথৈ-মচাক
provenance index	উদগমাংক	লমথৈ-শিংতাক

provincial alternation	क्षेत्रीय एकान्तरँ	हनजन-लमथै
proximate analysis	निकट विश्लेषण, घटक वर्ग विश्लेषण	प्रोसिमेट एनालाइसिस/ चांलेष्वा
proxy-mineral	प्रॉक्सी खनिज, प्रतिता खनिज	अशा-नुंशेमचाक/ओइद- नुंशेमचाक
psammite	बालुकाश्म	लैउन-लैण्डोयनुं
psammitic	बालुकीय	लैउन-लैण्डोयनुंगी
psammitic genesis	बालुकीय नाइस	लैण्डोयनुं-निस
psammitic schist	बालुकीय शिस्ट	लैण्डोयनुं-सिस्ट
psammogenic dune	बालुकृत टिब्बा	लैउन-लैण्डोयनुंहौ लैपुं
pseudoanticline	कूट अपनति	थककौन नुंकोन-मान
pseudo-asymmetric	स्यूडो असममित, छदम असममित	शेथंद-नाकमानदवा
pseudo-atoll	कूट अडल, कूटप्रवाल द्वीप वलय	काण्डोयपोहामपल्लि-मान
pseudo-bedding	कूट संस्तरण	लैरोन-मान
pseudobreccia	कूट संकोणाश्म	चिन्नाइ नुं-मान
pseudocannel	कूटकैनल	थोण्डलम-मान
pseudochamber	कूटकक्ष	काखलमान
pseudochitin	कूटकाइटिन	काइतिनमान
pseudochitinous	कूटकाइटिनीय	काइतिनमान
pseudocrystalline	छद्मक्रिस्टली	पोथंथ्रेमान
pseudodeltidium	कूटत्रिकोणिका	सिउद देलटिदियम/चिन्खा- मान

pseudo dendritic texture	দ্রুমাভ গঠন	উশানুংচন-মান
pseudo-deviation	আভাসী বিচলন	থৈদোক-মান
pseudofossil	কূটজীবাশ্ম	হিংওননুং মান
pseudo graphitic shirt	ছন্ন গ্ৰেফাইটী পট	সিউদো গ্ৰেফাইতিক সিস্ট
pseudonon-conformable relationship	আভাসী অসমবিন্ধ্যাসী সংবন্ধ	মরমনুঙ মান
pseudo-oolite	কূটঅঁডকশ্ম	উলাইত মানবা
pseudo-ophitic	কূটওফাইটী	ওফাইতিক মানবা
pseudoplankton	কূট প্লব, প্লবকাভাসী	ঙাচাক-মান
pseudoplanktonic form	প্লবকাভাসী জুব	ঙাচাকমান-শাওং
pseudoporphyritic	কূটপাঁফিরাইটী	নুংথৌমান
pseudoseptum	আভাসী পট	কাখলমান
pseudo shield volcano	কূট গুঁবদী জ্বালামুখী	অকোংমথোল মৈগীচিং মানবা
pseudoslickenside	কূটশ্লক্শণপাথর্ব	শিংমায় মান
pseudosyncline	কূট অভিনতি	খাকোন মান
pseudo-tachylite	কূটটেকীলাইট	টেকীলাইট মানবা
pteropod	টেরোপাঁড, পক্ষপাদ	তেরোপোদ/ইনুং থরোই
pteropod ooze	টেরোপাঁড সিঁধুপঁক	তেরোপোদ লৈনাথ/ ইনুং থরোই লৈনাং
ptygmatic folding	সর্পগতিক বলন	শুপকোন নুংকোন
pulp	মজ্জা, গুদা, লুগদী	মতোং/অমোংপা
pulsating spring	उष्णोत्स, গাড্জর	ইছনাইবা ইফুং

pulsatory oscillation	स्पंदी दोलन	ইছননাইনা হাইবা
pulverisation	পেষণ, পীসনা, চূর্ণন	উফুল তাহনবা
pulverulent	চূর্ণিল	উফুল তাবা
pumice	झांवा	অতাউ নুঙ
pumiceous structure	झामकी संरचना	অতাউনুঙ নুংশক
pumice tuff	झांवा टफ	অতাউ উৎনুঙ
pyroclast	ज्वलखंडाश्म, पाइरोक्लास्ट	খাশী নুঙচেৎ
pyroclastic	ज्वलखंडाश्मी, पाइरोक्लास्टী	পোৎখায় মচাকশিং খাশী নুঙচেৎ
pyroclastic cones	ज्वलखंडाश्म शंकु	খাশী নুঙচেৎ লারৈ
pyrocrystalline	मैग्माक्रिस्टलीय, पाइरोক্রिस्टलीय	খাশী পোৎক্রেং
pyroelectricity	तापविद्युत्	খাশীনোৎথাং
pyrogenetic	अग्निजात	খাশীশাহৌ
pyrometamor-phism	उत्तापकायांतरण	খাশীলৈওনথৌ
pyrometasomatic	ताप तत्वांतरणी	খাশী লৈশাওনথৌ
pyromorphism	उत्ताप कायांतरण	খাশীঅওনথৌ
pyromorphite	पाइरोमॉर्फाइट	খাশীলৈওননুং/ খাশীওন নুঙ

Q

quadrant	1. चतुथशि 2. वृत्त पाद	মশুৎ/মরি খোকপগী অমা
quantitative system	मात्रा पद्धति, परिमाण पद्धति	চাঙদা পথাপ

quaquaversal	सर्वतोनत, सर्वतोनतिक	ढुमदोङ
quaquaversal fold	सर्वतोनतिक वलन, गुंबदी वलन	ढुमदोङ नुङुकोन
quarry	खुली खान, खदान	नुङुखोङ
quartz	स्फटिक, क्वार्ट्ज	नुङुथो
quartz dolerite	स्फटिक डोलराइट	नुङुथो दोलेराइत
quartziferous	स्फटिक धारी	नुङुथोनम
quartz schist	स्फटिक शिस्ट	नुङुथो सिस्ट
quartz wedge	स्फटिक फन्नी	नुङुथो सिङ्चेप
Quaternary	चतुर्थ महाकल्प	क्व्वातरनरि
Quaternary Era	चतुर्थ महाकल्प	क्व्वातरनरि इरा/चक
Quaternary system	चतुर्थ महाकल्पी शैल समूह	क्व्वातरनरि
quick silver	पारद, पारा	क्व्वाहिदाक

R

raised	उत्थित	थाङ्गपा, बाङ्गपा
ramp	रैम्प	बाङ्गना लैवा
random	1. यादृच्छिक 2. अनियमित	मथङ-मनाओ नाइवा
range	1. परास 2. परिसर 3. माला, श्रेणी 4. गोचर, चरागाह, रेन्ज	चिङ्शाङ्
rate	दर	चाङ्
recess	रिसेस	चाङ-तावा/तुङ्हनवा

recession	1. प्रतिसार, प्रतिसरण 2. पश्चसरण	तुंहनलकपा
recharge	पुनः पूरण	हापचिनवा
recomposed basal conglomerate	पुनः चत आधारी संगुटिकाश्म	हनशेम नुङ्गबौनुङ्ग ममाय
reconnaissance	आवीक्षण	लम्बिङ्-तुमिङ् येङ्थोकपा
recrystallisation	पुनः क्रिस्टलन	हना पोएत्रेङ् शेषा
red mud	लोहितपंक	अङ्गांवा लैखोम/लैङ्गां
red ochre	गेरु	ङ्गांशिनवा लैङ्गां/लैखोइ- मट्ट
red soil	लालमिट्टी	अङ्गांवा लैबाक-लैहाओ/ लैङ्गां-लैहाओ
reef	रीफ, भित्ति, शैल-भित्ति, प्रवालभित्ति, अंतर्धूमन	पल्लि
refinement	1. परिष्करण 2. अधिशोधन	शुंदोकपा/शेदोकपा
reflected	1. परावर्तित, प्रतिबिंबित 2. बहिर्नत	थत्तेगकत्रवा
refractive index	अपवर्तनांक	रिफ्रान्तिव इन्देक्क/ थत्तेगक चां
refractory	उच्चतापसह	रिफ्रान्तरि
regional correlation	प्रादेशिकसह संबंधन	लमदमगी मरि ताकपा
regional geology	प्रादेशिक भूविज्ञान	अकरुवा लमगीलेशारोन
regression	1. वक्रगति 2. पश्चगमन 3. समाश्रयण 4. प्रतिक्रमण	मनिंहनवा/हस्रवा

regressive evolution	প্রতিকামীবিকাশ	হনগন লাংওন
rejuvenated	1. পুনর্যুবনিত 2. পুনরুদ্ধৃত	নৌথোরকপা
relative	আপেক্ষিক, সাপেক্ষ	মরি-লৈনবা
relative age	আপেক্ষিকআয়ু	মরি-লৈনবা চহি
released	মোচিত	থাদোকপগী/থাদোকশ্রবা
relief	উচ্চাবচ	অনেম-অরাং
replacement	প্রতিস্থাপন	মহুং শিঞ্জিনবা/শিন্দোকপা
replenishment	পুন: পূর্তী	হন্ন পৈবা
reproducer	প্রতিউৎপাদিত্র	চাপোক গুম্বী
resequent	নবানুবর্তী	অঙম মান্ন ঐচেল
reservoir	1. কুন্ড, হৌজ, জলাশয় 2. তৈলাশয় 3. ভঁডার 4. আশয়	ইরিকফম, ঈফু, ঈতুংফম
residual	অবশিষ্ট, অবশেষ	লেমহৌখাক
resistant	প্রতিরোধী, প্রতিরোধক	থিংবা য়াবা/থিংনঙায় ওইবা
retrogradation	পশ্চক্রমণ, পশ্চগমন	তুংহন
reverse	1. উত্ক্রম, প্রতিলোম, প্রতীপ 2. রিভর্স	ওন্ন-তৈনবা
rift	1. রিফট 2. অনুপাট	চেকখায়বা/লৈক্রক
rill	রিল	খোং
rime	নেমি, কিনারা, উপান্ন	অতোং-কোয়
ring	বলয়, রিং	কাঙ্গোয়
riparian	1. নদতটীয় 2. তটবর্তী	তোর্বান
ripple	ঊর্মিকা	ইপোম

roche wet belt machine	रोशे आर्द्रपट्टामशान	रोसेरेट बेल्ट मेचिन
rodding	संशलाकन	शेमजिन शोजिन
rodding structure	यष्टिकसंरचना	लैयिङ्गुश्वा शक्तुम
rough	1. रुक्ष 2. स्थूल	चग्रक-चग्रकपा
rounded	गोल, गोलित	तुम्बक-तावा
Rubble	रबल	नुङ्गेचेङ-नुङ्गाय
rudaceous	गुटिकामय, गुटिकीय	नुङ्गेपौ ओइवा

S

saline	नमकीन, लवणीय, खारा	थुमहि
saline dome	लवण गुंबद	थुमहि चिङ्गदोङ
saline facies	लवण संलक्षणी	थुमहि शकलोन
saline pan	लवण पटल	थुमहि थाङ
salt	1. लवण 2. नमक	थुम
salt block	लवण ब्लाक	थुमबै
salt dome	लवण डोम, लवण गुंबद	थुम चिङ्गदोङ
salt lake	खारी झील, लवण झील	थुम-पाङ
sand reef	बालुकाभित्ति	लैङ्गेइपन
sapphire	नीलम	सेफाईयर
sapropelite	शैवाली कोयला	सेप्रोपिलाइत
satellite	1. उपग्रह 2. अनुषङ्गी, अनुगामी, सैटेलाइट	था

satellite photogrammetry	उपग्रह फोटोचित्रमिति	খুৎশেমথা মমি নৈনরোল
saturation	संदृष्टि, संतृप्तिकरण	পুমচোৎ
saussurite	सौसुराइट	সৌসুরাইত
saussuritization	सौसुराइटन	সৌসুরাইজেশন
scapolite	स्कैपोलाइट	স্কেপোলাইত
scarcement	स्कार्सीमिन्ट	ইসকারসমেন্ট/কাংথক
scarp	कगार	চিংচেপ-চিংদোন
scarp fault	कगार भ्रंश	চিংচেপ-লৈতৎ
scar suture	क्षतचिह्न सीवन	দাকফম-কাখন
scattered diagram dence	कीर्ण आरेख युक्ति	চাইখায়-লাইয়েক
scharizerite	शैरीजेराइट	সেরিজেরাইত
Scheelite	शीलाइट	সিলাইত
Schist	शिस्ट	সিস্ট
schistose structure	शिस्टाभ संरचना	সিসতোজ নুংওং
schistosity	शिस्टाभता	সিসতোসতি
Schizaster	शाइजैस्टर	সাইজাস্টর
Schmidt net	श्मिडजाल	স্মিত নেত
schorl	शॉर्ल	শোর্ল
scoria	1. स्कोरिया, सुषिरलावा 2. अयस्कर	স্কোরিয়া
scoriaceous	स्कोरियाई, सुषिरलावावात्	স্কোরিয়া যাওবা
sea	सागर, समुद्र	ঈপাক
sea cliff	समुद्रभृगु	অয়ুংচিংমাই

sea erosion	সমুদ্রীঅপরদন, সাগরীঅপরদন	ইপাকখোথা
seam	সংস্तर	মরোল
secondary	দ্বিতীয়ক, গৌণ	ময়াইওই, থংথরক্
secondary enrichment	উত্তর সমৃদ্ধি	সেকেন্দরি ইনরিচমেন্ট
Secondary Era	দ্বিতীয় মরাকল্প	ময়াই চনবা ইরা
secondary feature	গৌণ লক্ষণ	থংথরকশক্তম
secondary foliation	দ্বিতীয়ক শল্কন	থংথরক লৈনারোল
secondary hydrothermal deposit	দ্বিতীয়ক উষ্ণজলীয় নিক্ষেপ	থংথ-ইনুং অরুম লাইজ
secondary mineral	দ্বিতীয়ক খনিজ	থংথরক নুংশেয়চক
secondary optic axis	গৌণপ্রকাশিক অক্ষ	থংথ-মঙাল উংজৈ
secondary permeability	দ্বিতীয়ক পারগম্যতা	থংথ-ফাওনচাং
secondary porosity	দ্বিতীয়ক সরংধতা	থংথ-লৈখুন
secondary shore line	দ্বিতীয়ক তটরেখা	থংথ-ঈপাক-লৈই
secondary steam eruption	দ্বিতীয়ক ভাপ উদ্গার	থংথ-ইনিল-থোকপা
secondary stratification	দ্বিতীয়ক স্তরণ	থংথ-লৈশা-লৈরোন
secondary twinning	উত্তর যমলন	থংথরক ফাইবোকলোন
sedentary	1. স্থানবদ্ধ 2. অনূড়	লৈংদ / ফমহোংদ
sediment	তলছট, অবসাদ	লৈহা
sedimentary	অবসাদী	লৈহাগী
sedimentary complex	অবসাদী সম্মিশ্র	লৈহা কোল্লুপ

sedimentary deposit	অবসাদী নিষ্ক্ষেপ	লৈহা লৈপৈ
sedimentary dyke	অবসাদী ডাঙ্ক	লৈহা অফৈ নুংয়েপ
sedimentary petrography	অবসাদী শৈলবর্ণনা	লৈহা নুংশারোন
sedimentary petrologic province	অবসাদী শৈল-ক্ষেত্র	লৈহা নুংশেম কাংলোন লামদম
sedimentary vulcanism	অবসাদী জ্বালামুখী ক্রিয়া	লৈহা মৈ চিং
sedimentologist	অবসাদ বিজ্ঞানী	লৈহারোলনৈনমী
segregation	সংপৃথকন, বিসংযোজন	লুপ খায়নবা
seismogram	ভূকম্পঅভিলেখ	সিজমোগ্রাম / যুহাবা ওন্ন খুংলাই
seismographic station	ভূকম্পলেখীকেন্দ্র	যুহা লাচনফম
seismography	ভূকম্পবিজ্ঞান	যুহা কাংলোন
selective abrasion	বর্ণাভকমকঅপঘর্ষণ	অখন খোগায়
selective metamorphism	বর্ণাভকমককায়াंतरণ	অখননা শকওং নুংশেশ্বা
selective mining	বর্ণাভকমকখনন	অখনকান্ন লৈকোংলোন
selective weathering	বর্ণাভকমকঅপক্ষয়	অখন নোংথাং চা
semiprecious stone	অল্পমূল্যরত্ন	অতাং-নুঙ
sericite	সেরিসাइट	সেরিসাইত
series	1. শ্রেণী 2. মালা 3. সীরীজ (মানচিত্র)	পরেং
serpentine	1. সর্পেন্টীন 2. সর্পগতিক, সর্পিলা	সরপেন তিনাইত
serpentine marble	সর্পেন্টীনসংগমরমর	সরপেনতিন মারবন

serpentinization	সর্পেন্টাইনভবন	সরপেনতিন শেম
set	1. সমুচ্চয় 2. পবনদিশা, ধারাদিশা 3. জমজানা, জমানা(ক্রি.)	মপৈ / পুল্পপ
settling velocities	সাদনবেগ	ফমথ খোংজেন
shaly cleavage	শেলবতবিদলন	লৈতাননুঙ ময়ি
shaly parting	শেলবতবিভাজন	লৈতাননুঙয়ি
shaly structure	শেলীয়সংরচনা	চেনবাক্কী নুংওন
shear	1. অপরূপণ 2. কর্তরী, কর্তন, কর্তনী	লৈখায়বা
shear cleavage	অপরূপণীবিদলন	লৈখাইমায়
shear folding	অপরূপণীবলন	লৈখাই নুঙকোন
shear fracture	অপরূপণীবিভংগ	লৈখাই নুঙকাই
shear gravity wave	অপরূপণগুরুত্বতরংগ	চিংখাই চিংশিন ঐথক
shear structure	অপরূপণ সংরচনা	লৈখাই নুংওং
shear thrust	অপরূপণী ক্ষেপ	লৈখাই-ইনখৎ-নুঙতৎ
shear zone	অপরূপণ অঞ্চল	লৈখাইমফম
shelf	শেল্ফ, উপতট, খানা, শেল্ফ	ঈপান খোঙনুং
shelf facies	উপতট সংলক্ষণী	ঈপান খোঙনুং ফুরূপ
shell	1. কনচ 2. কোশ 3. ছিলকা 4. খোল	মকু
shore	তট	খোঙবান
shoreface	তটাম্বিমুখ	খোঙবান লৈমাই
shrinkage	সিকুডন, সংকুচন	চপশিনবা / শুংজিনবা
siderite	লোহ উল্কা, সিডেরাইড	সিদেরাইত

sideritization	সিডেরাइटন	সিদেরাইত শেষ
sieve	চালনী, छन्नी	খরাই
sieve texture	চালনী গঠন	খরাই নুংচন
silica stone	সিলিকাশম	নুংথৌনুং
silicate	সিলিকেট	নুংথৌওই
silicatization	সিলিকেটন	নুংথৌ-থৌওং
siliceous deposit	সিলিকাময় নিক্ষেপ	নুংথৌনম লৈপৈ
silicon	সিলিকন	সিলিকোন
sill	সিল	পরিং (মান) নুংয়েপ
sillimanite	সিলিমেনাइट	সিলিমেনাইত
silt	1. পাংশু, সিল্ট 2. গাদ	লৈকূপ
silver	1. চাঁদী, রজত, সিল্‌বর 2. তঁতু পুঁজ 3. রজত, রাজত (বি.)	লুপা
similar	সমরূপ, সত্‌শ	মানবা
similar folding	সমরূপ বলন	মান-নুংকোন
sinistral	বামাবর্ত	ওইথংবা
size	সাঈজ, আমাপ (সং.) 1. সাঈজন 2. চিক্‌কণ করা (ক্রি.)	চাও-শাংবা
sizer	আমাপ বর্গীকর	চাও-শাংলেপথোক খুংলায়
sizing	1. আমাপ বর্গীকরণ 2. আমাপন 3. চিক্‌কণন 4. মাঁড়া লগানা	চাওশাংলেপথোক্
skeleton	কঁকাল, অস্থিপঁজর, পঁজর, খাকা	শরু-শায়াং

slab	पट्ट	নুংপাক
slate coal	स्लेट कोयला	সলেত মৈতাননুঙ
slatestone	स्लेट प्रस्तर	সলেতনুঙ
slice	1. स्लाइस, स्तरी खंड 2. तराश, कतली	থাংশোই
slide	1. स्लाइड (सं.) 2. स्खलन होना, संघर्ष, सरकना, सर्पण (क्रि.)	নাস্থবা / তকথরকপা
sliding of sedimentary cover	अवसादी आवरण सर्पण	মথক লৈরোন নাস্থরক
sliding tectonics	सर्पण विर्वतनिकी	নাস্থ খৌওং
slip	1. फिसलना, सर्पण, विसर्पण 2. स्लिप घोल	নানথুবা / নানবা
slip bedding	सर्पण संस्तर	নাস্থ লৈরোন
slip cleavage	सर्पण विदलन	নাস্থ নুঙউরৈ
slump	असर्पण, अवसर्प	নমথখিবা
slush	कर्दम, विपंक	লৈখোম লৈনাং
smooth	चिकना, मसृण	অনানবা
smoothing	मसृणीकरण	শিৎ নানহনবা
snow	1. हिम, तुहिन 2. स्नो	উন
snow and ice erosion	तुहिन-हिम अपरदन	উন, উনরু কায়থবা
snow ball	1. हिम कंदुक 2. स्नोबॉल	উন মতুম
snow flake	1. हिमतूल, हिमलव 2. स्नोफ्लेक	উন মচেৎ

sodalite	সোডালাইট	সোদালাইত
sodalite syenite	সোডালাইট সায়নাইট	সোদালাইত সয়েনাইত
sodium	সোডিয়াম	সোদিয়াম
sodium rich magma	সোডিয়াম বহুল মৈগমা	সোদিয়াম হেনবা লৈনুংহি/ সোদিয়াম হেনলৈনুঙহি
soil	মিটী, মৃদা, ভূমি	লৈবাক লৈহাও/ লৈহাওলৈপাক
soil bed	মৃদা সংস্तर	লৈবাক লৈহাওলৈরোল/ লৈহাওলৈরোন
soil creep	মৃদা সর্পণ	লৈহাও-লৈথ
soil erosion	মৃদা অপরদন, মিটী কা কটাব	লৈবাক লৈহাও কায়থরকপা/ লৈবাকলৈহাও খোৎথথৌ
soil formation	মৃদা রচনা	লৈবাক লৈহাও শেঘা
solar chromospheres	সৌর বর্ণমंडल	কোরৌ মঙাল কুয়োম
solid	1. ঠোস, পিंड 2. ঘনাকৃতি	মপং
solid angle	ঘন কোণ	পুম কাচিন/মপং কাচিন
solid-diffusion	ঠোস বিসরণ	মপং কুপচ
solidification	1. জমনা, পিंडन 2. জমানা	মপং ওনবা
solidus	সॉलिडस	মপংতাক লৈই/ সোলিডম
soot	কাজল, কज्जल	লৈকাং/ তেঙ্গালি
sorting	1. छँटाई, प्रवरण 2. पृथक्करण	খন্দোকপা

sorting coefficient	शाटन गुणांक	খন্দোকপগী কোইফিসেন্ট
source	उद्गम, स्रोत	হৌরকফম/ মরু
source of energy	ऊर्जा स्रोत	তিং হৌরকফম
source of river	नदी उद्गम, नदी स्रोत	টুরেল হৌরকফম
space group	आकाशी समूह, आकाशी ग्रुप, त्रिविम ग्रुप	স্পেস গ্রুপ
space lattice	त्रिविम जालक, आकाशी जालक	স্পেস লেতিস
space problem	स्थान समस्या	স্পেস প্রোব্লেম
spartalite	स्पार्टलाइट	স্পারতেলাইত
species	जाति, स्पीशीज	ইতিন
speies group	जाति वर्ग	ইতিন লুপ
specific	स्पीशीजी, जातीय	অককনবা
specific gravity	विशिष्ट घनत्व, आपेक्षिक घनत्व	স্পিসিফিক গ্রেভিতি
specimen	प्रतिदर्श, नमूना	শকখং-খুদম
spectro chemical	स्पेक्ट्रमी रासायनिक	স্পেক্ট্রো-কেমিকেল
spectro chemical analysis	स्पेक्ट्रमी रासायनिक विश्लेषण	স্পেক্ট্রো-কেমিকেল এনালাইসিস
spectrum	1. स्पेक्ट्रम 2. मानावली	স্পেকট্রম
spessartine almandine	स्पेसार्टीन अलमेन्डीन	স্পেসরতাইত এলমেনদিন
spessartite	स्पेसार्टाइट	স্পেসরতাইত
sphene	स्फीन	স্ফিন
sphericity	गोलकत्व	কোয়দানবা
spheric (texture)	गोलीय (गठन)	কোয়দা (নুংচন)

spheroidal weathering	गोलाभ अपक्षय	कोयदा नोंथां-चाय
spherulite	स्फेरूलाइट	स्फिरूलाइत
spherulitic ore	स्फेरूलाइटी अयस्क	स्फिरूलाइतकी कामनुंछाक
spilite	स्पिलाइट	स्पिलाइत
spilite green stone	स्पिलाइटी हरिताश्म	स्पिलाइतकी अशंवा नुं
spinel	स्पिनेल	स्पिनेल
spiral	सर्पिल	कोय-लै/लारै/लाकौन
spiral angle	सर्पिल कोण	कोय-लै काचिन/लारै काचिन
spiral canal	सर्पिल नाल	लारै परिंशो
spiral lamina	सर्पिल स्तरिका	कोय-लैलैनातावा/लारै लैना
spiral nebula	सर्पिल नीहारिका	लारैमान अतिंकोक लैचिल
spiral ornamentation	सर्पिल अलंकार	कोय-लैलैतें/लारैमान लैतें
spirifer	स्पिरिफिर	स्पिरिफर
spiriferina	स्पिरिफेरिना	स्पिरिफेरिना
stagnant	बंधा हुआ, रुद्ध	लेणुदवा
stagnant water	बंधा जल, रुद्ध जल	झंतुं
stalagmite	स्टैलैग्माइट	स्टैलेगमाइत
starfish	स्टारफिश, तारामीन	स्तारफिस
static magnification	स्थैतिक आवर्धन	स्टैतिक मेग्निफिकेशन
station	1. प्रेक्षणस्थल 2. केन्द्र 3. स्टेशन, चांदा	मफम

staurolite	স্ট্রোলাইট	স্তাওরোলাইত
steatite	স্টীপেটাইট	স্তিতাইত
steatitization	স্টীপেটাইটন	স্তিতাইত শেশ্বা
steep	1. সিক্তসার (সং.) 2. সীথা ঢাল, খড়া ঢাল (সং.) 3. অতিপ্রবণ (বি.)	ঙম্বা/যুংবা
steep limbed fold	প্রবণ পার্শ্বী বলন	চপযুং/ যুংঙম্বা
steep sided valley	প্রপাতী ঘাটী, অতিপ্রবণ পার্শ্বী ঘাটী	নাকঙম তম্পাকলম
steep slope	সীথা ঢাল, খড়া ঢাল	অঙম-লৈরায়/তোর্বান
stem	স্তম্ভ, তনা	মউ
stem of the igneous rock	আগ্নেয়শৈল-মূল	মৈশেমনুঙ মউ
step	পগ, সোপান, চরণ, পদ	থাক/খোংথাং
step fault	সোপানী ঞ্শ	থাক নাই নুংতং
step faulting	সোপানী ঞ্শন	থাক নাই নুংতং
stereoscopic	ত্রিবিমী	স্টেরোসকোপিক
stereoscopic microscope	ত্রিবিম সূক্ষ্মদর্শী	স্টেরোসকোপিক কুপয়েংখুংলাই
stibnite	স্টিবনাইট	স্টিবনাইত
stock	স্কন্ধ; সামান, স্টক, প্রভব; পশুঘন	স্টোক/পোংপৈ
stock pile	সংচিত পুঁজ	(নুঙবৈ, পৈরগা থম্বা)/ পোংপৈ
stock work	শিরিকা জাল, লঘুশিরা জাল	নুংশেমচাক মপৈ

stone age	পাষাণ যুগ	নুঙগী চক/অরি-চক
stope	স্টোপ, নিখনন প্রগর্ত	লৈনুংকোং
stoping (of magma)	নিখনন	লৈনুংহি কোম
stoping (overhead stoping)	ঊর্ধ্ব খনন	নুংশেমচাক কোম কান্ন- পোৎচাকতান কোম
strain	বিততী, তनाव, বিকৃতি, বিভেদ, প্রভেদ, छनना (क्रि.)	নুংহোং
strain axes	বিকৃতি অক্ষ	নুংহোং পুংজৈ/উংজৈ
strain ellipse	বিকৃতি দীর্ঘবৃত্ত, বিকৃতি ইলিপ্স	স্ট্রেন ইলিপ্স
strain ellipsoid	বিকৃতি দীর্ঘবৃত্ততজ	স্ট্রেন ইলিপসোইদ
stratification	1. স্তরণ 2. স্তরবিন্যাস	(লৈশা) লৈরোন
stratification foliation	স্তরণশাল্কন	লৈরোন লৈচা-শেং
stratification plane	স্তরণতল	লৈশা লৈরোন তেংম্বাই
stratified dry tuff	স্তরিত শুষ্ক ঢ়	উংনুঙ মরোল
stratigrapher	স্তরিকীবিদ্	লৈশারোল নৈনমী
stratigraphic	স্তরিক	লৈশা লৈরোল
stratigraphic age	স্তরিকযুগ	লৈরোনবগী চহি/চক
stratigraphic geology	স্তরিক ভূবিজ্ঞান	মালেম-লৈরোন লৈশারোল
stratigraphy	1. স্তরিকী, স্তরক্রম বিজ্ঞান 2. স্তরবিন্যাস	লৈশা-লৈরোন নৈনবা
stress	প্রতিবল	নুঙ-শাফু / ইনুং-শাফু
stress axis	প্রতিবল অক্ষ	নুঙ-শাফু পুংজৈ/উংজৈ

striate (striated)	रेखित, धारीदार	मयि / अखोत्पा मयि
Striation	1. रेखा, धारी 2. रेखांकन	खोत्-यि
strike fault	नतिलंबी भंश	परिं नुङ्गत
strike joint	नतिलंब संधि	परिं नुङ्कक
strike line	नतिलंबी रेखा	परिं लैई
structural discontinuity	संरचना असांतत्य	शमद नुंशक / नुं००
structural fabric	संरचनात्मक संविन्यास	नुंशक / नुं०० लैचन
structural geology	संरचना-भूविज्ञान	नुंशक / नुं०० मालेम लैशाकाल
structural petrology	संरचनात्मक शैलिकी, संरचनात्मक शैल विज्ञान	नुंशक / नुं०० लैशेल्लेन / शिनलोन
subfacies	उपसंलक्षणी	शकलोन-मशा
subhedral	अंशफलकीय	ममाय शुदवा
sub-Himalayan zone	अधोहिमालय प्रदेश	अनेम्बा / हिमालयगी लम
sublimate	(सं.) ऊर्ध्वपाज (क्रि.) ऊर्ध्वपातन करना	कफुङ्
sublimation	ऊर्ध्वपातन	कफुङ्-ङानवा
submarine	अंतः समुद्री, अंतः सागरी (वि.) पनडुब्बी (सं.)	अराय / ईपाक ईरोलनुङ्
submarine geology	आधः सागरीय भूविज्ञान	अराय / ईपाक ईनुं- शिनलोन
submergence	निमज्जन	लुपशिवा/लुपथवा
submorainic deposits (stratified drift)	उपहिमोदी निक्षेप, उपहिमोढक	उनपै लैपै

subrounded	उपगोलित	याईमरप कोईबा/ कोयदानबा
subsequent river	परवर्ती नदी	फैककक तुरेल
subsequent sheer thrust	परवर्ती अपरूपण क्षेप	लैत९ इनख९
subsequent stream	परवर्ती सरिता, परवर्ती धारा	फैककक ङ्केल
subsequent geology	अधस्तल भूविज्ञान	लैनु९गी-लैशारोन
succession	अनुक्रम, अनुक्रमण	थक-था/मथ९-मना७
succession of minerals	खनिज अनुक्रमण	नु७शेमचाकशि९गी थक-था
successive grades	उत्तरोत्तर श्रेणियाँ	थक-थागी चा९/७नगी मथ९ना७ चा९
sulphur	गंधक, सल्फर	सलफर
sulphur contents	गंधककामात्रा	सलफर या७बा
sulphurization	गंधकन, गंधकीकरण	सलफर शेषा थौ / सलफराईजेसन
summit	शिखर	मतोन
summit crater	शिखरक्रेटर	मैथो९ मतोन
summit eruption	शिखर उदगार	पोथायमैथो९मतोन
superficial	पृष्ठीय, सतही	मपान थो९गी/लैमाय मया
superficial deposit	पृष्ठीय निक्षेप	लैमाय मयागी लैपै
supergene (mineral)	ऊर्ध्वजनित	चेस्वहि नु७शेमचाक
supergene ore	ऊर्ध्वजनित अयस्क	चेस्वहि काननु७चाक
supergene sulphide enrichment	ऊर्ध्वजनि तसल्फाइड समृद्धि	सलफाईद-नम चेस्वहि

superimposed	अध्यारोपित	लोनशिन्नवा
superimposed contour chart	अध्यारोपितसमोच्च रेखा चार्ट	लोनशिन्न चांगमान लैई लाईयेक
surface geostrophic wind	पृष्ठभूविक्षेपी वायु	सर्फेस जिओस्ट्रोफिक रिन
surface map	पृष्ठ-मानचित्र, पृष्ठमैप	लैमाई लैयेक
surface markings	पृष्ठचिह्न	लैमाई / खोऱि
surface of discontinuity	असांतत्यपृष्ठ	शन्नद ममाय
surface of unconformity	विषमविन्यास पृष्ठ	शन्नद-लाचन ममाय
surficial deposit	पृष्ठीय निक्षेप	लैमाईनक लैपै
surf zone	फेनिलतरंग मंडल	इथक-इपोम ङ्फम
surge	1. महर्मी 2. प्रोत्कर्ष	इथक इथक का-कुम
syenite	साइनाइट	सयेनाइत
symmetry of fabric	संविन्यास-सममिति	याङ्-मान लैचल
syncline	अभिनति	उनशिन ङ्मथ
synclinatorium	समभिनति	उनशिन ङ्मथ नुङ्कौनयाङ्
syntaxial	अक्षसंधीय	चिंशां खुंनिंथेक ओइवा
syntaxis	अक्षसंधि	चिंशां खुंनिंथेक
syntactic	सिन्टेक्टिक, संद्रवणज	सिनतेकटिक
synthetic fault	समनतगौण भंश	मान्रच नुङ्कतं
system	1. निकाय, पद्धति 2. समूह 3. समुदाय 4. तंत्र	कांगलोन-शौंङ्
system of lodes	लौड-तंत्र	कान्नपोङ् मँतै कौल्लुप
system of mountains	पर्वत-तंत्र	चिंजाङ् कांग्लुप

T

table	1. সারণী 2. টেবল, পঠার 3. মঁচ, পটল 4. মেজ	ফান
table area	টেবল ক্ষেত্র, পটল ক্ষেত্র	ফান লমগন
table mountain	পঠারী পর্বত	ফান চিংজাও
table reef	মঁচ ভিত্তি	ফান মানবা রিপ্
tabular	সারণীবদ্ধ, সপাট	ফানওঙুওইবা
tabular crystal	সপাট ক্রিস্টল	ফানওঙুওইবা পোংক্রেং
tail	পুচ্ছ, পুঁছ	মমৈ
tailings dams	পছোড়ন বাঁধ	লেমখাক পল
tailings disposal	পছোড় ব্যয়ন	লেমখাক হ্নদোকপা
tailings disposal devices	পছোড় ব্যয়ন যন্ত্র	লেমখাক হ্নদোকনবা পামবৈ
tailing (=hangover)	পুচ্ছন, দীর্ঘান্ত	হ্নদোকখাক /লেমখাক
tailing out	অঁতোন্মুখী	পরেং লেঙবা
tailings	সমুচ্ছিষ্ট, পছোড়ন	হ্নদোকখাকশিং/ লেমখাকশিং
talus	1. পাদমলবা, টৈলস, শৈলমলবা 2. ঘুটিকাস্থি	চিংখোঙ লৈচাক- লৈহা
talus fan	পাদমলবা পঁখা, শৈলমলবা পঁখা	চিংখোঙ লৈচাক লৈহা হ্মায়-মান/লৈহা হ্মায়
talus slope	টৈলস ঢাল	লৈহা অঙমবা/অঙম চিংখোঙলৈচাকলৈহা
tangential	স্পর্শীয়, স্পর্শিখীয়	তেনজেনসিয়েল

tapering	শুঁড়াকার, গাবদুম (বি.), ক্রমসূক্ষ্মণ, টেপারন (সং.)	ছইথবা
tarnish	বদরংগ হোনা, বর্ণ বিকৃতি হোনা, মলিন হোনা	চুবা/ তৈবা / কুপ্পা
tarnished	মলিন	চুশিনখীবা / তৈশিনখীবা
taxodont	বহুদন্তী, টেক্সোডোন্ট	ট্যাকশোডোন্ট
tear fault	বিদারণ ঞ্গ	পি লৈতৎ
tectogene	বিবর্তনজন	সুপথ মালেম কুয়োম
tectonic	বিবর্তনিক	মালেম কুয়োম শকওঙ শেমবা/কুয়োমশেমবা
tectonic earthquake	বিবর্তনিক ভূকম্প	লৈশারোন, যুহা-হাবা/ কুয়োমশেম যুহাহাবা
tectonic force	বিবর্তনিক বল	লৈশারোন মতিঙ লৈশারোন পাজল/ কুয়োমশেম পাজল
tectonic lake	বিবর্তনিক জীল	কুয়োমশেমপাং লৈশেম- পাং
tectonics	বিবর্তনিকী	কুয়োমশেমগী লৈশারোন হোংবগী
telescope	দুরবিন, দুরদর্শক, টেলিস্কোপ	টেলিস্কোপ/থাপয়েং খুংলাই
temper	পায়ন, টেম্প	মশৌ/মশৌশংবা
temperature anomaly	তাপ অসংগতি	মৈশা খেন্নাচাং
temperature coefficient	তাপ গুণাংক	মৈশা খেন্নাচাং কোইফিসেন্ট
temporal	কালিক	মতমগী

tenacity	लगिष्णुता	তেনাসিতি /মকন/অথিংচাং
tenor	औसत प्रतिशत	কান্ন-চাং/কোনচাকচাং
tension	तनाव	চিংথোকচাং/মতিং/অরিংবা /লৈতাদবা
tensional force	तनाव-बल	মতিং পাজল/চিংথোকপাজল
tension fault	तनाव भ्रंश	মতিং -নুঙতৎ/চিংথোক নুঙতৎ
tephra	टेफ्रा	তেফ্রা/মৈটিং নুঙচেং
terrace	वेदिका	খেল
terrace intersection	वेदिका प्रतिच्छेद	লমখায়-খেল
terrace meander	वेदिका विसर्प	খেল তু-থেক
terrace slope	वेदिका ढाल	খেল অঙমবা
terrain	1. भूभाग 2. शैलप्रदेश	লমদা-বাইদা
terrestrial	स्थलीय, पार्थिव, भौमिक	কংফাল
test	1. परीक्षण 2. चोल	চাংয়েং, মকু
test hole	परीक्षण-छिद्र	চাংয়েং মখুল
test pit	परीक्षण गर्त	চাংয়েং কোম
tetrahedral	चतुष्फलकीय	তেত্রাহেদ্রেল
tetrahedron	चतुष्फलक	তেত্রাহেদ্রোন/মরিমায়লোঙ
texture	1. संव्युत्ति, बुनावट 2. गठन	নুংচন/নুঙশক
texture of rock	शैल गठन	নুঙগী নুংচন/নুঙশক
thaw	हिमद्रवण, हिमक्षरण	শৌদোকপা, মহি লাংবা
thaw lake	हिमद्रव झील, हिमक्षर सरोवर	শৌদোক্লগাশেমখিবাপাং/ শৌদোকশেমপাং

theory	সিদ্ধান্ত, বাদ	য়ান্নরা / চুল্লরা
thermal	1. ঊষ্মীয় 2. তাপীয়, তাপিক	মৈশা / অরুম
thermal spring (hot sprint)	গরম ঙ্গরনা, গরম চশমা	অশাবা ইফুৎ / অরুম ইফুৎ
thermal structure	ঊষ্মীয়-সংরচনা	অরুম নুৎওৎ
thermal unit	তাপ মাত্রক	অরুম চাং
thin bedded	1. তনু সংস্তরিত 2. তনুবিদলী	অপা লৈ রোন
thinly bedded	তনু সংস্তরিত	পানা লৈরোনবা
thin out	তনুভবন	পামহনবা
throw	প্রক্ষেপ, পাত	লঙুপা
thrust	1. প্রণোদ 2. ক্ষেপ	ইনখৎ-নুঙতৎ
thrust fault	ক্ষোপ-ঙ্গংশ	ইনখৎ-নুঙতৎ
thrusting	ক্ষেপণ	ইনখৎপা
thrust plane	ক্ষেপ তল	ইনখৎ-লৈমায়
tidal	জ্বারীয়	ইরাইরকপা / ইকারকপা
tidal range	জ্বার পরিসর	ইকারকপা খৈনচাক
tidal zone	জ্বারীয় ক্ষেত্র	ইথক-খৈনচাং
time gap	সমযান্তরাল	মতমগী অহাংবা(অহোবা)
tongue	জিহবা	লৈ / লৈয়েৎ
topographic	স্থলাকৃতিক	লৈমায়রোলগী ওইবা
topographic contour map	স্থলাকৃতিক সমোচ্চরেখী মানচিত্র	লৈমায়রোলগী মান্তাক লৈয়েক
topographic correction	স্থলাকৃতিক সংশোধন	লৈমায়রোল চুমথকপা/ শেমদোকপা

topographic displacement	স্থলাকৃতিক বিস্থাপন	লৈমায় মমি থৈদোকপা
topographic map	স্থলাকৃতিকমানচিত্র	লৈমায়রোলগী লৈয়েক
topography	স্থলাকৃতি	লৈমায়রোল
top-set bed	ডেল্টা শীর্ষ সংস্तर	মথক লৈরোন
tornado	টর্নেডো	নোংলৈ-নুংশিং অয়ুংবা
torrent	বেগ ধারা	ইচেলকনবাতুরেল
torrential bedding	বেগ প্রবাহী সংস্तरণ	অকন-ঈচেল লৈরোন
touch-stone	কসৌটী	চাংয়েং-নুঙ
trace	পথরেখ, লেশ	ইবা, য়েকপা, খুদম চাংদম
trace fossil	অনুরেখ জীবাশ্ম	হিংওন খুদম
trans-Himalya	পার হিমালয়	ব্রান্স-হিমালয়া
transition	সংক্রমণ	হোংবা
transit time	গমন কাল	অহোং-মতম
transparent	পারদর্শী, পারদর্শক	নুংফাওনা উবা, মঙাল ফাউবাঙম্বা
transported	বাহিত	মফম হোংবা
transported deposit	বাহিত নিক্ষেপ	মফম হোংলকপা লৈপৈ / পোংপৈ
transported material	বাহিত পদার্থ	থংদোক-পোংচাক
transported soil	বাহিত মিট্টী, বাহিত মৃদা	থংদোক-লৈপাক
transverse dune	অনুপ্রস্থ টিল্লা	অফৈলৈঙোইচিং
transverse fault	অনুপ্রস্থ ভ্রংশ	অফৈনুঙতং
tread	1. পদন্যাস 2. সোপানাভ	মরোল নাই থাবা

tremor	কম্প	নিকপা
trenching	খাई খোদনা	খোংতৌবা
triclinic	ত্রিনতাঙ্খ	অহ্মঙম্নবা
triclinic symmetry	ত্রিনতাঙ্খ সমমিতি	অহ্মঙম্নবা/ নাকমান্নবা
triclinic system	ত্রিনতাঙ্খ সমুদায়	অহ্মঙম্নবা কাংলুপ
trigonal	ত্রিসমনতাঙ্খ, সমাংত্রষট্ফলকীয়, ত্রিকোণী, ত্রিফলকীয়	অহ্মকোনবী
trimming	1. সমাকৃতন 2. ঙ্জালর, ঙ্জালর লগানা 3. ট্রিমিং	কুপথংপা/ পিকথহনবা
true bearing	যথার্থ দিক্মান, বাস্তবিক দিক্মান	মাইকৈতাকপা
true dip line	যথার্থ নতিরেখা	অশেং ঙ্গমথ লৈই
true north	ভৌগোলিক উত্তর	অচুম্বা / অশেংবা অরাং
truncate	লুনাঙ্য়, রুঙিত	খাংতপ্তা তংপা /ককপা
truncated	লুনাঙ্য়, রুঙিত	খাংতপ্তা তংহনবা
truncation	ঊদন, ঊন্নকরণ, রুঙন; লুনাঙ্য়তা	খাংতপ্তা তংপগী
tube well	নলকূপ	তিয়ুবরেল/ উতোং
tubular	নলিকাকার	উতোংমানবা
tubular spring	নলিকাকার ঙ্জরনা	উতোংমান ইফুং
tufa	টুফা	তুফা/অহোসুনুঙ
tuff	টফ	খৈচিং উৎনুঙ
tunnel	সুরংগ	লৈপুঙ লম্বী/ফৈফুং

tunnel cave	সুরংগ গুহা	ফৈছুং লৈখুল
turbidite	টৰ্ভিডাইট	লৈনাঙ লৈরোল
turbidity	আবিলতা	লৈনাঙ
turbidity current	আবিল ধারা	লৈনাঙ-ঈচেন
turf	দৰ্ভস্থল, টৰ্ফ, পীট	লৈথক – লৈহা
twin	যমল, যমজ	ফাইবোক
twin crater	যমল ক্রেটর	মৈচিন ফাইবোক
twin crystal	যমল-ক্রিস্টল	ফাইবোক নুঙক্লেং
twin law	যমল নিয়ম	ফাইবোক মচৎ
twinning	যমলন	ফাইবোক ওইবা
typical	প্রারূপিক, প্ররূপী, প্রতিরূপী	মরু-মচৎ

U

ultrabasic	অত্যল্পসিলিক	অলত্রাবেসিক/হেন্না সিলিকা নেমবা
ultrabasic rock	অত্যল্পসিলিক শীল	অলত্রাবেসিক নুঙ/ হেন্না সিলিকা নেমবা নুঙ
ultramafic	অতিমৈফিক	অলত্রামেফিক/ হেন্না সিলিকা নেমবা
ultramafic magma	অতিমৈফিক মৈগমা	হেন্না সিলিকা নেমবা লৈনুংগী
umbilicus	নাম্বিকা, নাম্বি, পিচ্ছজ্জিদ্দ	খোয়জী / রাই মরী/খোয়দৌ
umbo	প্রকূট, অম্বো	মচিন, অম্বো

unconformability	বিষমবিন্যাসিতা	মান্দ-লাচল / লৈরোন/ চকমান্দা মরোল ওইবা
unconformable	বিষমবিন্যস্ত	মান্দ-লাচল/ চকমান্দামরোল
unconformity	বিষমবিন্যাস	পৈশিন্দলৈমাই
underground geology	অন্তর্ভূম ভূবিজ্ঞান	লৈনুঙ-লৈশেল্লোন
underground reservoir	ভূমিগত জলাশয়	লৈনুঙ-ইতুঙফম
underground stream	অন্তর্ভূম জলধারা, ভূমিগ সরিতা	ইনুং-খোং
uneven	অসম, বিষম	চাংমান্দবা/লৈতেম মান্দবা
unfossiliferous	জীবাশ্মহীন	হিংওননুঙ য়াওদবা
uniaxial	একাক্ষ, একঅক্ষীয়	পুজৈঅমা
unicomponent	একঘটকী	মচাক অমথক
uniform	একসমান	চাং মান্দবা
unit cell	একক সেল, একক কোষ্ঠিকা, মাত্রক কোষ্ঠিকা	কাতুপ
unit prism	একাক প্রিজম	পাংতিংমাই অমা
unit stress	একাক প্রতিবল	যুনিভ স্ট্রেস / শিংক্লক অইনশাফু
univalve	এককপাটী	মকু অমা
universal stage	সর্বদিশী মঞ্চ	যুনিভরসেল স্তেজ্
unproved territory	অপরীক্ষিত প্রদেশ	তং তাদ্রিবা/লৈখায় তাদ্রিবা
unstable	অস্থায়ী	চেত্তবা /লৈতাদবা
up fold	উদ্বলন	মথক নুঙকোন
uplift	উত্থান	থাঙ্গুংপা

upright fold	খড়া বলন, ঊর্ধ্বাধর বলন	অয়ুং নুঙকোন
upstream	ঊর্ধ্বপ্রবাহ	ইরমকোক্
upstreaming	ঊর্ধ্বপ্রবাহ	লনগাবা
upthrow	ঊর্ধ্বপাত	মথকইনখং
upthrow fault	ঊর্ধ্বপাতী ঙ্গশ	মথকইনখং নুঙতং
upthrow side	ঊর্ধ্বপাতী পার্শ্ব	মথকইনখং নাকন
upthrust	উত্কোপ, উত্প্লাবন	লমইনখং
upthrust fault	উত্কোপী ঙ্গশ	লমইনখং নুঙতং
uralite	য়ূরেলাইট	য়ুরালাইত
uralitisation	য়ূরেলাইটী ভবন	য়ুরালাইতাইজেসন
uranite	য়ূরেলাইট	য়ুরানাইত
uranium	য়ূরেনিয়ম	য়ুরেনিয়ম
uvarovite	য়ূবেরোভাইট	য়ুভারোভাইট

V

vacuum tube	নির্বাত নলী, নির্বাত নলিকা	অহাংবা উতোং
vadose water	অধিভৌম জল	ইপান লাইজ/অথেন লাইজ
valley	ঘাটী	তম্পাক
valley spring	ঘাটী-ঙ্গরনা	তম্পাক ইফুং
valve	1. কপাট, বাল্ব 2. পাট 3. ফলাংশক	মথোং / মখুম
vapour	বাষ্য	মনিল

varve	অনুবর্ষস্তরী, বার্ব	উন লারোল
vein	শিরা	অফুন লৈক্রক
veinlet	শিরিকা	অফুন লৈক্রকচা
veneer	1. শল্কন 2. পৃষ্ঠাবরণ 3. বেনিয়র	কুরাংপান
vent	দ্বার, মুখ, নिकास, গুদদ্বার; আসন	মখল/মখন
vertical	ঊর্ধ্বাধর, উদগ, খড়া, ঊর্ধ্ব (বি.) উদকৃত, ঊর্ধ্বাধর রেখা (সং.)	চপয়ুংবা/ চপঙম্বা
vesicle	পুটিকা, স্ফোট-গর্ত, আশয়	অহোচা
vesicular	পুটিকাময়, স্ফোটগর্তী, আশায়ী	অহোমচাগী
vibration	কম্পন	নিকপা
viscous	শ্যান	অনংবা
vitreous lustre	কাচাম্ব দ্যুতি	লিক্লাইমান
volatile	বাষ্পশীল	মনিল-ওনবা
volcanic	জ্বালামুখীয়	মৈচীংগী
vulcanism	জ্বালামুখী উদম্ব	মৈ চীংগী হৌদৌ

W

wad	বাজ	মপুন
warm	গুনগুনা, কোষণ	অরুম / লুম্ব শাবা
warm front	1. উষণ বাতাগ 2. উষণাগ	আশা-নুংশিং-মায়

warm-water biotope	कोष्णजलीय जैवस्थानिक	अरुम ईशिं मान्ना अकोय
water	1. जल 2. आभा, पानी	झशिं
water-bearing formation	जलधारी शैलसमूह	झशिं याओवा लैरोनशिं
water leaching	जल निक्षालन	झशिं चूमथरकपा
water of supersaturation	अतिसंतृप्ति जल	हेनजिन्ना हारावा झशिं
water pollution	जल प्रदूषण	झशिं मोथंशिनवा / फेहन्दवा
water spray technique	जल-फुहार तकनीक	झशिं चाईवगी थोओओ
water supply source	जल-संभरण स्रोत	झशिं पिफम होरकफम
water table	भौम जलस्तर	झनुंफाल
water front	तरंगाय	हिथाओफम
weathered rock	अपक्षीण शैल	नोथंथां चायरवा नुओ
weathered zone	अपक्षीण मंडल	नोथंथां चायरवा लमतुप
weathering	अपक्षय, अपक्षयण	नोथंथां चाईवा
weathering correction	अपक्षय संशोधन	नोथंथां चाईवा चूमथोकपा
wind abrasion	वातीय अपघर्षण	नुंशिं-चाथं / नुंशिं- तकथं
wind erosion	वातीय अपरदन	नुंशिं-थोथथथो
window	1. गवाक्ष 2. भ्रामिका	लैफां थोथं
wind ripple sand	वातोर्मित बालू	लैओइ झपोम
wollastonite	वोलैस्टोनाइट	बोलासतोनাইत
wollastonite marble	वोलैस्टोनाइट संगमरमर	बोलासतोनাইत-नुओओ

X

xenoblastic	অপরব্লাস্টি, জৈনোব্লাস্টিক	মহিশেমদবা নুংশেমচাক
xenocryst	অপরক্রিস্টল	লমলানপোৎক্লেং
xenoliths	অপসাশ্রম	লমলানপুঙ
xenothermal deposit	বাহ্যতাপী নিক্ষেপ	অশালাইজ পোৎপৈ

Y

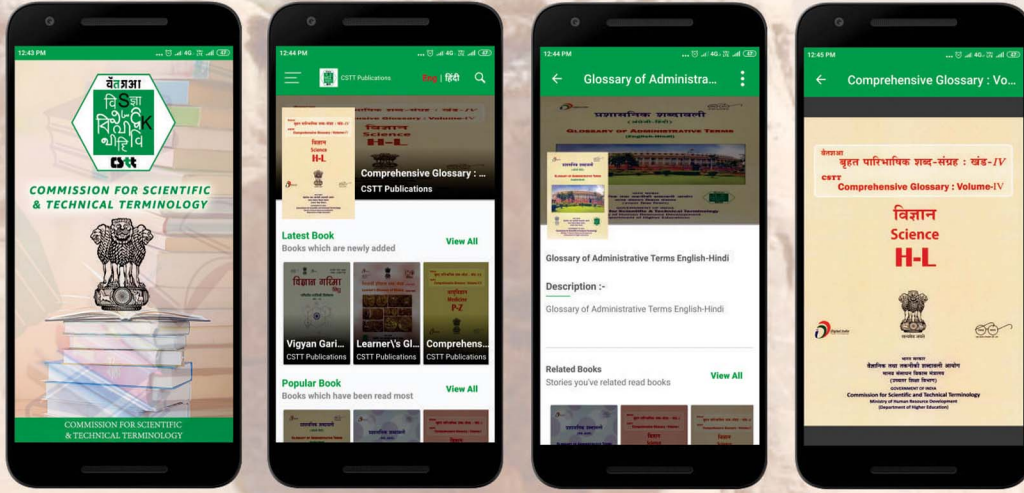
yellow ochre	রামরজ	নাপু মৈতাল
young stream	তরুণ সরিতা	অনৌ-ইচেল / তুরেল
youthful stage	তরুণাবস্থা	নহামপুং-তাক্কক

Z

ziment water	তাম্র সংসেচিত জল	কোরি ঙ্গিশিং
zone of aeration	বাতন মंडল	নুংশিংয়াও-লৈরোল শরুক
zone of capillarity	কেশিকতা মंडল	ঙ্গিশিংচুপখং মফম
zone of discharge	বিসর্জন ক্ষেত্র	ইথোকফম
zone of flowage	প্রবাহ অঞ্চল	ইপাথোকফম
zone of fracture	বিভংগ ক্ষেত্র	কায়ফম
zone of metamorphism	কায়াंतरण मंडल	নুঙশকওনফম
zone of saturation	সंतৃপ্তি ক্ষেত্র	ঙ্গিশিংথল্লালৈরোল
zone of weathering	অপক্ষয়-ক্ষেত্র	নোংথাংচাইরফম

Mobile App of CSTT publications is now available in Google Play Store.

- Step-1: Search 'CSTT Publications'
- Step-2: Download • Step-3: Open to use

वैज्ञानिक तथा तकनीकी शब्दावली आयोग
मानव संसाधन विकास मंत्रालय (उच्चतर शिक्षा विभाग), भारत सरकार
पश्चिमी खंड-7, रामकृष्णपुरम, नई दिल्ली - 110066.

Commission for Scientific and Technical Terminology

Ministry of Human Resource Development
(Department of Higher Education), Govt. of India
West Block-7, R.K. Puram, New Delhi - 110066.

☎ 011-26105211 • Website: www.cstt.mhrd.gov.in
www.csttpublication.mhrd.gov.in